HORATII AVGENII A MONTE SANCTO,

MEDICI, AC PHILOSOPHI,

De ſanguinis miſſione Libri Tres:

In quibus non ſolum quid ſit illud, quod verè indicat miſſionem ſanguinis, & de plenitudine præter recentiorum medicorum opinionem, diſputatur: ſed etiam maximæ quæque difficultates ad hoc negocium pertinentes, dilucidantur.

Nunc primum in lucem æditi.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS,
MDLXX.

LVDOVICO AVGENIO
PARENTI OPTIMO ET MEDICO CLARISSIMO

Horatius Augenius filius. S. P. D.

*Q*VAMVIS *multæ afferri solent causæ, propter quas fuit antiqua illa consuetudo, quæ ad nostra vsque tempora perdurat, à patribus nostris instituta; vt is, cui aliquæ sunt domi lucubrationes, in lucem proferendæ, sub alicuius clarißimi hominis patrocinio, & autoritate, in publicum ædat. Ego tamen hanc dumtaxat ueram, aut certè præcipuam institutionis huiusce causam esse puto, vt hac dedicatione nos ei, cui id muneris transmittitur, plurimam debere gratiam, eiuscemodiq; dono, quàm dignißimum esse, testificemur: sic enim & officij ipsius ratio postulat, & ita traditum est ab ijs, qui hac de re præcepta nobis reliquerunt. nam quo alicui magis debemus, eo sanè magis largimur: at uerò ridiculum est donare quod recipienti minimè conueniat. Cum igitur;* LVDOVICE PATER *charissime, tractationem hanc de missione sanguinis absoluissem, & in publicum dare statuissem, atque de hac ipsa pro ueteri consuetudine, dicanda cogitarem; tu mihi primus om-*

omnium statim occurristi, qui hoc muneris, quale id cunque sit, tibi quasi proprio iure uendicares. Quid enim est, PATER, *quod tibi non debeo? Nam Deo Opt. Max. natura, atq; te ipso autore mihi datum est esse, & benè esse. Nam te præceptore in omnibus liberalibus artibus percipiendis sum vsus, in quo perficiundo opere, nihil quidem, quod ad te pertinere uidebatur, omisisti; eorum omnium, quæ ad optimum, atque diligentissimum præceptorem attinebant. sed hæc fuere mihi cum cæteris fratribus communia. Particularia uerò, & propria erga me beneficia; quòd artis medices, quam profiteris non sine maximo nominis tui & artis ipsius honore, me ipsum hæredem instituendum curaueris: Nam tu ex omnibus filijs me duntaxat ad hanc prouinciã elegisti: factaq; cooptatione, in Dialectica facultate, quam Græci* λογικὴν *vocant, in omniq́ue philosophiæ studio me diligentissimè exercuisti: nec ijs contentus me totum tradisti sub tutela, & doctrinæ Sebastiani nepotis tui medici, ac philosophi, vt eius testantur monumenta doctißimi; qui eo tempore medicam facultatem in Pisana Academia profitebatur: Hic in me erudiendo, adeò strenuam nauauit operam, ut si quid eo tempore profeci; id totum me illi debere profiteor. Tandem nullis parcens sumptibus, qui maximi, & supra tuam conditionem fuerunt, Pisis, Perusij, Patauij, & Bononiæ, adeò plene,*

ne, & liberaliter educasti, ut nihil magis. Bona igitur omnia, quæcunque in me sunt, naturæ, fortunæ, & animi cum ad te ipsum tanquam ad proprium autorem referam, nemo est, qui nesciat me tibi quàm deuictißimum esse. quam rem vt ego publicè testarer, hasce ingenij mei primitias tibi in præsentiarum dedico. Deinde autem alio etiam nomine id facio libenter, quandoquidem tu hoc munere, quàm dignißimus esse mihi videris: nam cum tu ipse medicus sis, & in medicina factitanda maiorem & præstantiorem ætatis tuæ partem consumpseris, tractatio, quæ de rebus medicis agit, tibi iure proprio debetur: nanque acerrimo tuo iudicio, quo plurimum potes, an ego ueritatem nec ne fuerim assecutus optimè extimabis: magis.n. tuũ, atq; aliorũ iudicium; quàm inanem gloriam desidero. quod si hæc probari cognouerimus: excitabimur fortasse aliquando, ut labores nostros de febribus, de purgatione, ac de alijs rebus medicis diuulgemus. Tu interim, LVDOVICE PATER, *hanc meam qualemcunque lucubrationem, eo vultu accipe, quo me præsentem soles recipere. Meo nomine communes fratres, matremq; cum primis, salutato: Guarnerij fratres tibi salutem plurimam dicunt, potißimum socer meus Hieronymus, quem ego propter maximas animi sui dotes non solum amo, sed veneror. Auximi, Tertio Calen. Ian.* 1569.

INDEX OMNIVM CAPITVM, QVAE HISCE TRIBVS LIBRIS CONTINENTVR.

Index Capitum Primi libri.

Index Capitum Secundi libri.

De

Index Capitum Tertij libri.

Finis.

INDEX OMNIVM, QVAE HISC TRIBVS LIBRIS ANNOTATIONE digna visa sunt.

A

B

Leo-

Sangui-

FINIS.

DE MISSIONE SANGVINIS LIBER PRIMVS.

De necessitate, difficultate, ordineque tractationis huius, *Caput primum.*

ANTEAQVAM propositum negotium aggrediar: primum cau sam explicabo, qua motus hoc de argumento post alios autores conscripserim. nam fore quam plurimos arbitror, quibus hęc mea tractatio displicebit. Quorum sanè quidam superuacaneam esse iudicabunt: quoniam (vt alios taceam) Galenus, vir profectò admirabili præditus ingenio, tribus libris, atque alibi passim, de missione sanguinis, adeo diligenter, perfecteq; disseruit, vt nihil, quod in eo autore desideretur, inueniri possit. Quorsum igitur repetenda, quæ olim veteres perfecte conscripserunt? Alij verò prouinciam hanc tanquam nimis temerariam culpabunt: nam putare me nostri temporis medicos ferè omnes circa propositam disceptationem fuisse deceptos; neminemq; hactenus (excepto duntaxat Galeno) id explicasse, quod vere indicat missionem sanguinis; insolens quidem & arrogantiæ plenum videbitur. Postremò autem nonnulli putabunt odiosum esse, nostris hisce temporibus ea innouare velle, quæ multis seculis, veluti firmissimis apud omnes firmata sunt legibus: ac potissimum cum is, qui eiuscemodi onus assumit, homo sit nouus, ac vt dici prouerbio solet, vix inter proprios lares cognitus: qui enim tum alios refellere, cum nouas opiniones ꝓmulgare desiderat; hic nõ infimę autoritatis, & existimationis apud homines esse debet: Hæc sunt quę fortasse obijci possent, quibus breuissime satisfaciundũ duxi.

Dubitationes q̃ cõtra æditionem operis apparent.

Prima.

Secũda.

Tertia obiectio.

Resposio ad primā obiectionem. Quamuis ego nunquam huius opinionis fuerim, Galenum perfecisse omnia, quæ ad medicinam pertinent, & hunc nullibi errasse: homo enim fuit, proq; omnium hominum natura & consuetudiue, non semel deceptum fuisse scio: medicinamq; ipsam, vt reliquas artes omnes in dies incrementum suscipere, & summam perfectionem adipisci. Hoc tamen dubiò procul affirmo, me hoc scribendi onus minimè suscepisse, vt Galeni doctrinam refellerem, eiusq; libros ex hominum manibus eriperem; sed certè potius, vt arduas illius sententias interpretarer: eiusq; viri doctrinam perperam, & cum ingenti alioquin humanæ vitæ discrimine, à quibusdam medicis, & magni quidem nominis, perceptam fuisse; demonstrarem: atque simul vt eorum errorem patefacerem, qui nimium sunt in sanguine mittendo temerarij: nam dum Galenum legunt dicentem, Saluberrimum est in omnibus febribus non continuis modo, sed in omnibus, quas putrescens humor concitat, sanguinem mittere, ac dum ait, Missionem sanguinis refrigerare vniuersum corporis habitum: & alibi hoc generoso præsidio omnes humores euacuari tradit. Adeò quidem in hoc exercendo præsidio sunt audaces, vt passim in febribus, & continuis, & intermittentibus, siue à calidis, siue à frigidis humoribus ortum habeant, ac in omni corporis habitu venæ sectionem consulunt: quinimo in refrigerando hæpate, aut alia quapiam corporis parte nullum esse utilius præsidium sanguinis missione cōtendunt: et non in febribus solum, uerum etiā in omnibus materialib. morbis idem auxilium admittunt. Tantum autē hodie peruersa hęc uiget consuetudo, ut si quis hoc præsidium prætermittat, dum scilicet in ægrotantium curatione incumbit: hunc sanè Medices artis parum omnino peritum iudicant: huic honores, & præmia desunt; atq; aliquando pro meritis haud exigua uitæ pericula imminēt. Sciunt medici ferè omnes huiusce nostræ prouintiæ;

Galenū non perfecisse medicinam.

Cur instituta sit hæc tractatio.

xi. meth. xv.

j. aph. 23

9. metho. & passim.

Abusus medicorū nostri tēporis circa missionem sanguinis.

Historia.

tiæ; quantæ olim contra clarissimum quendam medicum concitatæ fuerint turbæ dum scilicet ipso iudicāte in morbo hominis cuiusdā nobilissimi, uenæ sectionem fieri nō debere; eamq; propterea omittente: alius quidam insurgēs dixerit, missionē sanguinis fuisse citra rationem prætermissam; hominemq; non potuisse hac de causa sanitati restitui. Iam quintus agitur mensis, cū ego tutelam cuiusdam optimi, ac docti senis, accepi: ostendens oblatranti medico, rectè quidem factum fuisse, & optimè saluti ægrotantis consultum, quod morbo non postulante missionem sanguinis; auxilium prætermiserit: ille uerò tandem rationibus conuictus, publicè confessus est, quæ dixissem omnia, ueritatem continere; at nihilominus notandum esse medicum, quod pro consuetudine iam multis annis confirmata, uenam minimè secauerit. Vide corruptum iudicium: quasi quod pessimi abusus, & humano generi lætales obseruari debeant. Verùm quemadmodum hi temeritatis nomine non immeritò damnantur; sic profectò neque apud antiquos, neque apud recentiores medicos defuerunt, qui temeritatem uitare fortasse cupientes; in contrarium vitium peruenerunt; persuadentes nunquam mittendum esse sanguinem citra plenitudinem: huius opinionis primus fuit Menodotus empiricus, contra quem Galenus tum libro de plenitudine; tum de ratione curandi per sectionem venæ, & in methodo medendi passim inuehitur. Atque inter neotericos quidam Auicennæ interpretes eandem opinionem inuexerunt. Hanc igitur rem cum ego diligenter contemplarer, ac eam mihi ab ineunte ætate viuendi legem proposuerim, ut & alijs prodesse; & me ipsum honestè exercere possem: cogitare cœpi an peruersam hanc, & periculosam medendi consuetudinem, quæ passim viget apud quosdam nostræ huiusce regionis medicos; extirpare possem, & hanc medendi partem præstantissimam quidem, ac maximè necessariam ab

Altera Historia.

Medici aliquando nimiū timidi circa sāguinis missionem.

A 2 hoc

hoc errore expurgare, & quoad eius fieri posset illustrare. Impium enim uidebatur mihi, & magnopere detestandum; conniuere, & assentire; vbi de hominis agitur vita: quamuis vbi de leuissimis rebus agitur aliquando conniuere absurdũ fortasse non fuerit. Hęc autem mihi diu noctuq; meditanti, duas potissimas causas offendi; quæ in eiuscemodi errores ducere potuerunt: harum prima, & præcipua fuit; quod ignorauerint, quid verè indicat missionem sanguinis: cum scilicet vnusquisque in hac indicatione explicanda, nõ parum, vt infra docebimus, deceptus fuerit: Altera verò, quod Galeni verba malè perceperint. Nam illi, qui hoc nostro seculo doctiores habiti sunt, & Galenum ducem sequuntur; illius verbis, & sententijs muniti proprias opiniones tueri conantur: cum tamen interim malè Galenum percipiant: vt clarissimè post hac docebimus. Propter hanc igitur causam tractationem libenter conscripsi; in qua hoc mihi fuit præcipuum docere, quid verè indicat missionem sanguinis; atque primum aliorum opinionibus explicatis, & reprobatis; quid pro veritate sentiendum sit, euidentissimè, nisi meum me fallit iudicium, expono. Quod verò ad Galenum pertinet, difficiles eius viri sententias explico, & quæ opposítæ proprijs principijs videntur, à me citra difficultatem componuntur; & quo magis noster hic labor medicinę studiosis satisfaceret, nihilq; amplius esset, quod facere dubitationem posset, eius librum de ratione curandi per missionẽ sanguinis commentarijs illustrauimus; quos vita superstite; breui admodum tempore in lucem ædemus. Itaq; si non sunt repetenda, quæ olim veteres perfectè cõscripserunt: est tamen humano generi consulendum; sunt abusus extirpandi; & Galeni sententiæ, quæ errandi occasionem dederunt, ac difficultatem habent interpraetandæ. Porrò autem aliorum opiniones refellere, tantum abest, vt ego temerarium ducam; vt

Errorũ, qui cõmittũtur circa sãguinis missionem, causæ quæ.

Prima causa.

2. Causa.

Quid pręcipuè in his lib. doceatur.

Secunda obiectio-

potius

potius ingenioſi hominis munus, atque de propria arte optimè merentis officium eſſe exiſtimem. Hæc enim antiqua fuit apud probatiſsimos quoſque authores tum docendi, tum ſcribendi conſuetudo, vt vnuſquiſque liberè, nullaq; ſcriptoris ratione habita, id quod verum aut falſum eſſe arbitraretur, explicaret. Sic legimus Ariſtotelem Peripateticorum principem acerrimè antiquiores reprehendiſſe: quinimmo neque etiam Platoni pepercisse; dum illum ſcilicet nunc abſurda, nunc aliena à ratione, nunc verò etiam minus probabilia, quàm alij, quos ineptiſsimos iudicauit tradidiſſe commemorat. Galenus antiquiores, atque etiam ſui temporis medicos; philoſophoſq; admodum inſignes, maximè verò vnum Ariſtotelem arguit. Sed quid hos memoro? cum aliquando Hippocratem, quē alioquin medicinæ parentem, & omnium bonorum autorem nuncupat repræhendit. Hunc enim non obſeruatæ proprietatis, obſcuritatis, non exactæ narrationis mendacij, ſuperfluitatis, diminutionis, ineptitudinis, negligentiæ, erroris, obliuionis non ſeruati ordinis, atque improprij ſermonis arguit. Auicennas maximus medicus, & philoſophus ab Ariſtotele diſſentit: Galenum uerò, cuius tamen ſeſe profitetur interpræte haud rarò erroris inſimulat. Auerrois autem Galenum frequenter arguit: & paſsim contra Auicennam inuehitur. Eadem etiam docendi libertate vſi ſunt recentiores medici, qui labore ſuo me dicam facultatem illuſtrauerunt: ac vt alios ſexcentos taceam, prætermittere tamen non poſſum Vueſſalium, qui proximis annis admirabile illud opus de re anatomica conſcripſit, vbi paſsim aliorum omnium, tum verò vnius Galeni errores patefacit. An propterea Ioannem Fernelium, poſt Hippocratem, Galenum, & Auicennam, omnium medicorum (me iudice) facilè principem, arguemus; quod aliquando non ſolum contra alios medicos, ſed etiam contra Galenum

nis ſolutio.

Refellere aliorū opinionē nō eſt temerariū.

Vueſſalij laus.

Ioannis Fernelij laus.

Ioannis Argenterij laus. num ſcribat? Quis non maximas habebit gratias Argenterio, qui contra Galenum de morbis, ſymptomatis, horum cauſis, ſignis, & de medici officio diſertiſſimè diſputat? Alios quidem in mediū afferre poſſem, ſed hi ſufficiant pro multis. Hæc, quæ à me hactenus dicta ſunt, eo pertinent, vt doceam non eſſe temerarium alios refellere, ſed munus ingenioſi hominis, ac eius, qui de propria arte benè mereri deſiderat. Itaq; ſi ego alios refello, & hæc præter aliorum opinionē ediſſero, non alia quidem cauſa id facio; niſi quod cū in alicuius magiſtri verbis minimè iurauerim; ac propterea abſurdum eſſe duxerim citra rationem ſcriptoribus adhibere aliquam fidem; antiquiorum, & recentiorum exemplo liberè veritatē ipſam patefacere conſtituerim. Et qua libertate alios arguo, eadem ſanè perlibenter patiar, ab alijs omnibus repræhendi, quinimmo maximam ſum gratiam habiturus; ſi ab alijs factus aliquando doctior, palinodiam recantabo. non enim aliud eſt laboris, & conſilij huiuſce mei inſtitutum, quàm veritatem docere, & alijs prodeſſe. Quāobrem medicos omnes etiam, atque etiam obſecro, obteſtorq;, ut hæc æqui, boniq; conſulentes; tractationem hanc meam, ſi ueritatem edocuerit, libenter approbent: ſin minus, vt liberè arguant: id quod ſum, vt dixi in maximam gratiam habiturus. At verò illis, qui dicunt, odioſum eſſe ea immutare uelle, quæ multis ſeculis confirmata ſunt; id equidem ego veriſſimum eſſe dico, atque profiteor in omni ætate contigiſſe. Galenus enim dum contra methodicos Romæ diſputaret, ac ſcriberet; adeò magnum contra ſe ipſum concitauit odium, vt profectò illinc diſcedere fuerit coactus; & niſi quidam impedimento fuiſſet, à quodam Aſclepiadeo, alioq; ſophiſta; vt is teſtatur, occidebatur. Noſtris verò temporibus quid Patauij Vueſſalio, atque Montano contigerit; dum ſcilicet unuſquiſque methodo ipſa, pro more maiorum, liberè

Obiectionis tertię ſolutio.

veritatem

veritatem patefacere conabatur; certius eſt, quàm quod in præſentiarũ explicari debeat. Hi tamen ſcribere minimè deſtiterunt, ſed omni ſpreto periculo, nihil aliud curarunt, quàm proprijs laboribus publicæ vtilitati cõſulere. Poſtremum autem, quod inquiunt, non decere homines nouos veterum opiniones refellere: id equidem non ſolum caret omni probabilitate, ſed etiam, vt liberè dicam, ridiculum eſt. Non enim Galenus, dum Romæ medicinam faceret, & contra Theſſalum, atque alios celebratiſsimos medicos ſcriberet, nouus homo fuit. Cuius famæ, atque exiſtimationis credimus Ariſtotelem extitiſſe, dum contra antiquiores diſſereret? Equidem admodum exiguæ fuiſſe puto. nam uix cœpit poſt annos quadringentos, aut etiam fortaſsis, ut alijs placet, ſexcentos, in pretio aliquo haberi: dum tamen interim diuinus Plato plurimum vigebat. Hoc vnum poſſum dubio procul affirmare, rarum quidem eſſe, & fere inauditum, vt dum ſcriptores viuunt; magnam authoritatem conſequantur: id enim vt plurimum poſt mortem conſequi videtur. Cæterùm quis hanc tractationem non maximè difficilem indicabit, cum mihi negocium inſtitutũ ſit contra clariſſimos medicos; quorum iudicium, atque ingenium, tum alij ferè omnes; tum ego præſertim obſeruare ſoleo, & admirari. Difficultatem auget, quod Galenus adeò varius; ſibiq; contraria, ac ſuis principiis repugnantia dicere videtur; quod fortaſſe videbitur quibuſdam impoſsibile eius ſententias componere, & à contradictionis nomine uindicare. Porrò quod ad ipſum ordinem pertinet, talem in hac tractatione obſeruabimus. Quia explicari veritas nequit, niſi primum aliorum opiniones explicentur, atque in his oſtendatur veritatem ipſam minimè contineri, idcircò in prima tractationis noſtræ ſectione docebimus quid alij ſentiant, & ſigillatim omnes opiniones reprobabimus. In altera verò parte, quid prò

Nouos hoïes nõ decere veterũ opiniones refellere.

Difficultas huius tractationis.

Ordo tractationis huius.

veritate sentiendum sit enarrabimus; nostramq; opinionem Galeni principijs maximè conformem existere, demonstrabimus. Sed quoniam hoc explicasse non sufficit, nisi omnes dubitationes persoluamus, quæ his dictis accidunt propterea in postrema operis sectione, omnes difficultates persoluemus: atque ita quidem nihil amplius reliquum erit, quod facere dubitationem ualeat. sed hæc satis præfati accedamus ad ipsum negocium.

Recentiorum medicorum opinio.
Caput secundum.

HOc igitur loco traditūri, quid uerè indicet missionē sanguinis; aliorum opiniones primū afferemus. Quatuor itaq; sunt opiniones circa propositum negociū: quidam.n. indicari missionem sanguinis à magnitudine morbi, uirium robore, & ætate consistenti, nullo amplius adhibito discrimine, tradiderunt: hacq; ratione modo scopi iam propositi sint præsentes in singulis morbis uenæ sectionem consulunt. Alij uerò non in omnibus uniuersaliter magnis affectibus, sed in his dumtaxat, qui à calidis humoribus concitantur, hoc generosum præsidium admittunt: Indicariq; à tribus illis scopis, non tamen indiscriminatim, sed hac distinctione habita, quod inquam calidorum humorum uitio ingens sit morbus: porrò quia calidi duo sunt, bilis, & sanguis; in horum redundantia, aut etiam uitio, aut mala qualitate uenæ sectionem consulunt. Rursus autem alij à sola plenitudine indicationem hanc desumi: hacque præsente semper, absente uerò nunquam mittendum esse sanguinem dixerunt. Postremò aliqui putantes falsas esse opiniones propositas, arbitrantur sanguinis uitium uenæ sectionem insinuare. Hæc quidem summa est opinionum omnium, quas recentiores

Prima opinio. *Secunda opinio.* *Tertia opinio.* *Quarta opinio.*

centiores medici circa propositam disputationem inuexerunt. Sed præstat has ipsas cumulatius,& clarius singularum rationibus adhibitis, explicare. Itaque quoniam sanguinis missio generosum, & magnum est præsidium; adhiberi non debet nisi magnus fuerit morbus; nanque ut extremis morbis extrema præsidia optima sunt, quemadmodum censet Hippocrates: sic equidem magnis magna, & paruis parua conueniunt: sed quia uires imbecillæ non ferunt magna præsidia; cum ab eiuscemodi remedijs humani corporis facultates labefactentur, in hoc exercendo opus est uires validas esse: at uerò hoc minimè sufficit, quoniam aliquando uires ualidæ sunt, morbusque magnus, haud tamen necessaria est missio sanguinis: hoc autem euenit,cum innata quædam euacuatio in subiecto corpore continetur, ut in puerili ætate contingit: qui propter substantiæ molliciem, atque fluxibilitatem nō patiuntur missionem sanguinis; propterea alter scopus adhibendus est,nempè ætas consistens. Quamobrem hi tres soli, & precipui scopi obseruandi sunt, quibus præsentibus aut duobus, aut horum altero nunquam nobis indicatio de mittendo sanguine suggeritur: nullumque amplius adhiberi discrimen oportet, modo conueniant hi tres scopi; quin statim sanguinem mittamus. Cæterùm multa sunt, à Clarissimis medicis conscripta, quæ propositam opinionem confirmant. Atque in primis Maximus Hippocrates opinionem tuetur his uerbis libro quarto de ratione uictus in morbis acutis. [In acutis morbis sanguinem mittes, si uehemens morbus uideatur, florueritque ægrotanti ætas,& uirium adfuerit robur].Galenus uerò, quamuis eum librum non esse Hippocratis dicat, sed uel Pelopis uel alterius discipuli diuini illius hominis; eam tamen sententiam admittit: atque Hippocrate dignam iudicat, admiraturque cur eam inter aphoristicas sententias non reposuerit: eamq; nō solum

Primæ opinionis explicatio.

Confirmatio primæ opinionis

4. de rat. uict. acu. t.c. 19.

lum eodem commentario optimè exponit, approbat-
4. meth. que: sed etiam in methodo medendi libro potissimum
med.ca.6 quarto confirmat his uerbis. Quando si ualens morbus sit cum uirium robore, nemo est, qui sanguinem non mittat, qui utique in artis operibus sit exercitatus] & paulo infra inquit. Ex quo patet non hoc esse, quod mittendum sanguinem indicat, sed magnitudinem morbi cum uirium robore, exceptis tamen à ser
Capite. mone pueris]idem confirmauit libro de ratione curandi per missionem sanguinis dum ait. Rectè ergo admonemur in ijs, quæ exempli gratia in libro de ratione uictus acutorum proponuntur, sanguinem mittere si morbus sit magnus, & æger iuuenili sit ætate,
Cap.13. roburque adsit] & capite decimo tertio eiusdem tractationis inquit. Morbi itaque magnitudo cum uirium robore primi erant mittendi sanguinis scopi: ille quidem, quæ facienda sunt indicans: hic tanquam illum haud prohibens; id quod contra indicare iuniorum medicorum quidam appellant]Magnus ille Oriba
Cap.7. sius libro primo sinopseos inquit. Si morbus magnus expectetur; sanguis omnino mittendus erit etiam si plenitudinis signa non adsint.habita tamen ratione ætatis, anni temporis, & uirium]& infra eodem capite. An statuendum omnino est, ut in oībus magnis morbis necesse sit uenęsectionē cōfestim adhiberi?] Hic notare oportet ea uerba [in oībus magnis morbis]quandoquidem ex his apparet nullum amplius adhibendum esse discrimen, modo sint præsentes illi tres scopi. Confirmatur præterea ex ratione curandi, quam Galenus adhibet in omnibus febribus putridis, in quibus necessariam esse missionem sanguinis docuit: at uerò putridæ febres fiunt, tam à calidis, quàm à frigidis humoribus: non est igitur opus adhibere discrimen an morbus magnus à calidis; an autem contra à frigidis humoribus originem ducat; Galeni uerba in hunc modum habent. Saluberrimum autem, ut prædiximus

est

eſt, in febribus uenam incidere non continuis modo 11.*meth.*
uerum etiam alijs omnibus, quas putreſcens humor *med. cap.*
concitat:ubi prȩſertim nec ætas,nec uires prohibeant; 15.
leuata namque quæ corpus noſtrum regit natura; exo
nerataque eo, quo ueluti ſarcina premitur, haud æ-
grè quod reliquum eſt uincet: itaque proprij muneris
haud oblita, & concoquet; quod concoqui eſt habile,
& excernet; quod poteſt excerni]. Amplius in crudo-
rum humorum copia Galenus conſuluit miſſionem
ſanguinis: Quid igitur fiet ubi humores fuerint calidi,
qualis eſt flaua bilis, & ſanguis? in his nanque nul-
lam habere difficultatem uidetur, quod ſanguinis miſ
ſio ſemper conueniat. Quamobrem malè ab Auicen-
na dictum eſſe concludunt, in uenarũ ſectione cauen-
dũ, ad ægrotãtes ad biliosorum humorũ efferueſcentiã;
aut ad crudorũ copiã deducamus. quod autẽ ubi crudo-
rum humorũ ad fuerit copia, hoc remediũ adhibendũ
ſit, docet Galenus libro undecimo methodi medendi; *Cap.*11.
quo loco explicans rationem curandi letargum, ſic in-
quit. Cum ergo humor qui in capite redundat frigidus
eſt: inſenſibilitas immobilitasque hominem arripit:
cum uerò calidus eſt perpetuus potius motus unà cum
rationis noxa. Accidit enim ueluti demonſtratum in
libris de his eſt, ex frigore ſegnitia; ex calore immodi-
cus motus: ex humoris uerò uitio dementia: itaque
incidenda eſt in talibus affectibus uena ſtatim ab ini-
tio]. & in libro de ratione curandi per miſſionem ſan- *Cap.*12.
guinis rem euidentius expoſuit dum ait. Vbi ergo
multa euacuatione eſt opus, uerum uires ſunt imbe-
cilliores, in his euacuationem partiri expedit, uti ni-
mirum & me feciſſe uidiſtis in ijs, in quibus inerat cru
dorum humorum copia: nam pauculo ſanguine detra-
cto protinus mellicratum exhibeo probè coctum cum
incidentium medicaminum quopiam ueluti iſopo,
origano, & interim etiam nepita, aut certe cum melli-
crato oximel, aut oxiglixi, & ſic rurſus ſanguinem
dimi-

diminuo, uel ipso eodem nonnunquam die; interdum die postero: in quo rursus exhibito propositorum medicaminum quopiam, iterum de sanguine quid aufero, ac rursus tertio die similiter bis]. Deinde extant alia Galeni uerba, quibus idem uidetur efficacissimè persuaderi; nam docens rationem curandi febrem ephemeram ex obstructione ortam à crassis humoribus sic habet. Quippè nisi uitiosus succus penitus transpiret, necesse est putrefiat. Ergo ut transpiret maiore auxilio iam est opus: ac siquidem uel puer, uel senex sit, sanguinem detrahere non licet: inter has ætates ubi ægro robur non deest secanda uena est etiam si plenitudinis signa non adsint: præstat enim uitiosi succi maiori parte emissa ad detergendas obstructiones accedere, cum alioquin metus sit, si obstructionibus liberandis, priusquam liberaueris, studeas, ne ipsas magis impingas]. Ex his quidem uerbis maximum argumentum colligitur sectionem uenæ præstantissimum auxilium esse pro obstructionibus liberandis à quacunque causa originem duxerint: tres enim sunt causæ, ut idem auctor exponit. Vna humoris multitudo: secunda eiusdem crassities; postrema tenacitas, & lentor. In hac diaria febre anteaquam ad detergendas obstructiones citra plenitudinem accedat; sanguinem mittendum esse primum consuluit: ergo necessarium est obstructionem à crassis, aut uiscidis humoribus originem traxisse. Afferri etiam potest in huiusce opinionis confirmationem, quod Galenus dum prosequitur rationem curandi per missionem sanguinis libro huic tractationi dicato, docet; Epilensiam, Apoplexiam, Vertiginem; rectè curari per sectionem uenæ; at uerò hi affectus sunt omnium iudicio à frigiditate geniti. Quin etiam in uehementissimis doloribus; qui fieri solent tam à calidis, quàm à frigidis excrementis, non solum uoluit sanguinem esse mittendum, sed hoc remedium usque ad animi deliquiū admi-

8. metho. med. c. 4.

Obstructionis causæ quæ.

11. meth. 13. ac pass im.

1. apho. 23.

administrandum esse consuluit: quo etiam loco in ardentissimis febribus quas flaua bilis putrescens cõcitat, idem auxilium exercendum, præcipit. Postremò autem in omnibus materialibus morbis modo magni fuerint alijs duobus scopis præsentibus tradunt necessariam esse missionem sanguinis hac ratione: quod ea sit uniuersalis euacuatio, qua succi omnes æqualiter educuntur: quicunque igitur is humor fuerit, qui peccauerit; is commodè secta uena educi poterit. Porrò non solum ubi morbi præsentes fuerint, sed etiam ubi expectentur mittere sanguinem expedit. itaque magnitudo morbi, & præsens & futura obseruari debet, queadmodũ Galenus passim admonuit. Ex his igiť colligunt in oĩbus magnis morbis, siue à plenitudine fuerint geniti, siue à malis succis greci κακοχυμίαν uocãt; atq; siue hi fuerint calidi, siue frigidi; uirtute, & ętate annuentibus missionẽ sanguinis saluberrimam ẽsse. Alij uerò quibus, hæc opinio non satisfacit indicationem de sanguine mittendo ab his tribus suggeri docuerunt; non tamen, ut illi tradunt, nullo amplius adhibito discrimine à quibus, inquam, humoribus generẽtur; sed hoc esse præcipuè obseruandum in sanguine detrahendo ut anteaquam ad scopos accedamus; prius humorum peccantium cõditionem examussim cognoscamus; & ex horum uarietate pendere auxiliorum uarietatem: si enim corpus plenitudine quam græci πλῆθος uocant, laborauerit, mittendus utiq; sanguis est; uerum si citra plenitudinem uitiosi succi abundauerint; et qualitate peccauerint (nam in qualitate uitiũ Galenus uocat κακοχυμίαν, queadmodũ πλῆθος humorum in quantitate errorem) frustra adhiberi missionẽ sanguinis; sed necessariam esse purgationem: Hincq; tradũt deductum esse commune illud apud omnes medicos axioma; quod passim Galenus affert, humores qualitate peccantes purgandos: quantitate autem euacuandos. Non minores autem fautores habet proposita

Secundæ opinionis explicatio.

1. apho. comm. 2. & 3.

posita opinio; quàm superior; nec Galeni sententijs
Opinionis destituta uidetur, quibus confirmatur; ostendatq; ex
confirma illius principijs, atq; fundamentis desumptam. primũ
tio. uerò illud maximè persuadet, quod Galenus postquã
prçcepit euacuãdũ esse usq; ad animi deliquiũ, adhiben
dã esse distinctionẽ docuit, an mittere sanguinẽ an aũt
1. apho. purgare oporteat. sed quam ob causam Galenus di-
23. stinctionem adhibet si propositi illi tres scopi sufficiũt
nullo amplius adhibito discrimine? Deinde uerò idem
Cap. 1. autor libello huic tractationi dicato statim in princi-
pio anteaquam doceat scopos circa missionem sangui
nis obseruandos, prius admonuit contemplandum esse
an affectiones curari soleant per missionem sangui-
nis, nec ne: prius nanq; uidendum est, an morbus cu
rari debeat per euacuationem; deinde autem quia e-
uacuationum differentiæ multæ sunt, perpendendum
quali euacuatione indigeat morbus: at postquã consta
uerit eam postulare, quæ fit secta uena, scopi consi-
derandi ueniunt: hæc igitur methodus est Galeni. Et
confirmatur, quia hidrops magnus est morbus, atque
utplurimum insanabilis; hanc tamen nemo unquam
ausus est sanare per missionem sanguinis; ut Galenus
Cõm. 113 testatur libro quarto de ratione uictus in morbis acu-
tis: Vires tamen ualidæ sunt, utputà quæ ferunt uali-
dissima medicamenta: hæc sanè, & alia quam pluri-
ma de quibus nos infra dum priorem opinionem im-
pugnabimus mentionem faciemus, in confirmatio-
nem opinionis huius adduci possunt: Verum quia satis
de hac opinione diximus; reliquum est, ut ad alteram
Tertiæ opinionem accedamus. Tertia opinio fuit quorũdam
opinionis medicorum, qui olim in gymnasio Romano medicinam
explica- fecerunt, ac publicè professi sunt: cuius tandem hæc
tio. summa est, quod sanguinis missio non indicatur nisi à
plenitudine, siue ea sit quo ad uasa Græci κατ᾽ τ᾽ἐγχύ-
μα uocant, siue quo ad facultates, et uires humanũ
corpus regentes. hac uerò potissimum ratione uteban-
tur,

tur, dum hac de re publicè disputarent. illud quod per se, et primo à missione sanguinis euacuatur: dicitur primo, et per se indicare ipsum remedium: nam ut Galenus in methodo medendi docuit, absurdum est dicere; aliud curari; aliud uerò esse, quod curationem indicet: sic profectò absurdum fuerit putare, euacuari per se multitudinem sanguinis missione; et aliud esse à multitudine, quod hoc generosum auxiliũ indicet. Deinde uerò si indicatio est agendorum insinuatio; aut eius quod sequitur, ut idẽ autor testatur, id quod agitur indicat actionem faciendam esse. porro sanguinis missio primum plenitudinem euacuat: quãobrem sequitur plenitudinem sectionem uenæ indicare. Quod uerò multitudinem (liceat hoc loco promiscuè uti nomine in eodem significato, plenitudinis, ac multitudinis) euacuet missio sanguinis, unum ex illis est quæ apud omnes euidentissima sunt. sic enim Auicennas phlebotomiam definit, cum dicit, esse multitudinis euacuationem: sic passim Galenus tum in Aphorismorum commentarijs, tum etiam in methodo medendi hoc nobis inculcat mittendum esse sanguinẽ cũ fuerit corpus plenitudinis passionibus obnoxium: contra uerò purgandum si corpus uitiosis humoribus fuerit refertum; &, quod dicere solet, qualitate peccauerit. Præterea idem Galenus libello de ratione curandi per missionem sanguinis, uelle se explicare pollicetur, qui morbi eam euacuationem desiderant, quæ fit misso sanguine: atq; solos morbos, qui fiũt ab utraque plenitudine recenset. Sic Maximus Hippocrates habitum Athletarum confestim soluendos esse præcepit misso sanguine. Tandem autem, ut ad ipsum Auicennam redeamus, is uidetur diligenter, et clarissimè totum negocium explicasse, dum inquit. Flebotomia est euacuatio uniuersalis, quæ multitudinẽ euacuat: Multitudo aũt est humorum augumentũ super æqualitatem ipsorum in uenis. & nemo quidẽ est phlebotomandus,

3. metho. cap. 1.

2. metho. cap. 1.

Quarta Fen primi canõ. cap. 2.

Cap. 9.

1. aph. 3.

Fen quarta primi Canon.

esse, quæ indicet sectionem uenæ. sed de aliorum opinionibus hæc sufficiant.

Quid indicatio, contraindicatio, quæue natura sit eorum quæ indicant. Caput Tertium.

AGè uerò quoniam in hac tractatione nostra haud raro indicationis, & cõtraindicationis facere mentionem oportebit, ne ignotis nominibus utamur, priusquam propositas opiniones sigillatim refellamus; quid sit indicatio, & contraindicatio, quæue natura eorum quæ indicant, docere primum instituimus. Hæc enim tractatio non eum dumtaxat, quem dixi, tractationi usum afferret, sed etiam erit totius institutæ disputationis fundamentum. Tres igitur apud Galenum indicationis definitiones inuenio: duas in libello de optima secta ad Transibulum: alteram uerò in secundum methodi medendi. Harum definitionum reliquis prætermissis unam solum exponemus. Ea quidem in hunc modum habet. Indicatio est perceptio rei iuuantis simul cum perceptione nocentis adueniens sine obseruatione, et ratiocinio. Quotienscunque affectus præternaturam nobis innotescunt; statim percipitur illud, quod iuuat, et utile est: ut cognito affectu aliquo in frigida intemperie: statim sese nobis offert, calida admouenda esse præsidia, quæ contraria sunt citra omnem obseruationem, analogismum, aut argumentationem. Sed hæc uerba (cum perceptione nocentis) quomodo intelligi debeant non paruam difficultatem habet. quoniam nonnulli ex recentioribus medicis atque ex eorum numero, qui Galeni doctrinam profitentur putant intelligere Galenum materias nocentes, & causas morbificas in hunc sensum. Indicatio est perceptio rei iuuantis idest remediorum, quæ prosunt pro morbis abigendis; & rei nocentis;

Libro de optima sect. ad Transf. c. 11.

Indicationis definitio, & explicatio.

Fucsij opinio primo institutionum medicarum, sec. prima ca. 8.

ideſt; illius materiei, quæ nocet: quia cognito uno contrariorũ nullo negotio cognoſcitur etiam et reliquum: quod enim iuuat primo cognoſcendum eſt, & eadem ratione poſtea quod nocet depræhenditur: quæ itaque (addunt) per indicationem compræhenduntur, & inueniuntur; in natura rei ſunt deſignata. percepta enim natura eius, quod nos ad agendum mouet, & molliendum aliquid impellit, protinus etiam una cum eo, quid agendum ſit, & quid fugiendum quaſi digito oſtendit. Vnde ἐνδείξεως ideſt indicationis nomen ductũ eſſe intelligitur. rem exẽplis proſequũtur, quod febricitantibus frigida conueniat, ita indicante febris natura cognoſcimus: contra calida illis obeſſe ſcimus, quod hæc contraria ſit ijs, quæ prodeſſe morbus indicauit. Ego uerò, quamuis hanc opinionem à Clariſſimis præceptoribus meis confirmatam audiuerim, puto tamen aliter ſentiendum; Galenum inquam nocentis uocabulo non intelligere materias nocentes, ac in uniuerſum ipſa, quæ adhibentur auxilia; ſed intelligendos eſſe affectus præternaturam; id, inquam, quod nocet, & noſtras actiones offendit: quam rem poſſumus hiſce rationibus perſuadere: atque primum omnium, quod indicatio, ſic definiente Galeno libro ſecundo methodi medendi, eſt inſinuatio eius, quod agendum eſt: porrò id quod agere oportet eſt id, quod iuuat; id autem quod obeſt minime: eſt.n. hoc euitandum, non agendum. Et confirmatur, quia libro de optima ſecta ad Tranſibulum dicebat. Iuuantia enim per indicationem patefiunt]. & addebat. quandoquidem ipſa nocentia quid expediat, manifeſtant].quibus uerbis per nocentia ſignificauit, atque clariſſime expreſſit, morbos, ac in uniuerſum affectus præternaturã. Rurſus nihil indicat, quod ſibi nocet: Omne enim quod indicat, id inſinuat quod prodeſt. Poſtremo quodcunque indicat, aut ſui conſeruationem, aut oblationem

Impugnatio opinionis propoſitæ.

Cap. 7.

Indicationis altera definitio.

Cap. 45.

Libro de optima

blationem significat: at uerò utraque actio obiri solet cum his, quæ prosunt: & nunquam cum materijs nocentibus. Itaque per nocentia non possumus intelligere nocentes materias: sed, vt diximus, affectus præternaturam. nam quamuis cognito vno contrariorum cognoscatur etiam reliquum; id quidem, quod ad ipsam indicationem pertinet ex accidēti congruit, vt perbelle inter recentiores medicos adnotauit Donatus. Quamobrem cognito affectu præternaturam, atque illius natura perspecta statim sese nobis offert adhibendum esse remedium, quod corpori prosit, morbumque propulsare ualeat. Sed quid sibi uolunt ea uerba, quæ in definitione addidimus, sine obseruatione, aut ratiocinio]. Quoniam, vt Galenus inquit, aliud est per indicationem inuenire; aliud uerò per experiētiam, & obseruationem. qui enim per indicationem inuenit, hic quidem dogmaticus, & rationalis est; qui verò per experientiā inuenit; obseruator, & Empiricus dicitur. est enim hoc instrumentum Empiricorum proprium: siquidem nunquam dicent Empirici hoc, illudue indicari ab altero: sed sic obseruasse alijs profuisse, affirmabunt. Argumentationem præterea seclusimus, quia indicatio non indiget aliqua cogitationis ope. Intercedit enim quædam proportio ipsi indicationi cum ijs, quæ tum sensui; tum intellectui manifesta sunt. statim enim cognita affectuum preternaturam substantia, & quidditate citra omne ratiocinium apparet nobis quid agendum sit; atque quod vtile fuerit pro morbis propulsandis. quare (dicebat Galenus) quod in apertissimis, & sine controuersia concessis reperitur id nimirum, & in perceptis ex indicatione contingit; cum illis mens nostra propter euidentiam citra negocium assentitur. Quinetiam sunt sensui manifesta aliquando, quæ per indicationem innotescūt, vt album, & nigrum: quod Galenus exemplis explicans,

sec. ad trā sib. c. 45.

Galenus lib. 2. metho. medendi.

Indicationis ab argum. differentiæ.

Lib. de opti. sec. cap. 11.

Cap. eodem.

dicebat. Animalia ratione carentia æstum, algorem, simulque omnia nocere ualentia, quo ad eius fieri potest uitare conantur, simul uidelicet ea, quod iuuat sese offerente]. Additque. Paxillo enim aut aliquo alio in membrum defixo, nullum cogitatione præmissa reuellit]. Postremò sciendum est indicationem longè ab analogismo differre: quia analogismus est comparatio, & perceptio causarum iuuantium per similitudines: percipitur autem ex eo iuuans, quando causa quidem delitescit, nullaque obseruatio habetur; sed affectus quàm simillimus ex casibus est: quia analogismo utentes transimus à similibus ad simillima: quamuis Empirici secus; atque nos rationales eiuscemodi transitum vsurpent. itaque quoniam indicatio maximam habet similitudinem cum sensu, atque etiam cum ijs, quæ nostro intellectui notissima sunt, nullam inquirit ratiocinationem; neque preterea obseruationem, quoniam hæc non sequitur naturam rei & non continentur in affectuum essentia; de quibus medicæ actiones instituuntur: ex his profectò patet, quid sit indicatio. Porrò indicans, siue illud, quod indicat; est affectus corporis; quod vtile, seu iuuans postulat: quodq; requirit id quod fieri expediat. Indicatum uerò est illud vtile postulatum ac iuuans quod ab ipso indicante suggeritur. Sed animaduertere oportet, quod non vna est eorũ, quæ indicant differentia: quædam enim primò, ac per se hanc vim habent; quædam verò secundo loco, hæc sane propriè dicuntur coindicare, & indicationes, quæ ab his capiuntur græce συνενδει κνυμένα latinè coindicationes rectè nuncupabuntur. sunt autem coindicantia, quæ simul cum ipsis primò indicantibus iuuantia, atque utilia exigunt. Nos igitur in hac præsenti tractatione, qua vt prefati sumus id conabimur explicare, quod missionem sanguinis indicet, de ijs perpetuo sermoné habebimus quæ proprie primo,

Indicationis ab analogismo differentia. *Gal. ibi.* *Obseruatio nõ cõtinet in essentia affectuũ.* *Indicãs quid.* *Indicatũ quid.* *Indicatio differentiæ.* *Coindicatio quid.* *Coindicãtia quæ.* *Indicationis nomen q̃uo*

mo, atque per se uere indicant; quibus positis, ponatur de sanguine mittendo indicatio: & remotis omnis indicatio prorsus amoueatur. Verum quo ea, quæ infra dicturi sumus clariora appareant obiter doceamus, quæ sit natura eorum, quæ indicant, & quid in Galeni doctrina per contraindicantia intelligendum sit, quia nos non semel hoc opere contraindicantium mentionem faciemus. Quoniam itaque indicatio à natura rei desumitur; necessarium est unumquodque indicare pro natura sua, & qualis natura fuerit eius, quod indicat, talis est indicatio, quæ ab eiuscemodi natura deducitur; si enim ea simplex fuerit, simplex emanat indicatio: at uerò si composita similiter composita indicatio desumitur: eodem etiam modo se res habet in cõmunibus naturis; ac in particularibus & indiuiduis: quia communium naturarum communis est; particularium uerò indiuidua, & singularis indicatio. neque hoc profectò mirum est, quia cum vnius rei vna sit natura, oportet vnam indicationem ab eo quod vnum est deduci. Ergo vnũ vnam de se continuò indicationem promet, vnumque perpetuo indicabit: & qua ratione vnum semper indicat, impossibile est quod ab vno primo, atque per se plura indicentur. præstat aũt hæc quæ diximus Galeni verbis confirmare; nam quamuis verissima sint nullam tamen dubitationem habebunt apud eos, qui assueti sunt omnia huius viri monimentis corroborare: is igitur libro nono methodi medendi sic inquit. Porrò vnum semper est, quæ ab hac præstatur conferentis indicatio, veluti etiam reliquorum omnium: nam quicquid pro natura sua indicat, id vnum semper indicabit, ceu quod unam habeat naturam: atque id vnum, si quod indicationem facit simplex est, ipsum quoque simplex erit: sin illud est compositum, hoc quoque erit compositum: sanè quædam sui custodiam indicant, quædam sui ammotionem;

usurpetur i hoc opere.

Dicendorum propositio.

Indicatio sumitur à natura rei.

Indicatio perinde est, ac natura eius qđ indicat.

Ab vno vnũ perpetuò indicari.

Cõfirmatio ex Galeno.

Cap. 12.

Indicatio simplex à simplici;

composita à composito. nem; siue autem hanc indicent, siue illam, quod simplex est simplicem quoque indicationem habet, quod non simplex etiam non simplicem]. Hæc Galenus. Verum habet hoc loco non contemnendam dubitationem, quòd dictum est, à Galeno, atque ab omnibus medicis passim cõfirmatum; quòd scilicet ab vno vnum, & non plura perpetuò indicentur: *Prima dubitatio.* quia vires vel ipsius Galeni testimonio ad morborum curationem maximè necessariæ sunt, & illam dicuntur indicare: tamen habent vires aliam indicationem peculiarem nempè sui custodiam: quod ab ipso Galeno passim tãquam proprium ipsarum virium admittitur: quamobrem non semper vnum indicat unum; cum aliquando vnum indicet plura. *2. dubitatio.* Deinde confirmatur, quia naturale corporis temperamentum sui custodiam, & conseruationem indicat nihilominus aliam etiam de se ipso indicationem promit, cum indicet curationem, & præsidiorum mensuram, & quantitatem præfiniat: vt Galenus animaduertit. Quid igitur ad hæc nonne videntur id principium subuertere, quod nos tanquam axioma supra posuimus; scio equidem nodum hunc ferè inextricabilem uideri recentioribus quibusdam medicis; qui cum ipsam veritatem propius attingere non valerent; Galenum reprehendere ausi sunt; quod sua non obseruans principia, propriæ doctrinæ parum sit memor. *Recẽtiorum peruersa opinio.* Ego verò quod illis maximè obscurum est, sic tandem breuiter explico. *Vnũ plura indicat quõo.* Nihil sanè impedit, quin vnum plura indicet modo inter hæc ordo statuatur, vt scilicet aliquid sit primum, & per se indicatum: aliquod uerò secundò loco, at impossibile est plura eiusdem ordinis indicari: utputa fieri non potest, quod idem indicet primo & per se curationem, suique remotionem; & indicet sui custodiam: non enim idem est morbus, & sanitas: nec idem est affectus præternaturam; & naturale temperamentum, siue

affe-

affectus secundum naturam. Vires itaque primo, ac *Vires*
per se conseruationem indicant, ut infra dilucidius *quid per*
dicemus: minime uerò aliud primo demonstrant: sic *petuò in*
naturale temperamentum primo sui custodiam indi- *dicent.*
cat: Quid igitur prohibet, quod hæc aliud quidpiam
secundo loco indicare possint; cum potissimum indi-
catio postrema sit instituta; quo facilius possit prior
indicatio executioni demandari. Vt temperies indi-
cat mensuram præsidiorum, qua possint ipsæ vires fa-
cilius conseruari. Cæterum quod ad vires pertinet
hoc vnum sciendum est, necessarias illas esse in om- *Indica-*
ni curatione, & considerari oportere, non tanquam *tio cura-*
ea, à quibus desumatur indicatio curatiua (cum sit *tiua non*
indicatio, quam suggerunt uires, non curatoria sed *emanat*
vitalis; vt ait Galenus nono methodi medendi) sed *à uiri-*
tanquam indicatio salubris: hoc itaque constanter *bus.*
affirmandum nunquam uires indicare curationem, *Cap. 12.*
nec Galenum hoc aliquando dixisse; vt nos alibi mul
to subtilius disputauimus. Reuersi igitur vnde no- *In q̃oni-*
stra discesserat oratio; concludendum est ab vno, v- *bus me-*
num per se & primo perpetuò indicari, & non plura: *dicis.*
Axioma quoddam medicę artis esse, quod à nemine
uenit refellẽdum. Diximus de eorum, quæ indicant
natura; dicamus modo de contraindicationibus, at-
que contraindicantibus. Recentiores quidam me- *Io. Argẽ*
dici, quibus ego in Gymnasio Pisano præceptori- *terÿ opi-*
bus olim sum vsus contraindicare nihil aliud esse di- *nio.*
cunt, quàm prohibere quod ab ipso indicante primum *Libro de*
suggeritur, demonstraturque: Horum quidem opi- *offic. me*
nionem Fucsius in suis institutionibus, quas crebro *dici.*
transcribit nunquam prioribus contentus ut de olim- *Lib. vlt.*
pico tradit Galenus; insecutus est. Horum sanè sen- *Lib. pri-*
tentiam admittere non possum; quoniam apud Gale- *mo me-*
num alium esse usum huius uocabuli reperio, atque *tho. med.*
idcirco fit Fucsium maximè errasse; utpote qui insti- *Error*
tutionem scribens secundum Galeni placita, non vi- *Fucsÿ.*

 derit,

derit, quid hac de re idem autor clarissimis uerbis tradiderit. Quòd verò ad alios pertinet ex quibus Fucsius transcripsit, quamuis opinionem non admittam; fortasse ij reprehensione digni non sunt: quoniam cum de ijs rebus scribere aggressi sunt, nullum sibi, quem imitarentur, autorem proposuerunt, iurantes in magistri uerba, sola methodo ipsa pro veteri medicorum & philosophorum consuetudine, id tandem explicare conati sunt, quod methodo responderet; non quod hic, aut ille autor dixerit. Quamobrem hi sunt hoc nomine plurimum laudandi. sed ad propositum reuersi doceamus propter quam causam contraindicare non sit prohibere. Atque primum id quod aliquid non prohibet contraindicare dicitur; utputa uires cum sanguinis missionem admittunt, eamque fieri non prohibent, contraindicare dicuntur: quasi dixeris idem remedium indicare, quod ab indicante suggeritur, contrario tamen modo hoc Galenus libro de ratione curandi per missionẽ sanguinis hisce uerbis adnotauit. Morbi itaque magnitudo cum virium robore primi erant mittendi sanguinis scopi, ille quidem, quæ facienda sunt indicans: hic tanquam illud haud prohibẽs; quod contraindicare iuniorum medicorum quidam appellant]. Et in alio opere inquit. Sed quod appetit facultas, si ab aliquo sumi impediatur, illud contrarij indicatiuum, seu contraindicans; haud iure quis appellet.] Præterea confirmatur eiusdem uerbis libro de ratione uictus in morbis acutis, quæ sic habẽt. Rursus et hoc in loco remediorum indicationem ab affectu corporis accepit, simulque uirtutem considerauit, neq; tanquã remediorum usum aliquando indicantem; sed tanquã contraindicantẽ, seu cõtrario indicantẽ modo, interdum autem & prohibentem.] Quid apertius ad probandũ, quod contraindicare nõ sit prohibere, ego quidẽ nõ uideo. Amplius quæ fieri aliquid impediunt,

Ioannis Argenterij laus.

Impugnatio opinionis huius.

Contraindicare nõ est prohibere.

Cap. 13.

lib. de opt. sec. ad Transib. cap. 43.

Lib. 1. Cõm. 45.

impediunt, quemadmodum inter indicantia nequeunt connumerari: ſic etiam neque inter contraindicantia ponenda ſunt, quia hæc re ipſa, & genere idem ſunt inter ſeſe, & quod indicat, aliquando contraindicat. & è contra. quam rem Galenus eodem libro de optima ſecta tradit his uerbis: Quamobrem id, quod aliquid poſtulat, quoniam eius, quod poſtulatur propoſitum eſt, quod nos poſtulatum ſumere impedit, propoſitum non erit]. Poſtremo ſi id quod vtile, aut remedium fieri impedit contraindicans dicendum ſit, utique morborum tempora contraindicantia diceremus, ægrotantium timiditatem, & aſſiſtentes, qui aliquando impediunt fieri aliquid, eſſent contraindicantia, & poſtulata; quod ſanè habere ueritatem non poteſt, ut omnibus uel tantillum in arte medica exercitatis manifeſtum eſt. itaque quoniam contraindicare non eſt prohibere, doceamus, quid ſecundum Galeni doctrinam nomine contraindicantium intelligere oporteat. Ego itaque quantum apud hunc autorem obſeruare potui, duplicem inuenio ſignificationem uocis huius: harum prima eſt, quod contraindicare ſit, idem ſignificare, quod ab ipſo indicante, fuit primo indicatum, ſed tamen modo quodam contrario: cum igitur ſit aliquod idem admittens utile, & poſtulatum, quod ab indicante poſtulabatur, ſed tamen modo contrario, vt dixi, illud ſanè nuncupabitur contra indicans. Hac ſignificatione uſus eſt Galenus, tum libro primo de ratione victus in morbis acutis: tum libro de ratione curandi per miſſionē ſanguinis: quibus locis contraindicare dicebat non prohibere remedium, quod ab indicante primum ſuggeritur, & ſignificatur. Exemplo res fiet illuſtrior ſit, aliquis corporis affectus cum maxima plenitudine: ſic ſanè poſtulat euacuationem affatu dignam ſiue per miſſionem ſanguinis, ſiue per purgationem, ſiue per vtrunque præſidium. ſed ſi fuerint cum eiuſce-

Indicās, et cōtraindicans idem genere.

Cap. 40.

Opinio Galeni.

Cōtraindicare duo ſignificat.

Prima ſignificatio.

Com. 40.

Cap. 13.

Exēplum.

modi

modi affectu vires validæ: adeò quod hanc ferre euacuationem possint,non erit impedimento quin statim fiat hæc euacuatio: quinimo eandem indicabunt, contrario tamen modo. affectus primo, atque quod dici solet per se: vires autem secundo loco; vt conseruentur: quia exoneratæ eo, quo veluti sarcina premebantur; multò melius in posterum habebunt. Altera est significatio, cum per contraindicans intelligimus contrarij indicatiuum, cum exigunt contrariũ eius quod ab ipso indicante significatur. hac significatione vsus est Galenus lib. decimotertio methodi medẽdi cũ dicebat, Interdum contrarias incidere agẽdorum indicationes: & libro nono eiusdem operis. contraindicationes indicationum: & libro vndecimo methodi dicit, contingere aliquando contrarias indicationes, & inuicem pugnantes: & in eodem decimotertio.cum simul contrariæ indicationes conueniunt, dicebat; Hoc itaque modo dicimus contraindicantia ea esse, quæ indicantibus sunt contraria; aduersæ quoque sunt indicationes, quæ ex eisdem proficiscuntur, indicata etiam contraria: quæ res poterit hoc exemplo appositissime confirmari. Morbus à multitudine mali succi, purgationem indicat. Vires admodum imbecillæ, hanc renuunt, contrariumq; indicant.est quidem morbus contrarius viribus, vt Galenus dicebat vndecimo methodi medendi: Indicatio contraria est indicationi: quia morbi indicatio est pro sui sublatione: at virium pro sui conseruatione; sunt porrò ablatio, & custodia sibi inuicem cõtraria: Deinde verò indicatum est indicato contrarium. Siquidem exigit morbus remedia contraria, nam sunt contraria contrariorum remedia: vires autem & humani corporis facultates postulant similia; similia enim similibus conseruantur. His quidem modis apud Galenum sumuntur contraindicantia. Nos verò in hac nostra tractatione Galenum similiter imitati modo

Cõtraindicationis secunda significatio.

Cap. 16.

Cap. 13.

Cap. 3.

Cap. 16.

Exẽplum

Qua significationis utendum.

vna

vna modo autem altera ſignificatione vtemur. Explicauimus igitur hucuſque quid ſit indicatio, & coindicatio: quæ natura ſit eorum, quæ indicant, nempè quod ab vno vnum perpetuò indicatur, & non plura: quid per cõtraindicantia intelligere oporteat: quibus expoſitis reliquum eſt, vt falſitatem propoſitarum opinionum oſtendamus. *Dictorũ epilogus*

Quod miſſio ſanguinis non indicatur à magnitudine morbi, virium robore, atque ætate conſiſtenti.
Caput quartum.

PRimùm verò illorum opinionem euertamus, qui tradiderunt indicari miſſionem ſanguinis à tribus illis peruulgatis ſcopis, magnitudine, inquã, morbi, virium robore, atque ætate conſiſtenti: hęc enim præterquàm quod ex omnibus maximè cõmunis eſt inuentores quidem, atque fautores habet clariſſimos viros inter quos præcipuum fuiſſe Matthæum Curtiũ doctiſſimum ſanè medicum, & maximi nominis audiuimus. Explicaturus itaque propoſitæ opinionis falſitatem, primum docebo, quod ab illis tribus ſcopis ſimul ſumptis, nulloq; amplius adhibito diſcrimine indicari non poſſit ſanguinis miſſio: deinde verò particularius declarabo, quid ſinguli ex propoſitis ſcopis indicent: atque ſic obſeruabimus methodum. Prima itaque ratio, qua hęc opinio ualidiſſimè refellitur in hunc modum habet. Quorum vna non eſt natura, vnum indicare non poſſunt: nam quodcunque indicat pro ſui natura & ſemper indicat, ſiue illud fuerit ſimplex, ſiue compoſitum, prout fuerit natura eius, quod indicat, aut ſimplex, aut compoſita, quẽadmodum capite ſuperiori demonſtrauimus. porrò hęc tria propoſita non habent communem naturam, in qua conueniant, & ex qua curationis indicationes deſumere oporteat; quomodo igitur vnum aliquid, *Prima ratio. Vnũ indicat vnũ. ſemper et per ſe.*

vtputa,

vtputà, miſſionem ſanguinis indicabunt? perſuadent hæc nullam uim indicandi habere; tantum abeſt, vt ſectionem venæ inſinuare poſsint: quod verò horum trium communis aliqua natura non ſit, adeò manifeſtum eſt, vt nullam penitus difficultatem habeat, cũ hoc etiam pariter conſtet, uel tantillum in Dialecticis diſciplinis, exercitatis, ne habere quidem ſolum commune nomen aut æquiuocum, aut analogum. quamobrem ſi verum eſt, quod ſanè veriſsimum putatur, quod id quod indicat pro ſui natura indicat; hæc tria cum vnam naturam non habeant minimè indicabunt. Præterea, quodcunque indicat pro ſui natura ſemper indicat; quia natura ex qua indicatio proficiſcitur, ſemper adeſt. Sed his tribus præſentibus ſcopis non ſemper adeſt de mittendo ſanguine indicatio: non itaque indicabunt. quod uerò res ſic habeat hinc colligito: quod hi ſcopi ſunt indifferentes pro miſsione ſanguinis, & pro purgatione exercẽda, vt Galenus teſtatur libro quarto methodi medendi, ex magni Hippocratis ſententia. Ergo ſi æqualiter vnum, & alterum diuerſum præſidium poſtulant, quomodo ſemper vnum indicabunt? cum potiſsimum ſint hæc duo præſidia longè diuerſa, & diuerſis morbis adhibeantur, ut infra docebimus. confirmatur autẽ, quia cum præſeruationis gratia ſanos homines, ne ſcilicet in morbos cadant expurgamus, quod potiſsimũ ſit verno tempore, vt admonuit Hippocrates. neminẽ quidem futurum arbitror, qui, ualidas uires nõ eſſe, ſit affirmaturus. Adeſt itaque vnus ſcopus, adeſt præterea ſecundus, ſcilicet magnitudo morbi, quia ad eiuſcemodi præſidia, quæ magna ſunt, nunquam accedimus niſi fuerit magnus morbus: præſentibus igitur hiſce duobus ſcopis, ſi illi uerè indicant, oporteret ſemper ſanguinẽ mittere. quod tamen falſiſsimũ eſſe docet Hippocrates hiſce verbis. quibuſcũq; venæ ſectio, uel purgatio cum medicamentis conuenit, his

Secunda ratio. — *Cap. 6.* — *Tertia ratio.* — *6. apho. 47.*

uerè purgare, uel uenam incidere oportet. Et Galenus in Commentario ſic loquitur: hos enim oportet, vt anticipemus euacuare vere aduenięte, uel per uenæ ſectionem ſi plenitudinis paſsionibus ſubiiciũtur; vel per purgationem ſi ijs, quæ ex humorum corruptela proueniunt. Amplius ſi ab his tribus indicatur *Quarta* ſanguinis miſsio, utique ſi ex ſupradictis ſcopis ali- *ratio.* quis defuerit, nunquàm aderit, de ſanguine mittendo indicatio: at uerò morbo magno exiſtente cum virium robore, citra conſiſtentem ætatem, vtpote in ipſis pueris, tutò ſanguinem mittimus: quemadmodum nos infra pluribus edocebimus. minus enim, dicebat Galenus, quòd ad ætates pertinet, in pueris detrahimus. Ergo puerilis ætas non ſemper indicat abſtinendum à ſanguinis miſsione; ſed potius eius quantitatem limitatur: itaque ſi illa indicare dicũtur miſſionem ſanguinis: vtique non tria ſunt, ſed duo, cum hac in re ætas conſiſtens nullam vim habeat, vt ſuo *Confirmatio.* loco dicemus. Et hoc clariſsimè docuit Galenus libro de ratione curandi per miſsionem ſanguinis docens, quot ſcopi obſeruari debeant in ſanguine mittendo duorum duntaxat meminit, uirium roboris, & *Cap. 13.* magnitudinis morbi: ipſamq; morbi magnitudinem indicare ſectionem uenæ: uirium autem robur non prohibere, quod contraindicare medici recentiores uocant. En igitur, quod Galenus meminit ſolius magnitudinis morbi, tanquam indicantis hoc auxilium. aliorum autem ſcoporum non meminit; qui propriè indicare non poſſunt: ſed non prohibere, quod eſt contraindicare, vt docuimus. Hic certè locus maximè refellit horum hominum opinionem: quoniã cum in uerba magiſtri iurauerint, nullum habere poſſunt refugium, quo Galeni verba modo ſuo interprætari ualeant. ſed hic obiter afferamus, quid ad haſce rationes huius noſtræ prouinciæ medici quidam celeberrimi reſpondendum putant, atque huiuſce rei per

litteras

Euasio recentiorũ medicorum. litteras me ipsum certiorem fecerunt. Primum quidem, quo priores rationes euitarent, dixerunt, minimè absurdum esse in Galeni doctrina, quod plura unum indicent: atque in huius opinionis confirmationem afferunt, quod passim à nostro Galeno profertur, nempè naturale corporis temperamentum, & morbum curationem indicare, cum tamen non habeant cõmunem aliquam naturam. De inde uerò uirium robur non esse necessarium ad purgationem sed ad missionem sanguinis dumtaxat, at- *Cap. 6.* que propter hanc causam quarto methodi Galenum solius magnitudinis morbi meminisse; cum de purga- *Aliorũ opinio.* tione agit, viresq; prætermisisse affirmant, tanquam minime necessarias. Adde his, aliquos extitisse, qui dixerunt, necessarias esse ualidas uires in exhibitione medicamentorum purgantium; non tamen perinde, atque in sanguine mittendo: in quo maius uirium robur postulatur: uiresque ipsas propterea magis deijci *Aliorũ sentẽtia.* euacuato sanguine; quàm corpore per ipsa medicamenta expurgato. Nec defuerunt, qui dixerint, nunquam vires ualidas existere citra sanguinis multitudinem: & semper sanguinis copiam necessario validas vires indicare: cum malitia autem succorum semper esse imbecillas: hæc quidem potissima sunt, quæ recentiores medici pro responsione in mediũ afferũt; quibus nunc sigillatim satisfaciendum est. Primum verò illud constat, tum apud Galenum, tum uerò a- *Duo vnũ indicãt, quomõ.* pud omnes classicos autores, falsum esse, quod plura unum indicent per se, & proprie: addidimus quidem per se, & proprie: quoniam non est absurdum, quod duo vnum quoddam indicent, ratione tamen diuersa utputa unum quidem per se; alterum uerò per acci- *Natura le tempe ramentũ indicat p* dens, & quod dici solet secundo loco. vt naturale temperamentum per se indicat sui custodiam: at uerò per accidens indicat contrarietatis mensuram; id est contrariorum remediorum, quæ pro morbis remouen-

mouendis adhibentur, quantitatem, & mensuram: hoc uerò non alia sanè ratione nisi pro ipsius naturalis temperamenti conseruatione: sanatio enim nihil aliud est, quàm temperamenti præternaturam mutatio in naturale temperamentum: quoniam uerò hæc permutatio fieri nõ potest nisi quis cognouerit, quantum distent inuicem hæc temperamenta, & qua mensura contrarijs præsidijs, vtendum sit; quandoquidem metus est, ne hac mensura incognita contrarium morbi genus inducamus; & propter hanc causam; hæc mensura remediorum indicatur à naturali temperamento, ut scilicet conseruetur; & non inducatur contrarius aliquis morbus. Ergo nullam habet difficultatem quod vnum, perpetuo vnum indicat; ceu, quod unam habet naturam, aut simplicem, aut compositam, ut capite superiori demonstrauimus: Porro quod aliqui dicunt, uires non esse ad purgationem necessarias; falsissimum est, totoque cœlo aberrant: Nam omnia purgantia medicamenta, quibus Hippocrates, & Galenus vtebantur; deleteria sunt, ignea, atque toto genere humanis corporibus obnoxia, quæ sanè nunquam humores educunt nisi è potentia ad actum deducantur; deduci autem non possunt si vires nõ fuerint validæ. Præterea purgatio magnũ quoddam est auxilium, ut sæpè diximus, quemadmodum etiam uenæ sectio: magna uerò exerceri nequeunt præsidia nisi vires fuerint ualidæ: quoniam, ut morbis paruis existentibus parua adhibita remedia, ne minimum uires lædunt; sic profectò magna remedia uires ipsas maximè prosternũt. His adde, quod Hippocrates in Aphorismos non scripsisset, confert, & facile ferunt si talia purgantur, qualia purgari oportet, sin minus contra: perinde enim est, ac si dixisset; si euacuantur illi humores, qui debent euacuari, uires ualidę conseruabuntur optimè ferentes eiuscemodi purgationem: at si purgantur humores, qui purgari debent,

Se sui custodiam.

Sanatio quid.

Remediorũ quantitas obseruãda.

Medicamẽta purgãtia deleteria, & ignea: ex Gale. 9. metho. cap. 10. Ex Gal. 2. apho. 29.

Hippoc. sententiæ explicatio.

bent, vires non erunt ferendo talem purgationem: accedẽtibus itaque nobis ad purgationem ipsam opus est uires ualidas esse: sed pudet amplius immorari in re tam aperta, ac dilucida; quæ omnibus iam iam in hac arte initiatis apertissima est. Potius autem illud inquiramus an magis à purgantibus medicamentis deijciantur uires, an autem magis à missione sanguinis. Putant enim recentiores quidam magis à sanguinis euacuatione deijci; quàm à purgatione; & idcirco in illa virium robur esse necessarium; in purgatione autem minimè; arbitrantur. Hic ego breuiter dicam, quid sentio. Primum quidem illud supponere oportet; nempè, quod cum de medicamentis purgantibus sermo instituitur, non intelligere nos de ijs medicamentis, quæ à medicis lenientia nuncupantur (hæc enim ne minimum quidem uires ipsas debiles reddunt: nec status ferè aliquis esse potest, quod cõmodè eiuscemodi medicamenta non ferant; horum igitur relatione habita uenæ sectio magis prosternit vires, quàm purgatio) sed loqui nos de validis medicamentis, & electiuè ut aiunt, educentibus: de his sanè dicimus, quod si verè inter se conferri possunt hæc præsidia (fortasse enim non possunt, cum circa diuersos morbos, & diuersos humores, & diuersa morborum tempora, sanguinis missio, & purgatio exerceri soleant) longè maius uirium robur necessarium esse pro medicamentis purgantibus exhibendis, quàm pro missione sanguinis, quam rem hac ualidissima ratione demonstramus. id auxilium postulat ualidiores vires, quod cum maiori periculo exercetur; quod enim citra periculum administratur, ut linimenta, cataplasmata, atque id genus alia non postulat ualidas uires: Omnis enim corporis status eiusce modij remedia ferre potest. At uerò cum periculo maiori exhiberi medicamenta purgantia, quàm phlebotomiã Galenus hisce uerbis testatur. Adde quod & mo-

An uires magis à missione sang. q̃ à purgatione deijciantur.

Quod maius uiriũ robur p purgatione, q̃ sanguinis missione requiratur.

& medicus huiusce solius euacuationis liberam habet facultatem sistendæ quandocunque illi placuerit; aliarum auté nullius: nam ubi propinatum sit aliquod medicamentum prima exhibitio in tua potestate sita est: cetera uerò fortuna administratrice obtingunt: ingés preterea in propinationibus pharmacorũ periculũ est, cum uel non commoueatur purgatio, uel quod in aluum attractum est, non facile excernitur: uel cum dolore torminibus, refrigeratione, pulsus euanescentia, ac animi deliquio exprimitur, uel cum corpus vehementer perturbatur; interimque parum admodum euacuatur, aut euacuatio modum excedit, id quod sępius ceu extremum malum contingit, neque.n.ut uenæ incisæ fluxum mox digito super posito sistes, sic sistere alui profluuium poteris.] & in alio opere collationem faciens securitatis horum præsidiorum pulcherrime totum negotium cõfirmat dum inquit. Nempè & si minus quidem auxilium, quàm per purgationem sequatur, securius tamen multò exi stit, imo nullum ex eo, quod per sectionem venæ fit periculum impendet eo discrimen maximum subeunte, quod per purgationem tentatur, & potissimũ si laborantis naturam expertus quis non fuerit: nempè alij difficulter natura purgantur, alij modico assum pto medicamento purgantur copiosè.c.] Vides igitur maius multo imminere periculum in pharmacorum purgantium exhibitione quàm in sanguinis missione: atque propter hanc causam id postulare validiores vires: Quamobrem quoniam vires validæ ad purgationem necessariæ sunt, nihil profectò habent recentiores medici, quod nostris rationibus respondeant: nunc verò reliquum est, vt videamus, quem euentũ habere possit illorum subterfugium, qui dixerunt, vires nunquam esse validas citra sanguinis multitudinem. Vel enim per sanguinis multitudinem intelligunt redundantiam sanguinis supra alios humores;

De ratione cur. per miss. sangu. aduersus Erasistr. Rom. degētes.

Lib. 2. de rat. vict. ac. 11.

Vires validæ non sequũtur multitudinē sanguinis.

quæ res potiſſimum accidit in ſanis corporibus in qui bus maior adeſt ſanguinis portio; quàm aliorum humorum vt alibi diximus. Verùm ſi hoc modo intelligamus vires in omnibus erunt validæ; quia in ſingulis ſanguis copioſior inuenitur: tam igitur in malorum ſuccorum abundantia, quàm alijs affectibus vires cum ſint validæ ſanguis tuto mitti poteſt: quod ta men his hominibus minimè ſatisfacit. Vel audiunt multitudinem pro ſanguinis abundantia, ſupra mediocritatem, & ſani corporis conditionem veteri ſer uata proportione; tunc ſanè ſequetur Galenum paſſim docuiſſe tum libro huic tractationi dicato, cum in methodo medendi, atque libro de plenitudine, ſanguinem aliquando citra plenitudinem mitti oporte re, perperamq; Menodotum obſeruaſſe illam plectoricam ſindromem. Præterea conſequens fuerit nunquam vires eſſe validas, in cacochimia: atque falsò tradidiſſe omnes medicos morbi magnitudinem, roburq; virium ad purgationem eſſe neceſſarium. Amplius plurimum aberrant, dum colligunt, ibi plus adeſſe virium, vbi plus adeſt ſanguinis, putantes robur virium neceſſariò inſequi multitudinem ſanguinis, contra quos audire oportet Galenum ſic dicentem. Actionum ſi quidem fortitudo ad uirium robur conſequitur, ſicut & virium robur fortitudinem comitatur functionis: at ſanguinis multitudine conſecu tio nulla neceſſario eſt futura; cum neque ſi is maiori ſit copia, quàm antea validior ſit homo ex neceſſi tate futurus: neque ſi minori imbecillior: ſicuti neq; ſi æqualis ſit, neceſſe eſt illum viribus eodem ſe habere modo: liquet itaque actiones ualidas propriam eſſe, ac inſeparabilem virium vigentium notham; ſan guinis autem aucti nequaquam.] hæc Galenus; ex quibus videtur mihi, horum hominum opinionem adeò euidenter impugnari, vt nihil magis; ad reliqua igitur accedamus.

Libro de multitudine cap. 11.

Morbi

Morbi magnitudinem non indicare missionem sanguinis. Caput quintum.

QVoniam hactenus in vniuersali docuimus missionē sanguinis non indicari à magnitudine morbi, virium robore, & à consistenti ætate:nūc particularius expendamus, quid singuli ex propositis scopis indicare valeant exorsi ab ipsius morbi magnitudine: vbi enim hoc diligenter explicauerimus, facilè patebit ab illis neque in genere, neque sigillatim de sanguine mittendo indicationem suggeri. Morbus itaque quoniam est aliquid præternaturam, est enim constitutio corporis præternaturam, sui ablationem indicat: quia quod est, secūdum naturam, custodiam, & conseruationem significat, quod verò præternaturam remotionem indicat. At verò; quoniam id,quo morbi abiguntur, præsidium dicitur, factum est, vt vniuersaliter à medicis dicatur morbum præsidium indicare. Porrò quemadmodum sunt morborum differentiæ quàm plures sic etiam non vna est auxiliorū differentia; nam vt genus auxilij à morbi genere indicatur; ita differentia auxilij à morbi differentia insinuatur: si quidem proportione inuicem respondeat, morbus,& auxilium. Ergo paruus morbus, paruum auxilium; magnus verò magnum; mediocris verò medio se habens modo auxilium indicat. Hoc profectò illud est, quod magnus Hippocrates admonuit in Aphorismis, dum inquit. extremis morbis extrema præsidia optima sunt. Quid igitur indicabit morbi magnitudo: nihil quidem aliud, quàm magnum auxilium? Hoc propria est indicatio, quam natura magni morbi de se profert, nec aliam vnquam inuenies, Quomodo concludemus indicare missionem sanguinis? quia, inquies, magnum est præsidium. fateor. sed non est vnicum magnū hoc præsidium. rectè enim,

Morbus quid indicat.

Præsidiū quid.

Morbus, & auxilium proportionātur.

1.aph.8.

atque necessariò concluderetur, si alia non inuenirentur magna præsidia, quàm sanguinis missio: quia verò non est vnum magnum auxilium; idcircò non rectè concluditur, vnicum ex magnis præsidijs à magnitudine morbi indicari. Supponamus autem in præsentiarum, esse duo magna præsidia, venæ sectionē, & purgationem: magnitudo morbi ad hæc duo sese habebit indifferenter non vnum magis, quàm alterū indicans. quia verò contingit aliquando magnum affectum curari sola sectione venæ, aliqua sola purgatione: aliquando autem vtroque. Opus est aliquam esse cum morbo magno naturam, quæ aliquando unum, aliquando alterum, & aliquando ambo simul insinuet: qualis verò hæc natura sit suo loco explicabitur. Interim uerò ne aliquid huic nostræ tractationi desit, quod facere dubitationem possit, potissimum apud nostrates medicos, qui nunquam nisi auditis Galeni verbis acquiescunt, doceamus admirabilis huiusce hominis autoritate rem sic se habere, vt proposuimus. Phlegmon magnus est morbus; incipientis tamen phlegmonis curationem exorditur Galenus aut missione sanguinis, aut purgatione: sic.n. inquit. Sed illud prius videndum est, quid sit, quod in illis aceruetur: siquidem nonnullis amaræ bilis succus plus cæteris colligitur; quibusdam bilis atræ, aut pituitæ, alijs ex æquo omnes in quibus sanguis abundare dicitur: Hos ergo omnes euacuabis: sicuti etiam podagricos, & artriticos veris principio exhibito videlicet aut medicamento purgante, aut sanguinis diminutione.] Turgente materia morbus non solum est magnus, sed etiam maximus; nemo tamen fuit adeò temerarius, qui in hisce affectionibus, in quibus humores turgent, sanguinem mitteret. sed omnes vnam dumtaxat purgationem consulunt. Concocta enim medicari, & mouere non cruda, nisi materia turgeat, plurima verò non turgent, dicebat in Apho-

Magna præsidia duo.

Libro de rat. cur. per miss. san. c.7.

Aphorismis Hippocrates. Opinionem præterea con firmat, quod multi sunt ex humorum corruptela morbi magni, in quibus perniciosum est mittere sanguinem: contra verò saluberrimum vti medicamentis purgantibus: sic enim Galenus inquit. Porrò in iis continentibus febribus, quæ ex stipatione meatuum accenduntur, quoniam valida plerunque est virtus, citra periculum euacuatio adhibetur: in alijs verò morbis maximè est periculosa, ueluti si ea fortè incidit in corruptela humorum.] propter quam verò causam in his affectibus sanguis mittendus non sit, Galenus alibi exponens, in putredinem tanquã in causam recurrit: quia putredo, quatenus putredo non corrigitur missione sanguinis. Verba Galeni sic habent. Verum quoniam nec obstructio, nec putredo, curari per sanguinis missionem potest; vt quæ alia remedia; ceu prius est monstratum desiderent, reponi sanguinis aliquid ad curationis spatium debebit, quo minus intempestiue nutrire necessitate vlla cogamur.] Quę autem ea sint remedia, quæ necessaria sint pro putredine, quatenus putredo est, remouenda; eodem libro recensuit, dum inquit. Ita vtique & putredinem, quæ in vinis est orta, sanabimus; id scilicet, quod iam corruptum est omni ratione vacuantes, quod reliquũ est moderatis motibus, & refrigerante perspiratu ad exactam simmetriam reducentes: ac vacuationem quidem illius per vrinam deiectiones, uomitum, ac sudores molliemur; post hanc dimotiones mediocres cum ambientis bona temperie adhibebimus. Præterea quidam sunt magni morbi in quibus saluberrimũ est medicamentis purgantibus vti: contra verò perniciosissimum sanguinem mittere: uti est febris cũ dolore stomaci, potissimum oris eius, (græci καρδιαγμίαν vocant) & quibus nimio sensu præditum est ostiũ uentriculi: si enim in his uenam incideremus; maxima imminerent pericula: si uerò statim purgabimus, il-

1. aphor. 22.

9. metho. med. cap.

11. meth. cap. 14.

11. metho. ca. 8.

Lib.9. licò sanitas aduenit, vt Galenus meminit in medendi methodo. Amplius inter morbos magnos quidã sunt à frigidis humoribus orti, quos nullus equidem per misśionem sanguinis euacuare tentauerit, exemplo sit Hydrops maximus morbus; de quo sic legimus apud Galenum. Nempè hic solus (agit de Hydrope hyposarca, quæ fit à multitudine sanguinis) cum incipit indiget interdum misśione sanguinis: cum scilicet ex retentione uel hemorrhoidis, uel muliebrium, uel ex quapiam quæ ita plectorica sit causa, inceperit.

4. de rat. vic. acu. 111. Timpaniam autem, & Ascitem nullus per sanguinis misśionem sanare est ausus.] Postremum uerò in confirmationem eorum, quæ diximus, illud afferri potest, quod superiori capite ex Hippocrate tradidimus,

6. apho. 47. de purgatione, & uenæ sectione præseruationis causa. Atque etiam commune illud artis medices principium, quo admonemur humores qui sua qualitate, quod est dicta, κακοχυμίας peccant; purgatione indigere: & quantitate peccantes, euacuatione per misśio-

1. aphor. 2. & 3. et passim alibi. nem sanguinis: est enim purgatio, vt rectè Galenus definit, humorum sua qualitate infestantium euacuatio. Ex his manifestum fecimus, quid indicet magnitudo morbi: quodq; uim non habet aliquam propriè

Dubitationes. indicandi misśionem sanguinis. Sed duo sunt, quæ hoc loco dubitationem non contemnendam faciunt;

Prima. primum, quod Galenus libro de ratione curandi per sectionem uenæ docens, qui nam sint scopi in sangui

Cap. 13. nis misśione obseruandi: duos dumtaxat recensuit: magnitudinem inquam morbi, & robur uirium: atq; magnitudinem ipsam indicare misśionem sanguinis: robur virium contraindicare. Alterum verò, quod

Secunda dubitatio. dubitationem facit, est: quòd recentiores medici quo priores rationes effugiant, rursus ad ipsas uires concurrunt: dicentes in his affectibus idcircò non conuenire misśionem sanguinis: quia uires ferendo non sunt: at si ualidæ essent facultates, utique oporteret

hoc

hoc generosum præsidium admittere; hoc equidem est nostrorum medicorum subterfugium. Quod itaq; ad primam dubitationem pertinet; nihil uenit hoc loco dicendum; quoniam nos infra omnes Galeni locos, qui videntur nostram opinionem euertere diligenter exponemus: ostendemusq; nostram opinionē maximè consonam esse: verùm hoc non possunt recentiores medici negare, locum hunc maximè urgere illos, cum contendant illos tres scopos indicare missionem sanguinis: cum tamen Galenus fateatur quidem illos esse scopos, non tamen indicantes: sed vnū dumtaxat indicare; memor sui principij, quod vnum ab uno indicatur, & non à pluribus: de quo principio supra locuti sumus: quamobrem prætermissa hac difficultate, ne idem bis repetamus, reliquam persoluamus. Vires (inquiunt) non sunt ualidæ: fateor hoc quidem, sed non simpliciter: quod autem ego dicere volo hoc est. Virium robur duobus modis considerari, atque expendi potest: Vno modo simpliciter, & secundum se: altero modo ad opus collatæ: cum nos vires validas dicimus, tales perpetuò consideramus relatione habita ad opus, & quod pertinet ad nostrā tractationem, non ad quodcunque opus, sed ad missionem sanguinis, & purgationem: Rursus autē alio modo distinguendum est. Vires validæ ad opus, vel intelliguntur tales relatione habita ad opus propriū, quod scilicet morbus exigit: vel relatione ad id opus, quod ipse morbus minimè postulat. rem exemplo in hunc modum declaro. sit aliquis affectus, qui solam sanguinis missionem exigat, minimè autem purgationem, vt extremus athletarum habitus: sit præterea alter quidam affectus, qui solam purgationem postulet; minimè autem sectionem venæ. His stantibus explicent recentiores medici; an si mittimus sanguinem vbi purgandum est; aut contra purgamus, vbi missione sanguinis indigemus, an inquam uires feren

Primæ difficultatis explicatio.

Secundæ quæstionis explicatio.

Viriū robur duobus modis considerari posse.

Nota.

Exēplū.

do ſunt eiuſcemodi euacuationem nec ne. Reſpondebunt uires non eſſe ferendo: quia in neutra euacuatione humor is educitur, qui peccat,ac expurgari debuerat: & meritò quidem; quoniam ſi talia purgantur, quali purgari oportet, confert, & facilè ferunt, ſin minus contra:ſic & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis oportet; confert, & facilè tollerant, ſin minus contra, ut in Aphoriſmis admonuit Hippocrates.Sed quorſum hæc (inquies) dicta ſunt? vt oſtendam,quanto in errore medici recentiores uerſentur; & potiſſimum quidé magni in hac noſtra prouincia nominis; qui in morbis magnis, quorum ſupra meminimus, non conuenire miſsionem ſanguinis, ſed ſolam purgationem tradiderunt; quia uires id remedium ferendo non ſunt. nam non ea cauſa eſt propter quam non inciditur uena; ſed quia morbus curari nõ poteſt per eiuſcemodi remedium; ſed aliud poſtulat, quo ſanè prætermiſſo, ſi ad alterum accederemus; utique non eſſent ferendo, atque imbecillæ eſſent meritò dicendæ. Ergo in ijs morbis magnis in quibus purgamus, vires ſunt ad opus validæ, nempè ad ipſam dumtaxat purgationem, ſunt autem imbecillę ad miſsionem ſanguinis: quia ſectionem venę non poſtulant eiuſcemodi affectus. Vides igitur quomodo Galenus aliquando dixit, non eſſe mittendum ſanguinem in his affectibus, quia vires ſunt imbecillę; nempè relatione habita ad id opus, quod morbus minimè poſtulat. ſed quoniam hęc uidentur mihi notiora, quàm quod explicari debeant, concludimus cum utroque habitu, plectorico quidem & cacochimo, uirium robur poſſe reperire. & hęc ſatis.

1. aphor. 2. & 3.

Vires

Vires non indicare missionem sanguinis. *Caput sextum.*

Porrò quod ipsæ uires nō indicant missionem sanguinis, satis meo quidem iudicio, euidenter, propria uirium indicatio declarat. Ea uerò est custodia, & conseruatio. igitur quicquid uires ipsæ indicabunt, pro hoc fine consequendo indicabunt, & citra hunc nihil penitus: neque id profectò mirum. Cum.n. uires conseruātur, & custodiuntur vitam ipsam seruamus: nanque, ut ait Galenus, idem est nostri corporis facultates conseruare, quàm uitam tueri. siquidem ipsum uiuere nobis constat ex harum custodia: utpote, cum uitam, aut ipsas esse uires, aut earundem actiones oporteat. hæc igitur cum ita sint minimè curationem indicabunt, quoniam curatio actio quædam est conseruationi contraria illa enim fit adhibitis contrarijs: hæc verò similibus: nam contraria contrarijs curantur; & similia similibus conseruantur: idcircò prima omnium indicationum, quæ in curandis præternaturam affectibus spectatur, est ea, quæ à uiribus desumitur sed non tanquam indicatio quædam curatoria, sed conseruatoria: neque enim ut ualeamus (dicebat Galenus) neque ut à morbis liberemur ab eis quicquam desumimus: sed ut uiuamus: quapropter uirtutis indicatio ex vitalium, seu quæ ad uitę custodiam pertinent, numero existit, & non curatricium. itaque si curationem in uniuersali non indicant uires; quanto minus in particulari vnā sanguinis missionem indicabunt? quæ sanguinem. atque spiritus uacuando aliquid semper de ipsarum uirium substantia diminuit? hæc sane mihi nullam habere difficultatem videntur. sed quo fiant clariora vnum, aut alterum Galeni locum addendum putauimus. pro dictorum confirmatione, atque ut medici nostrates maiorem fidem adhibeant. is itaque quod

Viriū ꝑpria indicatio: quæ.

9. meth.

Curatio est actio contraria conseruationi.

Libro nono meth. cap. 12.

vires

uires non indicent curationem neque auxilium; prę-terquam quod nono methodi, & in undecimo eiusdem tractationis libro rem clarissimis uerbis exposuit, in libro de optima secta ad Transibulum euidentissime significauit his verbis. Cæterum ob id fortasse quispiã facultatẽ cõferens nuntiare crediderit, sed ex his nullũ remedium à facultate indicari cognoscat: nã si cõstans uis remediũ indicat in sanis quoque quoniã constat remedium indicabit: sed in sanis remedium non indicat: ergo neque etiam in ægris modum seruans facultas remedium indicabit: quamobrem si vbi facultas indicare deberet auxilium non admittens. ideo iam in confesso est nihil opem ferens à facultate demonstrari: opus est enim propositum demonstrare pręsentia: sed quod requiritur prohibere ne recipiatur, ut supra dixi, facultas ualet: remedij uerò propositum nequaquam.] hęc ille. rursus uerò in libro de ratione curandi per sanguinis missionem sic inquit. Duo sunt primi scopi in missione sanguinis obseruandi: magnitudo morbi, & uirium robur: illæ ceu indicans: hic verò haud prohibens, quod contraindicare recentiores quidam medici appellant.] quid igitur clarius dici, aut excogitari in meæ opinionis confirmationem possit, ego quidem non uideo. Sed sunt hoc loco etiam molesti recentiores medici: nam asserunt, uires ex se non indicare curationem, neque auxiliũ: at uerò annexæ simul cum alio habere uim indicandi missionem sanguinis. sed hoc profectò subterfugium est, quod nequit consistere: Vnde enim quæso te, ab hac uirium complicatione cum magnitudine morbi uires potestatem sumunt indicãdi remedium? an fortasse propriam naturam admittunt, quam semper conseruationem, & tutelam indicare significauimus? aut cum hanc retineant aliam etiam naturam adipiscuntur? horum sanè alterum necessarium est: quoniam quod indicat pro sua natura indicat, neque

Vires nõ indicare curationem ex Galeno.

Cap. 13.

Recentiorum subterfugiũ.

Impugnatio.

Prima ratio.

aliquid

aliquid indicare aliquando poteſt, quod pro modo naturæ ſuæ non indicet. Deinde uerò non eſt uera connexio, & complicatio; ſed rerum diuerſarum vnio quædam ſecundum conſiderationem noſtri intellectus, qua res ipſæ naturam non mutant, neque nouam aliam acquirunt. Tandem uerò cauſam explicent propter quam cum Galenus inuicem hoſce ſcopos connexiſſet: illud manifeſtiſſime ſignificauit ex propoſitis ſcopis vnum indicare miſſionem ſanguinis, nempè morbi magnitudinem; alterum uerò minimè: nempè virium robur: quas dixit, non prohibere, & contraindicare? Quorſum igitur Galenus hanc adhibuiſſet diſtinctionem? ſed pudet profectò me ipſum in hoc manifeſtiſſimo negotio amplius immorari; illud igitur ſtatuamus vires, nunquam per ſe indicare curationem, remedium, atque in particulari miſſionem ſanguinis: ſed continuo victum, & ſui cuſtodiam inſinuare. hæc de uiribus ſufficiant.

Altera ratio.

Tertia ratio.

Conclusio dictorũ.

Aetatem non indicare miſſionem ſanguinis, quodque ante annum decimumquartum tutò vena ſecari poteſt. Caput ſeptimum.

DIctum eſt hactenus, quid indicare ualeat magnitudo morbi, uiriumque robur: nunc uerò quòd ad tertium ſcopum attinet ſimiliter agendum eſt. In acutis morbis (inquit Hippocrates quarto de ratione victus in morbis acutis) ſanguinem mittes, ſi uehemens morbus uideatur, floueritque egrotanti ætas & uirium adfuerit robur. florens igitur ætas unus eſt ex tribus ſcopis ab Hippocrate propoſitis. Porrò ut prætermittam hoc loco, quæ de florentis ætatis ſignificatione dici poſſent; Galenus, atque paſſim omnes medici audiunt hoc nomine, omnem ætatem intermediam ab ipſa, inquam pueritia, quæ terminatur anno decimoquarto, uſque ad

Tex. 19.

Aetatis florentis nomine quid audiendum ex Gale.

ad eā senectutis partē, quę anno incipit sexagesimo. in oratione addidi [senectutis partem] quoniam ut alibi diximus, tres constitui solent senectutis gradus; inter quos primum, aut etiam alteram secundi partem florens ætas complectitur. quæ igitur ætates extremæ sunt abnegant missionem sanguinis: causa tamen, atque ratione haudquaquam pari. Vltima quidem senectus à sanguinis missione secluditur, quia cum calidi innati maxima portio exhausta iam sit, generosum hoc auxilium ferendo non est. at pueritia, quæ uirium substantia abundat; nam quæ crescunt corpora plurimum habent calidi innati, ut dicebat Hippocrates, alia quidem causa non admittit: ea uerò est, quia habet insitam quandam euacuationem ab ipsa natura institutam; qua illorum substantia tenuis, atque mollis per cutaneos meatus continuò difflatur, atque discutitur: non est autem necessarium natiuæ alicui euacuationi aliquam artificialem addere: Arcendi ergo semper sunt pueri propter hāc causam à missione sanguinis. Hanc opinionē ex Galeni verbis cōfirmāt, quibus id passim testatur: & quāuis hic ego locos omnes non afferā (nimis enim esset fortasse tędiosum) non potui tamen vnum, aut alterum prætermittere; ex quibus maximè potest recentiorum opinio confirmari. Nec pueris (inquit Galenus) venam secabis, usque ad quartum decimum ætatis annum, pòst quem si multus congestus sanguis appareat, tempusque anni uernum fuerit, regio natura benè temperata, & pueri natura bene sanguinea, sanguinem minues; idque multo magis si aut peripneumoniæ, aut anginæ, aut pleuritidis, aut alterius acuti, grauisque morbi periculum immineat.] hæc Galenus. ex quibus manifestum fecit nulla ratione pueris ante annum decimumquartum conuenire missionem sanguinis; atque elapso eodem anno, neque temere accedendum esse; quatuor enim præcepit

Vltima senectus non fert missionē sang. & causa.

j. aph. 14

Pueritia cur nō ferat missionem sang.

Cōfirmatio ex Galeno.

Libro de ratio. cu. per miss. sang.

pit esse diligenter animaduertenda; regionem uidelicet temperatam: Anni tempus vernum:sanguineam temperaturam: postremò autem morbi speciem. causam verò propter quam uenam secare non expediat, idem autor hisce verbis exposuit. Ergo puerorum substantia omnium facillimè digeritur, ac dissipatur, propterea quod est omnium humidissima; nulla uerò frigidior: fit autem profectò aut propter calidam, siccamque regionem; & tempus æstiuum, & statum cœli impensè calidũ,& siccnm notabilis per cutim vacuatio; itaque etiam huius causa ijs, qui sanguinis detrahendi egent, aut prorsus venam non secabimus, aut parum detrahemus.] & multò qnidem apertius alibi negotium expressit dum inquit. At si in puerum incidat, qui quartumdecimum annum non attingat; mitti illi sanguis non debet; propterea quod tantillis cum præsertim calidi, & humidi sint, plurimum corporis substantia continuo digeratur: itaque quod ex incidenda uena molliendum nobis fuerat: id vltro nobis ex curãdi corporis natura prestatur.] hæc ille. patet igitur ex his non licere pueris etiam si aliquo acuto morbo prehẽdantur sanguinem mittere. Sed si rem ipsam diligentius expendemus, illud quidẽ inuenimus,ætatem ipsam nullam habere vim indicandi curationem. multoque minus curatorium auxilium, nempè missionem sanguinis: Deinde verò licere etiam pueris citra periculum aliquod ante annum decimumquartum sanguinem mittere; quod ego docere iamiam aggredior. Primùm uerò hoc manifestissime opinionem euertit;quod si floreus ætas curationem indicat,oporteret quidem semper indicare: quoniam (si uera sunt ea, quę supra posuimus principia) quod indicat pro sui natura id facit:quod uerò secundum naturam propriam aliquid indicat; illud perpetuò indicabit. Falsum autem est, & à ratione alienum florentem ætatem indicare curationem, quandoquidem

Libro 5. meth. meden. cap.

Libro de rat. cur. per miß. san. cap.

Aetatem non indicare curationẽ, nec miß. sang.

Prima ratio.

doquidem hac ratione sana corpora semper indigerent curatione: at si dixeris non habere hoc florentem ætatem, nisi propter morbos: huic sanè uenit
Euasio.
dicendum ex accidenti habere vim indicandi non per se; quia quod vni competit propter aliud, quod non
Respōsio.
sit de illius essentia dicitur conuenire per accidens, deinde uerò non indicabit secundum naturam, quam vim habere debent ea, quæ indicant. Præterea hoc
2. ratio.
etiam vrget, quod quæ sunt secundum naturam, ut ætas, corporis temperamentum, atque id genus alia curationem indicare non possunt, sed solam con-
3. ratio.
seruationem, quæ fit adhibitis similibus: Hic adde, quod sanguinis missio non est annorum numeris præfinienda: omnes. n. ætates videntur aliquando ferre hoc generosum auxilium, ut post hac docebimus: quomodo igitur potest hoc peculiariter florēti dumtaxat ætati conuenire? quod si dixeris; habere vim coindicandi; hoc utique fatebor; naturalis tamen temperamenti interuentu:(hoc.n.modo nos soliti sumus Galeni sententiam interpretari). At verò hoc ipsum facit multo magis coniecturam quantitatis, quàm generis auxilij, ut alibi fortasse docebimus.
Epilogus
Itaque quoniam florens ætas non semper indicat sectionem venæ, qua existit secundum naturam, atque etiam quia citra florentem ætatem minuendus est sanguis; statuamus ipsam non indicare missionem sanguinis. Atque interim doceamus, quod citra periculum pueris ipsis incidenda sit vena. Propositam itaque tractationem expositurus illud mihi commodissimum videtur principium, ut doceam, quomodo veteres uenæ sectione vtebantur. hoc .n. non solum lucem prebebit ad ea, quæ infra sumus dicturi; sed etiam Galeni sententias interpretabitur: deinde verò eam causam, quam Galenus affert, ostendemus in pueris non inhibere missionem sanguinis: Atque postremo loco totum negocium illustrium medicorum
autori-

autoritatibus, quinimo ipsius Galeni cõfirmabimus. quod igitur ad primum, pertinet sciendum est antiquiores medicos largissima sanguinis euacuatione usos fuisse: nam frequenter usque ad animi deliquium sanguinem mittebant, vt passim apud Galenum legitur. quæ res potest præterea optimè confirmari, quia pueris postquam annum decimumquartum pręgressi fuerint vbi acuto aliquo morbo teneantur sanguinem mittit, primo quidem die vsque ad vnam cotylam; altero autem die dimidiam. Est autem Cotyla (ut autor est Lacuna libello de ponderibus & mensuris) mensura quædam continens nouem vncias: prima igitur vice, qua Galenus pueris post annum decimumquartum sanguinem mittit, libram vnam, aut etiam amplius exhauriendam consuluit: hoc sanè Galenum tradidisse eius testantur verba libro de ratione curandi per missionem sanguinis, quæ nos supra recensuimus. quamobrem cum hæc sic habeant, quid mirum si pueris ante annum decimumquartum sanguis mittendus non est; innatam enim habent euacuationem, quoniam per cutaneos meatus illorum caro mollis, & late patens, plurima substantia diffla tur, atque dissoluitur: cuius causa, quod fuerat à nobis molliendum id sanè ultro præstatur ab ipsa natura: quæ sanè maximas illas euacuationes (pro ueterum consuetudine) minime ferre possent. Quid autem dicendum si hac existente corporis natura euacuatio quædam artificialis proponatur, exigua quidem, nec modum excedens? Putandum profectò fuerit, eam causam non inhibere missionem sanguinis: nam si artis medices munus est naturam ipsam benè operantem imitari, uideamusque in pueris morbo aliquo acuto tentatis naturam sæpè copiosissimas emolliri vacuationes per sudores, per fluorem alui, per fluxum sanguinis ex naribus, hocque uiribus admodum constantibus fieri; naturaque morbum penitus propulsante;

Antiquiores vtebãtur largissima missione sanguinis.

Cotyla quid.

Pueris propter quã causam missio sanguinis interdicatur à Galeno.

Rõnes quibus per uadetur pueris mittẽdum esse sanguinẽ ante an-

num deci mũquartum. pulſante; cur non audebit medicus ad illius imitationem vbi oportuerit aliquam ex his euacuationibus tentare? Atque potisſimam misſionem ſanguinis, quæ ut inquit Galenus in noſtra poteſtate eſt; ut potè quam vbi libuerit, ſiſtere nullo negotio poſſumus? Pueris quidem audemus exhibere medicaméta purgantia; id quod ab omnibus medicis pasſim exerceri ſolet; & non audebimus interim ſanguinem mittere, quod ſane fit maiori cum ſecuritate, quemadmodum nos ſupra ex Galeno demonſtrauimus? audendum igitur pueris ſanguinem mittere ante annum decimumquartum. Confirmatur præterea, quia in dies obſeruamus pueros vulnerari ſanguinisque hæmorragiam fieri, & copioſiorem; quàm ſi nos ſecta uena eam euacuatioñe moliremur. At uerò natura optimè fert eiuſcemodi vacuationem: cur igitur non licebit nobis ſimilem aliquam, minorem tamen facere? Deinde verò hoc unum compertum eſt experientia apud clariſſimos quosque medicos ſaluberrimum eſſe præſidium pueris aliquo graui affectu tentatis; unam, aut etiam duas hyrudines venis hæmorroidalibus apponere; aut in ipſis natibus; maximo quidem & certiſſimo ægrotantium cõmodo. Poſtremum verò omnem videtur litem dirimere, quod non eſt numerus annorum in ipſis ſenibus præfinitus, ac limitatus: cum quidam ſexagenarij non ferant miſſionem ſanguinis; alij autem annos nati ſeptuaginta optimè tolerant. Cur itaque hæc limitatio atque annorum præfinitio in ſolis pueris obſeruabitur? cur inter pueros non aderunt, qui ſanguinis misſionem ferent anno ætatis decimo, & duodecimo: & alij annos nati ſexdecim non admittant: quamobrem non oportet annorum numeris hoc negocium præfinire? quæ nos de ſenibus diximus; Galenus hiſce uerbis confirmat. itaque non numero ſolum modo animum aduertes, quod quidam faciunt, ſed corporis habitui, nam ſunt,

Prima ratio. — *2. ratio.* (beside "mus? Pueris quidem…") — *3. ratio.* (beside "cimumquartum. Confirmatur…") — *4. ratio.* (beside "nobis ſimilem aliquam…") — *5. ratio.* (beside "certiſſimo ægrotantium…") — *Confir. ex Gale.* (beside "de ſenibus diximus…")

ſunt, qui ſexageſimo ætatis anno uenæ ſectionem nō ferant, cum quidam, qui ſeptuaginta nati ſunt annos perferāt].hæc ille. quam rem optimè declarans Cornelius Celſus; libro ſecundo ſic ait. Intereſt enim non quæ ætas ſit, aut quid intus in corpore geratur: ſed quæ uires ſint: firmus.n.puer, & robuſtus ſenex, & valida mulier vtero gerens, ualens tutò curantur]. ex his puto iam docuiſſe ante annum decimumquartum poſſe nos ſanguinem mittere. ſed hoc loco duo obiter notanda ſunt. Primum quidem, quod nos nunquam in pueris auſi ſumus euacuationem per miſſionem ſanguinis ante annum ſextum: nam venæ ante id tempus vix videntur conſpicuæ: Alterum verò eſt, quod nos ſanguinem mittentes venas phlebotomo nō incidimus, niſi tranſacto decimo ætatis anno: ſed brachium pueruli ſecundum conſuetudinem fricantes ligantesq; ; ei venæ ex qua haurire ſanguinem volumus vnam hyrudinem admonemus: atque ita quidē maxima facilitate, & nō minore vtilitate ſemper ſanguinem mittimus. Cauſa verò propter quam ſemper ſuſpectus mihi fuit uſus phlebotomi;eſt,quia propter carnis molliciem nimis altè penetrat: & quoniam olim expertiſſimum quendam hominem cognouerim in ſanguine mittendo,pueros duos peſſimè tractaſſe; quorum alter continuò conuulſum brachium habuit, alter verò acuta inflammatione, humoreq; ad ſuppurationem perducto non niſi longo tempore potuit liberari. Porrò obſeruandum eſt, quod non in omnibus pueris hoc generoſum præſidium admittimus,ſed in ijs dumtaxat, qui ſunt pleno corporis habitu, ſanguine redundent; neque ſint nimium albo, & molli corporis habitu: in his audacter accedendum ad miſſionem ſanguinis: in alijs abſtinendum. Itaque ſi Galenus hoc præſidium negaſſe in pueris videtur, ſciendum eſt illum inhibuiſſe dumtaxat pleniorem euacuationem; qua paſſim utebatur; non autem ſimpliciter

Libro de rat. cur. per miſſ. ſang. 13. Cap. 10.

Pueris non mittitur ſanguis ante ſextū annum.

Puerulis quomodo ſanguis mittuur.

In quibus pueris ſanguis ueniat mittendus.

missionem sanguinis;an autem hoc veritatem habeat necne,allatis Galeni verbis iam docebimus,quæ eius sententiam optimè interpretantur: quam rem nos loco postremò facturos pollicebamur. Minus (inquit Galenus)detrahimus,quàm plenitudo postulat, quod ad ætates attinet in pueris, quod ad corporis habitū in candidis, & quibus mollis, teneraq; caro est.] Vides igitur Galenum non inhibere pueris hoc remedium? sed pueritiam quantitatem potius limitare, ac præfinire; quàm simpliciter negare? Alter etiā extat locus in libro de sectis ex quo idem potest confirmari, nam sic ait. Cum experientia didicerint, nec senectute confectis, nec item admodum pueris, etiā si laborent plenitudine, venam secandam esse.] notes, quod hic habet Galenus. [admodum pueris]hoc enim perinde est,atque si diceret: non conuenire missionem sanguinis puerulis, ijs inquam, qui nati sunt annos tres, aut quatuor, aut quinque: isti enim rectè nuncupari possunt admodum pueri; & qui hosce annos iam effugere, non sunt admodum pueri: sed sunt simpliciter pueri. Ego quidem, ut hunc autoré à contradictione vindicarem, & ostenderem non tradidisse eum præcepta cōtra rationes,& experientias; sic eius verba interprætari soleo. Relinquitur modo, vt doceam, alios etiam autores hāc rem animaduertisse. Inter antiquos autores Auenzoar maximi nominis inter omnes Arabas medicus, filio suo trimo, vt Auerroes tradidit in collectaneis, misit sanguinem: quamuis ego hanc actionem propter ætaté admodum tenellam haudquaquam probem.Dixi autem sic Auerroem tradidisse, quoniam in omnibus eius uiri operibus, quæ hodie legimus hoc minimè ab ipso Auézoar scriptum fuisse obseruauimus. quod uerò pertinet ad recentiores medicos,quamuis multi sint, qui eandem opinionem habent, inter omnes tamen Clarissimus Fernelius vir profectò omnium medicorum sui temporis facilè princeps, totum negocium

Confirmatio ex Galeno. Libro de rat. cur. per miß. sang. cap.

Ad eos qui introducūtur.

Admodū pueri, qui.

Confirmatio ex alijs autoribus.

Auēzoar opinio.

cium diligentissimè hisce verbis exposuit. Puerorũ ætas virium quidem substantia abundat: cæterùm quia corpus calidum,& humidum obtinet; molle,tenerum,ac patens; quod sponte sua assiduè digeritur, ac diffluit; sanguinis missionem tutò non feret;quantum enim ex incidenda vena uacuandum fuerat, id vltro ex vacuandi corporis natura præstatur:has ætates nullis annorum finibus Hippocrates circumscripsit: at Galenus neque ante annum decimumquartum: neque post septuagesimum ijs, quas protuli causis adductus venam pertundit. Quod profectò de pleniore illa, veteribusq; assueta vacuatione audiendum: nam moderatam, quæ tum viribus,tum plenitudini, aut par, aut inferior sit, vtrique pro eo ipso quantulocunque præditi sint modo facilè ferent. Sic Razes ætate decrepita, quæ vrgente pleuritide, uel peripneumonia torquebatur, sanguinem emisit. sic Auenzoar filio suo trimo se utiliter uenam secuisse commemorat. Hoc & ipsi plerũque experimur quinto aut sexto ætatis anno tres sanguinis, quatuorve vncias pleuritim interioresq; inflammationes; hisq; grauiores morbos finiuisse. Sponte natura tum pueris, tum infantibus lactentibus sanguis interdum abundè prodit è naribus nulla corporis, & virium iactura suis uiribus, ijsque validis prædita est puerorũ ætas. cur igitur ad illarum proportionem euacuare non possumus; cum præsertim ensarchus est puer,plenè ac liberaliter educatus, cui amplæ venæ puro,beneq; cocto sanguine tument? Ad extremum verò donemus virium robur lædi, vtrum magis optandum fuerit, vel vt puer seruata plenitudine, atque succi copia intereat; vel vt ea imminuta offensisq; quodãmodo viribus à morbo uindicetur?] hæc Fernelius.

Libro 2. Terapẽt. cap.

Videor igitur hactenus docuisse, quod pueris mittendus est sanguis,quodq; nihil ab ætate, quod ad indicationem spectat circa venarum incisionem præstari possit.

Propositæ quæstionis epilogus.

posſit. Atque illud etiam diligenter explicaſſe primum quidem in genere: deinde autem ſigillatim non indicari miſsionem ſanguinis à magnitudine morbi, virium robore, atque conſiſtenti ætate. Quamobrē de prima opinione hæc ſufficiant.

Secundæ opinionis impugnatio. Caput octauum.

IAm verò omnes rationes, quas contra primam opinionem attulimus, hanc etiam videntur funditus euertere: in hoc enim uno duntaxat à priori diſcrepat, quod magnitudinem affectus diſtinguit, miſsionemq; ſanguinis non ab omni morbo magno indicari, ſed ab eo magno morbo, quem humores calidi, atque mordaces concitauerint: quoniam autem calidus humor eſt ſanguis: mordax, & acris flaua bilis, idcircò in morbis uehementibus ſanguineis, & bilioſis miſsio ſanguinis adhibenda eſt: at in alijs omnibus penitus reſpuenda: cum igitur in hoc vno differant manifeſtum eſt; quod ſuperius poſitæ rationes hanc ſimiliter euertant. Verùm particulariter cōtra hanc opinionem facit, quod ardens febris magnus eſt morbus, & à flaua bile concitatur: nihilominus ſi Galeno credimus non ſemper admittit miſsionē ſanguinis, ſed purgans medicamentum exigit, vtputa cū humores turgent, de qua re primo Aphoriſmorum ait; nullum maius inueniſſe præſidium in ardentibus febribus, atque in doloribus vehementiſsimis, quàm vſque ad animi deliquium uacuare, adhibita tamen diſtinctione an purgare, an autem cōtra mittere ſanguinem expediat. Cur igitur adhibendam eſſe diſtinctionem uoluit, ſi omnes calidi affectus uenæ ſectionem poſtulant, indicantq; ? Præterea falſum eſt, & à ratione prorſus alienum omnes morbos bilioſos curari miſsione ſanguinis, dolores enim colici, aut etiā cardiaci, aut quomodocunque uentriculi paſsiones nuncu-

Communis impugnatio.

Particularis impugnatio.

Cōm. 23.

2. Ratio.

nuncupare uoluerimus, nunquàm sanantur misso sanguine: quinimmo cane peius & angue, ut in prouerbio est, hoc remedium euitari debere, testantur probatissimi quique medici, qui in hisce morbis curandis ne verbum quidem illius fecerunt. Amplius magnus quidam morbus est erisipelas, huius tamen curationem Galenus pertractans purgans medicamentum admisit, missionem uerò sanguinis reprobauit; quomodo igitur statuendum est omnes biliosos morbos indicare missionem sanguinis? Galeni uerba, quibus hoc ipsum edocet in hunc modum habent. Non tamen ex uena in talibus sanguis mittendus est, sed uentrem tantummodo expurgare sufficit, dandũ autem medicamen quod bilem flauam educat.] sed quoniam nos de hac re plura diximus eo loco quo sententiam Auicennæ sumus interpretati: qua is admonuit cauendum esse in missione sanguinis ne ad alterum duorum ægrotum perducamus, aut biliosorũ humorum efferuescentiam, aut ad crudorum copiã; hoc loco cõtra præsentem opinionem nihil aliud addamus.

3. Ratio.

Erisipelas nõ curatur sectione uenæ.

Lib. 2. ad Glauc. cap. 3.

Quòd plenitudo non indicat missionem sanguinis; tertiæ opinionis impugnatio. Caput nonum.

AGè uerò nunc doceamus falsum esse, quod tamen quibusdam recentioribus medicis maximè placuit, plenitudinem indicare missionem sanguinis. Proposita enim opinio habere ueritatem non potest; siue missionem sanguinis ut reuulsorium præsidium, siue ut euacuatorium consideremus. non me hercle tanquam euacuatiuum præsidium: quia in omni plenitudine mittere sanguinem oporteret; quod falsissimum esse tum ratio, tum experientia testantur. Plenitudo enim quatenus plenitudo est, nihil aliud per se indicat, quàm euacuationem: porrò euacuationũ

Plenitudo non indicat uenæ sectionem.

Plenitudo quid indicet.

cuationum differentiæ cum sint multæ, ab vna plenitudine, ut plenitudo est indicari non possunt. sed pro ut fuerit plenitudinis differentia, aut gradus, sic euacuationis differentiæ, & gradus indicatur. Aliquando enim pro curanda multitudine satisfacit frictio: aliquando balneum: aliquando inædia: aliquando purgatio: aliquando uenæ sectio: & nonnunquã omnia simul adhibenda sunt: Igitur aliud adesse oportet ab ipsa plenitudine, quod missionem sanguinis indicat. Præterea nũquam sanguis mitteretur citra plenitudinem, si ea indicat eiuscemodi remedium: at verò non semel sanguinem exhaurimus citra aliquem plenitudinis affectum, ut cum fluorem sanguinis ex naribus, ex mariscis, aut undelibet confluentem reuellere cupimus, cum uulneratos ne inflammatio adueniat secta uena curamus: cum aliqua dolente particula ab ea sanguinem fluentem auertere cupimus, nulla quidem adest plenitudo, sanguis tamen mittitur. Amplius hæc opinio cum Empiricorũ opinione, cuius autor fuit (teste Galeno) Menodotus maximè coincidit: siquidem dicebant nunquam esse mittendum sanguinẽ absque plenitudine; perpetuoq; obseruandam plectoricam illam syndromen; id est plectoricorum signorum congeriem; quibus præsentibus semper mittendus sit sanguis, absentibus autem nunquam: Hanc tamen opinionem Galenus tum libro de Plenitudine, tum alibi passim refellit. Cęterùm pręstat unum, aut alterum Galeni locum in eorum gratiam referre, qui nihil uerum putant, nisi quod fuerit illius uerbis confirmatum. Quarto methodi medendi sic inquit. neque hoc dico propterea, quod purgatio vacuatio sit, quam redundantis sanguinis concursus non indicet: sed quod etiam tametsi redundantis sanguinis concursus non adsit, ad ipsam tamen sanguinis missionem interdum sit confugiendum.] & parum infra. Nam & alia ratione; si quis

Plenitudo quę remedia postulat.

2. Ratio.

3. Ratio. *In introductio.*

Cap. 6.

ſi quis etiamnum ſanus, nec adhuc quicquam læſus in ſanguinis redundantis concurſu ſit; non ſtatim huic mitti ſanguinem eſt neceſſe. immo alij ſatisfacit inædia; alij cibi parcitas; alij ſoluta aluus; vel purgatio, uel frequens balneum; alij ſola exercitatio, uel multa frictio ſatis abundè fuit.] & in eodem opere. Ergo (inquit) plectora tum ſanguinis miſsione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione; prætcrea digerẽtibus medicamentis, & præter hæc omnia inædia.] & libro de ratione curandi per miſſionem ſanguinis ait. cæterum non contemnenda venæ ſectio eſt, tanquam ſit auxilium reuulſorium, cum me ſæpenumero conſpexeritis in ualida ſanguinis è naribus eruptione, eo vſum, repente fluxionem ſedaſſe.] & ſupra eodem libro. Rectè ergo admonemur in ijs, quæ exempli cauſa in libro de ratione victus acutorum proponuntur, ſanguinem mittere, ſi magnus ſit morbus, & æger iuuenili ſit ætate, roburq; adſit. perperamq; Menodotus in ſola ſyndrome plectorica, ſeruari venæ ſectionem inquit. Contra enim ſanguinis mittendi ſcopi primum in ſe plenitudinem non compræhendunt, ſed fientis, vt ſic dicam, paſsionis ſuſpicionem: nam ſi eam magnam fore apparet, omnino ſanguinem mittemus; etiam ſi nulla exiſtat plenitudinis nota.] ex his quidem Galeni locis (alios enim qui ſexcenti ſunt ſtudio breuitatis prætermittimus) manifeſtum eſt à plenitudine, quatenus plenitudo eſt, non indicari miſsionem ſanguinis.

Cap. eod.

Lib. 12. meth. meden. c. 6.

Cap. 11.

Cap. 9.

4. de rat. vict. acu. sect. 19.

Quod sanguinis uitium non indicet missionē sanguinis, quartæ opinionis impugnatio. *Caput decimum.*

POrrò haud minores difficultates patitur ea opinio, quam olim quosdam de hoc argumento publicè differentes substinuisse audiui, nempè indicari missionem sanguinis à vitio sanguinis: nam si intelligunt vitio sanguinis omnes, qui in ipso sanguine adueniunt errores, scopus hic admodum communis est, nec propriè potest ad vnam venæ sectionem coarctari. si quidem tum alteratio, tum putredo, tum tenuitas, tum crassities, & viscíditas, tum abundantia, atque defectus sub sanguinis vitio contineri videntur; quorum sanè neutrum; quantum sit merito sui vim habet indicandi missionem sanguinis: Nam ipsæ intemperies hoc præstare non valent; quoniam per contrarias temperaturas corriguntur: calida quidem frigidis; frigida, calidis; humida, siccis; sicca, humidis; atque similiter de complicatis dicēdum est. ergo sanguis aliquam habens intemperiem alterationem indicat per contrariam qualitatem, at verò missionem sanguinis nunquam; Putredo autem quatenus putredo non curatur sectione venæ, ceu quæ alia remedia desiderat, vt alio loco ex Galeno adnotauimus. quandoquidem si hanc vim haberet semper, atque omnis putredo indicaret missionem sanguinis. Primum verò ab omni ratione alienum est, quod semper putredo indicet venarum sectionem; vt diximus in nostra tractatione de febribus, quo loco rationem curandi docuimus putredinem, quatenus putredo est. Deinde si in aliqua putredine mittere sanguinem expedit, id quidem contingit, non ut putredo est, sed alterius annexi ratione, vt in eodem opere declarauimus. Postremò nec in omni putredine, sed in aliqua mittitur sanguis, ergo putredo, ut

Vitium sang. non indicare sectionem venæ.

Putredo non curatur sectione venæ.

putredo non indicat missionem sanguinis : sed hæc alibi diligentius docuimus ; atque fortasse in sequentibus si occasio dabitur explicabimus. Tenuitas verò ex omnium medicorum sententia suum contrarium postulat, nempè crassitiem : quemadmodum hæc tenuitatem exigit : hæcque propria est indicatio, quæ ab his suggeritur. Cæterum quid indicet plenitudo superiori capite demonstrauimus, quo docuimus ab ipsa plenitudine non indicari missionem sanguinis, sed euacuationem dumtaxat. quòd si hoc à plenitudine minimè potest præstari, multò sanè minus sanguinis defectus, & atrophia venæ sectionem indicabit : hæc.n.exhaurit sanguinem : illa verò sanguinis abundantiam indicat : igitur si hæc vera sunt, quemadmodum putantur, constat sanguinis vitium non indicare missionem sanguinis.

Libri primi de missione sanguinis, finis.

DE SANGVINIS MISSIONE

LIBER SECVNDVS.

De quibus agendum sit hoc libro. *Caput primum.*

QVONIAM itaque hactenus propositarum opinionum falsitatem ostendimus; reliquum est modo, vt ipsam ueritatē doceamus: Cæterum, quia hæc minimè doceri potest, nisi prius cognoscamus, quid sit plenitudo, quot plenitudinis genera, & differentiæ sint; & quibus signis cognoscatur; atque tandem nisi rationem curandi multitudinem, exponamus; propter hanc causam accedēdum est ad propositæ tractationis quæ semper apud omnes medicos maximas difficultates habuit, absolutionem; anteaquam doceamus, quid sit id quod uerè indicat missionem sanguinis.

Plenitudinis definitio explicatur; in qua obiter aliorū omnium errores, manifestantur. *Caput secundum.*

Plenitudo quid sit. EGo itaque plenitudinem definire in hunc modum soleo. Plenitudo est sanguinis supra mediocritatem abundantia. Humorum, qui in humano sunt corpore, alij utiles sunt, atque alendo corpori idonei: alij verò superuacanei non tamen inutiles: illi propriè vocantur succi: hi autem humores, aut excrementa: illis venas tanquàm receptacula dedit natura: his ventriculum pro pituita: chystim in hepate pro flaua bile; lienem pro melancolia constituit. Plenitudo in his minimè consistit; sed propriè est affectus succorum corporis. Porrò succos nuncupamus quicquid

quid in uenis continetur pro nutriendo corpore idoneum. at verò in venis nihil aliud continetur, quàm sanguis, ac illius partes; quas aliquando excrementorum nomine pro eorundem similitudine nuncupamus. Tenuiorem enim illius partem flauam bilem: crassiorem, melancoliam; crudiorem pituitam recepto nomine nuncupamus: at uerò pars temperata, sanguis dicitur. Nec est, quod absurdum alicui videatur sanguinem ex tot conflari partibus, seu in vnam substantiam partes quatuor conuenire. quoniam hoc idem in musto, in lacte, alijsque succis manifestè cõspicitur. Atque vt de alijs taceamus in musto certè est aliud, quod grauissimum existit, quod leuissimum; aliud tertium, quod toti musto permistum est, in eoque feruet: adhuc quartum ipsum videlicet purissimum, ac sincerissimum; cuius reliqua tria sunt excrementa. Quippe postquam mustum recens ab vuis expressum coniectumque in dolia fuerit, ab innato sibi calore efferuescit, mutatur, & coquitur: tumque excrementa, quæ prius quidem confusa inerant, apparere incipiunt; atque cum primis concoctionis ui secernuntur, & secedunt: alterum sanè grauius magisque terreum, quod in fundo subsidens fæcem appellant: alterum leuius, magisque aereum, quod per summa innatat, & flos uini dicitur: porro vbi mustum à fæcibus, & à spuma fuerit expurgatum: tamen crudis adhuc partibus uisum effugientibus præditum est, quas tandem dierum numero vini calor euincit, & concoquit, cumque sincerum & purum, quod remanet vinum nominatur. Quamobrem ut omnes musti partes vnius musti, uinique nomine nuncupantur; sic sanè omnes sanguinis partes quas nomine excrementorum propter similitudinem nnncupari diximus, sanguinis vocabulo nuncupantur: Igitur duo per sanguinem intelligimus: alterum quidem congeriem quatuor partium, siue quatuor

Succi qui nũcupantur.

Musti partes, quot & quæ.

Similitudo musti ad sanguinem.

Sanguinis nom

ne duo intelligimus. quatuor humorum in uenis consistentium: alterum vero quartam partem à tribus secretam omnium temperatissimam. itaque cum plenitudinem esse sanguinis supra mediocritatem abundantiam definimus, quam significationem audimus? Omnes recentiores medici putant, sanguinis nomine intelligendum esse, humores omnes, qui in uenis consistunt: idque probant; quia nunquam sanguis in uenis sincerus est, atque impermistus: sed semper continet pituitam, & vtranque bilem: deinde vero quia Galenus quotiescunque sanguinem dicit, intelligere semper omnium humorum congeriem solet. sic enim is auctor inquit. fieri haud potest, vt vnquam in venis tam exquisitus, sincerusque sanguis contineatur, vt nihil uel bilis, vel pituitæ, vel serosæ humiditatis inseratur. vnde & ego in superioribus idem intelligendum esse volui, siue humores, siue sanguinem abũdare dicerem; quippe immistus, & ab alijs humoribus sincerus sanguis nunquam in venis continetur.] hæc Galenus. verum proposita opinio mihi nunquam vt libere dicam satisfecit: quoniam non solum sanguinis appellatione omnes humores intelligere oportet; sed etiam puriorem, atque sinceriorem eius partem: nam, ut rationes prætermittam, quæ hoc ipsum persuadent, de quibus ego infra sigillatim dicam, cum differentias plenitudinis prosequar, Galenus huic opinioni clarissimè reclamat; dum scilicet plenitudinem definiens, dicebat esse cum omnes humores æqualiter augentur, aut etiam solus sanguis. quibus verbis distinguit plenitudinem cum omnes succi æqualiter ueteri tamen seruata proportione adaugentur; ab ea, cum non oẽs, sed solum purior sanguinis portio super reliquas adaugetur. Hæc.n.dictio [aut] semper est dictio disiunctiua; & hæc dictio altera [solius] distinguit puriorem partem ab alijs omnibus humoribus: sed quia hæc infra clarius explicabuntur à nobis, accedentes

Sanguinis nomine quid intelligatur in definitione plenitudinis.

Aliorum opinio.

Libro de plenitudine.

Impugnatio huius opinionis. et opinio propria.

Libro de Composi. med. loc. 2. cap.

Positio.

cedentes ad reliqua, ſtatuamus in plenitudine ſemper augeri ſanguinem, ſiue quod humores omnes æquabiliter augeantur; ſiue quod temperatior, & ſuauior illius pars dumtaxat increſcat. Sed expẽdamus quæ iuſta ſit in venis humorum proportio, quoniam vbi fiat ſuper hanc incrementum plenitudo eſt, ac dicitur. in homine bene temperato, & optimè ſano minus eſt, flauæ bilis, quam melancoliæ: minus huius, quàm pituitæ: et pituitæ minus, quàm ſanguinis puri. Iuſta illa, & conueniens omnium humorum proportio conſentanea & naturalis eſt æquabilitas: atque is ſanguis optimus & benignus cenſetur, qui ex quatuor ſuccorum naturalium æquabilitate conſtat, non ſic quidem ut is parẽ habeat omnium portionem, ſed pro ratione, quam dixi cuique idoneam. Cum igitur ſecundum proportionem expoſitam, vel omnes humores augentur: vel ſi non omnes purior ſanguis: vel cum puriori ſanguine vnus, vel duo ex alijs ſuccis incrementum aſſumunt, tunc ſanè adeſſe plenitudinem dicimus: nam hiſce tribus modis contingit augeri ſanguinem, vt loco ſuo declarabimus. Verùm vt ſatisfaciamus recentioribus medicis aliorum definitiones explicemus. Galenus itaque non vno modo definire mihi videtur plenitudinem; vno ſanè libro decimotertio methodi medẽdi, cum inquit, ὅταν μὲν ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοί, πλῆθος τοῦτο καὶ πληθώραν ὀνομάζουσι.] ideſt cum æqualiter inter ſe ſucci adaucti ſunt, id & plenitudinem, & plectoram nominant. Alibi verò ſic definit. πλεονεξία καὶ ἔστι τὸ πλῆθος τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ζώου χυμῶν.] quod eſt. Plenitudo eſt humorum in animantis vniuerſo corpore redundantia. Et in alio quoddam opere ſic definit. πληθώρα γίνεται, τῶν τεττάρων χυμῶν ἀνάλογον αὐξηθέντων, ἢ τοῦ αἵματος μόνου. Plenitudo (inquit) generatur quatuor humoribus proportione auctis; aut ſolo ſanguine. Quid igitur ſibi vult hæc definitionum varietas? cur non vno, atque eodem

Humorũ proportio & æquabiliter.

Sanguis optimus, & benignus qui

Sanguis augetur tribus modis.

libro 11. meth. ca.

Libro de plenitudine.

Lib. 2. de compoſ. medi. loc. cap. 1.

dem modo semper ipsam plenitudinem definit? Ego quidem puto Galenum varias definitiones attulisse, vt varias plenitudinis differentias complecteretur.

Primæ definitionis explicatio.

Pro primæ autem definitionis intellectione primum scire oportet, quod hæc vox. [ὁμοτίμως] quam [æqualiter] interpretamur: nihil aliud significare, quàm proportionabiliter: Falsum enim est esse plenitudinem cum æqualiter (idest, vt tanta sanguinis, quanta aliorum succorum sit quantitas) aucti sunt succi: nam hic affectus potius esset cachochimia. Opus enim est, vt libro de plenitudine idem autor tradidit, sanguineam partem supra alios succos abundare, ut uera consistat plenitudo. quamobrem est intelligenda ea vox secundum sensum à nobis in nostra definitione propositum; atque ut idem autor significauit libro de compos. medic. sec. loc. Veteri scilicet seruata proportione: quam nos supra declarauimus.

Cap. I.

Quid in Galeni definitione desideratur.

Nota.

Deinde uerò opus est animaduertere propositam definitionem non complecti species omnes plenitudinis; sed vnam dumtaxat, cum scilicet omnes succi veteri seruata proportione adaucti sunt: aliæ verò minimè sub definitione continentur; cũ uidelicet solus sanguis auctus est, reliquis minime auctis: & cum sanguine aucto unus, aut duo ex tribus humoribus simul cum ipso sanguine increuerint; de quibus nos loco suo dicemus: nostra uerò definitio omnes complectitur differentias; Cur uerò Galenus vnam tantum differentiam, siue speciem complectatur, quamuis difficile sit diuinare; nec ego is sim, qui plurimum in autoribus componendis laborem; tamen dicerem, id ipsum fecisse, quia hæc vniuersalior est plenitudo: atque quia in cõmuni usu fortasse sic fuit eo tempore plenitudinem definire.

Secundæ definitionis impugnatio multis rationibus.

Quod uerò ad secundam definitionem pertinet multa sunt, quæ mihi parum satisfaciũt. horum primum est, quod possunt humores in vniuerso corpore abundare citra plenitudinem: cuius natura,

ra, & essentia hoc ipsum postulat, ut semper sanguinea pars adaugeatur: hac igitur non aucta; humoribus alijs increscentibus, eodem autore confirmante non est plenitudo, sed cachochimia: Deinde verò leucophlegmatia, ićterus; humores habent per totum corporis habitum adauctos tamen citra plenitudinem: Rursus non explicat definitio modum particularem augumenti, an scilicet veteri seruata proportione, an autem citra hanc intelligant. Postremò, quia plenitudo non solum est vniuersalis: cum scilicet per omnes venas continetur: sed etiam aliqua est particularis; ut nos infra declarabimus; cum inquā, omnes succi ueteri seruata proportione aucti sunt indeterminata quapiam particula, vt in capite omnes humores ueteri seruata proportione augentur: quæ certæ differentia in proposita definitione non continetur. Cæterum longè uidetur melior postrema definitio, utpotè, quæ duas complectatur differentias plenitudinis, atque vnam dumtaxat omittat. Primam continet, cum inquit [quatuor humoribus proportione auctis] secundam verò cum inquit [aut solo sanguine] quamuis recentiores medici dum hæc postrema uerba interpretantur, toto quod aiunt cœlo decepti sint: ut suo loco infra docebimus. hæc quidem, quod pertinet ad Galenum: de recentioribus autem medicis in præsentia nihil uenit dicendum; quoniam ij in magistri uerba iurantes, Galeni definitiones afferunt

Circa tertiam definitionem censura. *Fucsius libro 2. instit. sec. 5. cap. 1.*

De generibus Plenitudinis. *Caput Tertium.*

PОrrò duplex est in uniuersum simplex plenitudinis genus: Alterum quidem dicitur plenitudo quo ad uasa: alterum verò plenitudo quo ad vires: his tertium genus addimus ex vtroque extremo permistum, quo ad uires scilicet, & vasa simul; quod sanè plurimum admiror, neminem hactenus ex recentioribus medicis animaduertisse. Plenitudo quo ad

Plenitudinis genus triplex.

Plenitudo quo ad uasa quid ad vasa est, quando uenæ corporis propter nimiam sanguinis abundantiam tument, & adeò quidem ut maximum tensionis sensum inuehant: periculumque non mediocre immineat ne homines aut subito suffocentur, aut ipsa uasa rumpantur: de qua sic loqui-
1. apho. 3 tur Hyppocrates in Aphorismis. Habitus Athletarum, qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constiterint: neque enim possunt in eodem permanere, neque quiescere; cum uerò non quiescant, neque possint proficere in melius, reliquum est igitur ut decidant in deterius]. & Gale-
Com. 3. nus in eius loci cōmentario; Cum.n. uasa (inquit) cibis, & potibus fuerant supra modum repleta, periculum est ne disrumpantur, aut calor natiuus suffocetur, aut extinguatur.] hæc igitur de qua nunc loquimur plenitudo respicit uasorum capacitatem, minimè autem necessario ipsas uires; quæ ualide cum hoc affectu plerunque permanent; ut patet athletarum exemplo. de hac sic Galenus loquitur libro de plenitudine: quando propter multitudinem aliquod disten ditur, aut disrumpitur affectus is ad continentia uasa pertinet, & non ad aliquas uires.] & in methodo me-
Libro no no cap. 5. dendi; Plenitudine (ait) existente, quo ad uasa dum copia bonitatem suam seruat, pariter augeri cum robore uirium est nata; ita si quando has grauat, nec de
Plenitudo quo ad uasa in rebus animatis & inanimatis est. cætero augebitur, tunc naturæ bonitatem amittet.] hæc ille. Plenitudo, de qua loquimur indifferenter reperiri potest in rebus animatis, atque inanimatis: videmus enim utres, atque alia uasa adeò repleri, ut periculum immineat ne disrumpantur. Plenitudo autem quo ad uires minimè uasorum capacitatem respicit: in hac enim quamuis abundantia sit sanguinis
Plenitudo quo ad uires quę. supra mediocritatem; non tamen est tanta, ut uasa distendat: sed hæc necessario respicit uires, & facultates nostri corporis. sæpè igitur mediocris plenitudo infirmiori naturæ, & facultati molesta est, & grauis: ideoq;

ideoque meritò plenitudo quo ad uirtutem dicitur: hæc humores vbi diu perdurauerit ad corruptelam ducit, & fluxionem in particulis imbecillioribus pro ritat, vt docuimus in Commentarijs nostris in Galeni librum de ratione curandi per missionem sanguinis. Verùm habet hoc loco dubitationem, cum tres sint facultates humani corporis: naturales, inquam, vitales, & animales; quarum virium respectu eiusce modi plenitudo ad vires dicatur. Huic respondendũ est[dici relatione ad vires animales sensitiuas, quam rem perbelle expresit Galenus libro huic tractationi dicato, dum inquit. Dicamus igitur quotiescunque præmultitudine aliquid nimis distenditur, aut dis rumpitur affectum talem ad continentia uasa spectare, non autem ad aliquas vires. Cum verò grauatur ad sensitricem potentiam: nam neque id ipsum omnino ad vires pertinet omnes cum naturalis potentiæ hæc grauitas affectus non sit.] hæc Galenus. ex quibus illud etiam colligere est; hanc plenitudinem non aduenire indifferenter rebus animatis, atque inanimatis, ut superior plenitudo: quoniam inanimata cũ sensu prædita non sint, non possunt eiuscemodi grauitatem sentire: in ijs igitur duntaxat reperitur; in quibus sensitiua inest facultas; & quo maiori sensu præditæ sunt particulæ, eo magis huic plenitudini obnoxiæ sunt. Quamobrem tametsi vasa non tument, nec copia distenduntur, plus tamen continent sanguinis, & alimenti: quàm à natura regi, gubernariq; posit.

Plenitudo quo ad uires putrefacit humoris.

Dubitatio.

Respõsio.

Plenitudo ad vires respicit potentiam sensitiuam.

Non possum autem hoc loco dissimulare recentiorũ medicorum errorem; qui dicunt idem esse plenitudinem quo ad vires, quod humorum qualitate peccantium defectum; quare videntur malum succum græci κακοχυμίαν vocant, simul cum plenitudine confundere: quod sanè adeò falsum est, vt nihil magis. Est enim Cacochimia, quotiescunque humor aliquis, aut excrementum abundat citra sanguinis augumentum,

Plenitudo ad vires nõ est peccatum in quali.

Nota.

Cachochimia quid.

Qualitatis nomine quid audiendum. aut etiam malam qualitatem adipiſcitur. neque aliud medici antiquiores nomine qualitatum audiuerunt, cum.ſ. dixerunt, purgationem humoribus deberi ſua qualitate peccantibus. Verùm plenitudo non eſt horum abundantia, ſed ſuccorum, qui in venis continentur, ea ratione, quam ſupra nos ipſi diligenter expreſſimus. *Purgatio quibus debetur.* Sed de Cachochimia plura diximus libro de purgatione, qua de cauſa ne idem bis repetatur, ad eum locum lectorem relegamus. His duobus extremis generibus addere oportet alterũ ex vtroque permixtum; poteſt enim eſſe plenitudo tum quo ad uaſa, cum quo ad vires ſimul. *Plenitudo genus tertium. contra recẽtiores.* Pone athletarum habitum, qui plenitudinem habet reſpicientem vaſa, in ſinochum putridam incidere; ſanguis donec ſuam bonitatem ſeruat, quamuis vaſa diſtendat naturam tamen non grauat, cum uerò putrefactus eſt grauitatis ſenſum affert. Quid igitur eſſe impedimento poteſt, quin ſimul hæ duæ plenitudines complicentur? ſi plenitudo quo ad uires dicitur, quæ uires premit, aggrauatq́; cur uires premere nequit ſanguis adeò auctus vt vaſa ipſa diſtendat? *Confirmatio ex Galeno. Cap. 5.* Obſeruauit quidẽ meo iudicio hoc plenitudinis genus Galenus, dum nono methodi medendi dixit, plenitudinem quo ad vaſa poſſe amittere bonitatem ſuam; & vires aggrauare; Vides hic, quod hæc multitudo, ſiue plenitudo, ea ratione quatenus uaſa diſtendit dicitur uaſorum reſpectu: quatenus uerò hæc copia ſuam bonitatẽ amiſit, & vires premit, poteſt meritò nuncupari plenitudo uirium reſpectu. *Ex Auicenna primo canone Fen 2. doc. 3. c. 6* & hoc ſimiliter obſeruauit maximus omnium medicorum poſt Hippocratem, & Galenum, Auicennas, dum inquit. & cum repletio ſecundum virtutem eſt ſimplex, non ſunt venæ adeò inflatæ] quid ſibi volunt hæc verba. [repletio ſecundum virtutem eſt ſimplex] *Explicatio verborum Auicennæ.* nihil aliud, vt ſentio; niſi quod poteſt ſuperuenire plenitudini quo ad vaſa, plenitudinem quo ad uires; quo caſu venæ erunt maximè

mè tumidæ: ſed ſi fuerit ſimplex plenitudo, quo ad uires, non apparebit eiuſcemodi tumor in uenis. Hoc eſt illud plenitudinis genus à recentioribus medicis prætermiſſum. ſed hæc ſatis de generibus plenitudinis.

In quibus utraque plenitudo conueniat. Caput Quartum.

INterim uerò doceamus, in quibus utraque plenitudo conueniat: Primum autem in hoc uno conueniunt, quod utraque tam in ſanis quàm in ægrotantibus eſſe poteſt; quod teſtantur Galeni verba libro de plenitudine dum ait. De plenitudine demõſtratum eſt bifariam, & fieri, & dici plenitudinem: nempè vno ſignificato vt ad uires: altero, vt ad continentiũ humores uaſorum laxitatem, quod quidam uocant κατὰ τὸ ἔγχυμα; vtrique vacuatione eſt opus, ſiue in homine valetudinario, ſiue ualente euenerit; ſanè quẽadmodum qui onus geſtat, non protinus ubi grauatur, ac fatigatur iam cecidit, ac victus ab eo eſt: ad eundem modum ſi uirtus à plenitudine grauatur, fieri poteſt, vt nondum homo ægrotet.] hæc ille. animaduertere autem oportet hoc loco, quod quamuis plenitudo quo ad uires in ſano corpore poſſit conſiſtere, diu tamen vt ſupra docuimus perdurare nõ poteſt; nam uel humores putreſiunt, uel fluxiones concitantur. Commune rurſus eſt utriuſque plenitudinis, quod poſſunt non ſolum venæ humorum, ſuccorumq; copia repleri: ſed etiã corporis habitus: quamobrem nõ oportet utraque corporum genera ſemper in quauis plenitudine repleri: ſed modo hoc, modo illud. Tertiò conueniunt, quod utraque fit ab eiſdẽ ſuccis, nempè aut ab omnibus humoribus ſimul adauctis, aut à puriori ſanguine excreſcente; aut ab aliquo ex ſuccis ſanguineis unà cum puriori ſanguinis parte, nam fieri plenitudinem citra ſanguinis abundantiam

Plenitudo utraque tam in ſanis quàm in ægris reperitur.

Plenitudo utraq; tam in uenis quàm in habitu corporis conſiſtit.

Plenitudo utraque fit ab

eisdē humoribus. dantiam eſt impoſſibile. Poſtremò conueniunt; quia aliquando totum corpus afficiunt, aliquando autem *Plenitudo uniuerſalis: plenitudo p̄ticularis.* determinatam eius particulam: illam quidem vniuerſalem plenitudinem: hanc uerò particularem, localemq; nuncupamus. Sed quia recordor, dum ego hac de re cum quodam clariſsimo medico diſputarem, eum dixiſſe mihi nunquam Galenum admittere plenitudinem particularem; ſed uniuerſalem dumtaxat; confirmare hic oportet, ea quæ diximus illius autoritate: rationem quidem non afferam, quoniam compertum eſt omnibus eundem affectum, qui in toto gignitur corpore poſſe etiam in determinata quapiā particula generari. Is itaque dum de plenitudine diſ*Libro de plenitudine.*ſerit, hæc habet. Cauendum præterea erit, ne particula illa decliuis fuerit: ne'ue paulo ante cæteris uehementius mota.] declarauerat prius uenarum tumorem indicare plenitudinem quo ad uaſa; ſed monet, ne particula, quæ plenitudinem pati dicitur, fuerit decliuis: quia propter decliuitatem tument uenæ; neue vehementius mota, quia ſimiliter motus facit eundem tumorem: cur igitur ſi non admittitur particularis plenitudo, inquit, [ne particula il*Ibidem.*la fuerit decliuis?] & parum infra ait: Plenitudinis autem ſpecies, ubi in uniuerſum illa corpus diſpergitur his notis ſunt diſtinguendæ.] ſed quam ob cauſam ſi à Galeno non admittitur niſi plenitudo uniuerſum corpus occupans; dixit. [ſi in uniuerſum corpus diſpergitur?] hęc enim uerba manifeſtiſsimè indicāt aliquam adeſſe plenitudinem: quę non diſpergitur in uniuerſum corpus? & ſupra docens, quomodo grauitas ſit nota plenitudinis uires reſpicientis, clariſsimè ſignificauit localem plenitudinem admittendam eſſe. ſic enim ait. Nam ſi in aliqua particula, quę ſen*eodē lib.*ſu prędita ſit, ulla humorum multitudo aggregetur, in ea ſtatim grauitatis ſenſus quoque excitatur: nam quotieſcunque pondus loco alicui inſederit, ibi etiam humo-

humorum multitudo aggregabitur. Alij quidem essent loci, quibus hoc ipsum confirmare possem, sed quoniam in re manifestissima amplius immorari pudet, pro multis hi sufficiant. Potius autem id obiter adnotemus, quomodo dixerimus plenitudinem esse commmunem affectum tum uenarum, cum habitus corporis? dicimus igitur, quod plenitudo primo, ac principaliter est affectus quidam uenosi generis: ut colligere est ex definitione plenitudinis, quam supra declarauimus. sanguis in uenis primum abundat; & hę primum copia tument, distenduntur, disrumpuntur, aggrauantur: ab his tamen secundo quodam ordine est habitus corporis: porrò cum in hoc ipso constiterit plenitudo, pręsupponit plenitudinem adesse primum in uenoso genere: quę uerò in uenis, aut totius corporis, aut determinatę particulę consistit, non ex necessitate ponit plenitudinem habitus corporis. *Plenitudo in corporis habitu præsupponit plenitudinē ueno generis.* *Nota.*

De speciebus plenitudinis. *Caput quintum.*

AGAMVS nunc de speciebus Plenitudinis, quæ sanè parum rectè à medicis recentioribus explicatæ sunt. Sciendum est itaque tot esse species plenitudinis, quot sunt modi quibus contingit, sanguinem ipsum supra mediocritatem augeri. porrò autem hoc tripliciter accidit: vno equidem modo cum omnes humores veteri seruata proportione augētur; quem sanè modum omnes medici admittunt: est enim modorum omnium communissimus, atque diuulgatissimus, & nunquàm à Galeno cum de Plenitudine agit prætermissus. quamuis multoties alios sub silentio pertranseat. hic ille est vniuersalissimus plenitudinis modus de quo supra ex eius viri autoritate in methodo medendi, in libro de plenitudine, ac de compositione medicamentorum localium *Plenitudinis species tres* *Plenitudinis prima spēs.*

Plenitudinis secunda spes. locuti sumus. Altera verò est, quotiescunque purior sanguinis portio supra mediocritatem suam, naturæ limites iam egressus nimium abundauerit, reliquis autem tribus partibus eodem modo sese habentibus. nam quemadmodum potest aliquispiam humor citra sanguinem augeri; sic profectò nihil impedimento esse potest, quin sola purior pars sanguinis, reliquis ne minimum quidem auctis, increscat. hunc sanè plenitudinis modũ Galenus exposuit libro de composi-

Lib.2. Cap.1. tione medicamentorũ local. cum ait. fit autem plenitudo quatuor humoribus ex æquo auctis: aut etiam solo sanguine: nam cum alius quispiam humor redũdauerit, velnti est pituita, flaua bilis, itemq; nigra, eiusmodi auctionem, siue redundantiam non plenitudinem, neque simpliciter multitudinẽ; sed cum appositione pituitæ, aut flauę bilis, aut nigrę in corpore factam multitudinem dicunt.] hæc ille. Non admittunt hunc plenitudinis modum recentiores quidam medici in suis institutionibus quas nunquam prioribus contenti crebro transcribunt, vt de olimpico dicebat Galenus: eundem enim esse putant cum supe-

Fucsii opinio. riori: illorum verba sic habent. Neque est cur aliquem turbet, quod hoc loco plenitudinem etiam esse tradat, vbi solus sanguis supra modum, aut proportionem augetur: nam vt paulo ante est commemoratum sanguinem venarum intelligit, qui purus non est, & simplex; sed alios etiam humores sibi permistos obtinet. Quod planè confirmat, quæ metipse Galenus in libro de plenitudine scribit, vbi inquit. fieri haud potest, vt vnquam in venis tam exquisitus, sincerusq; sanguis contineatur, vt nihil vel bilis, vel pituitæ, vel serosę humiditatis inseratur: vnde & ego in superioribus idem intelligendum esse volui siue humores, siue sanguinem abundare dicerem: quippe immistus, & ab alijs humoribus sincerus sanguis nunquam in venis continetur.] hæc illorum

lorum verba, & opinio. quæ profectò mihi nunquã satisfecit: primum quia, vt iam diximus, cum Galenus inquit. [aut solius sanguinis] manifestissimè segregare videtur puriorem sanguinis partem, à massa sanguinea; quatenus pro humoribus omnibus intelligitur. Demùm verò, quemadmodum possunt aliæ sanguinis partes, vt bilis flaua, pituita, & atra bilis non adaucto sanguine increscere; cur similiter non poterit purior pars sanguinis incremētum capēscere alijs humoribus permanentibus intra limites naturæ suæ? Cæterùm posse augeri alios humores in venis non aucto sanguine vnum ex ijs est, quæ manifestissima sunt apud omnes, & ex Galeni verbis, quę infra referemus clarissimum fiet. Item causam non assequuntur propter quam non fit plenitudo, cũ sanguis purior dũtaxat augetur: quia, inquiunt, simplex in venis, atque impermistus non est sanguis. fateor; quid tum postea? non poterit purior sanguinis pars augeri reliquis non adauctis: aut si poterit, non erit plenitudo? hoc equidem sequi non videtur: nam mihi similiter dabitur ratiocinandi locus contra Galenum, atque contra experientiam ipsam; quia scilicet, flaua bilis, aut tenuior sanguinis pars nunquã in venis est impermista; & simplex augeri non aucto sanguine non poterit? ac idem esset de reliquis humoribus iudicium. Quid, inquiet fortasse aliquis, hæc est Galeni ratio libro de Plenitudine: ego verò inquam cognoscere me Galeni rationem; & quãuis absurdum non fuerit hunc autorem aliquando repræhendere; hac tamen in parte recipimus, & approbamus. Sed eius sententia in hunc modum habet: quod idem significat, sanguinem dicere; atque omnes humores: quia sanguis non est simplex, impermistus, & sincerus in venis; sed semper cum tribus humoribus confusus. Harum igitur propositionum idem est sensus. sanguis auctus est: omnes succi aucti sunt.

Impugn. multis rationibus.

At non est idem sensus harum propositionum. Omnes humores aucti sunt: solus sanguis auctus est. quia dictio hæc [solus] & dictio disiunctiua [aut] qua Galenus vtitur, distinguunt puriorem sanguinis partem à massa sanguinea: quod autem hæc fuerit mēs Galeni ex ipsius met verbis infra clarissimè docebimus. Sed hæc satis de secunda specie plenitudinis. Quod autem ad alterā pertinet sciendum est postremam esse, cum vnus quispiam humor ex ijs, qui in venis consistunt; supra veterem proportionem auctus fuerit, sed non solus; verum simul cum sanguineæ partis incremento: quod dixi de vno simplici humore; idem sanè de duobus intelligendum venit; est enim idem in vtroque casu iudicium. hunc plenitudinis modum medici ferè omnes recentiores ignorauerunt; quem tamen manifestissimè Galenus expressit his verbis. [Sed cū aut cūcti pro veteri proportione aucti fuerint, aut vnus ex eis breuem quendam ceperit excessum: Potest ergo sanguis in plectoricis dispositionibus excessum amplissimum adipisci: nullus aliorum potest: humorum enim prauitas id genus, non etiam multitudo, neque plectora nominatur.] & paulo infra. Opus tamen est, vt in singulis horum humorum, simul sanguis augeatur: alioquin nō plenitudo, aut plectora; sed cachochimia potius dicenda venit.] his quidem verbis clarissimè significauit tertium hunc plenitudinis modum; cum scilicet vnus quispiam humor mediocriter supra suam proportionem auctus fuerit. Causam verò addidit, cur is [mediocrem excessum] dixerit: quoniam hi nimirum augeri nequeunt, & suam quam à natura bonitatem habent, conseruare: secus autem dicendum est de puriori sanguinis parte; quoniam is potest maximū assumere incrementum. Verùm quia humores dupliciter augeri in venis possunt: vno quidē modo citra sanguinis auctionem, quod in cacochimia potissimū

contin-

contingit: alio modo cum sanguinis incremento: hic modus est plenitudinis à nobis declaratus. Ergo quoniam plenitudo est sanguinis supra mediocritatem incrementum, hoc verò fieri tripliciter potest, vel cũ omnes humores æqualiter augentur; vel cum sola purior eius pars increscit alijs non adauctis: vel cum simul cum sanguine aliquispiam humor mediocré excessum cæperit, idcirco ab hisce tribus incrementi modis tres emanant, vt dictum est, plenitudinis species. Hoc autem loco addere oportet, quid recentiores quidam medici, qui nostro tempore floruerũt, & artem medicam suis laboribus non parum illustrarunt; de hisce plenitudinis speciebus tradiderint. Hi duplicem esse plenitudinem dixerunt: aliam sanè simpliciter dictam; aliam verò secundum quid. Priorem vocant cum omnes succi æqualiter augentur; aut etiam solus sanguis: Posteriorem autem cum aliquispiam humor augetur simul cum sanguine: hanc verò denominationem desumere à prædominanti humore: nam pro vt is fuerit, aut biliosus, aut melancolicus, aut pituitosus ab horum nomine esse plenitudinem ipsam nuncupandam. Verùm profectò hic multa sunt, quæ mihi parum satisfaciunt; primum quidem, quia vbicunque sanguis supra veterem proportionem auctus fuerit, semper plenitudo exquisita est, ac dicitur: siue solus sanguis adauctus fuerit, siue simul cum alijs humoribus: per mistio enim aliorum humorum cum sanguine non facit quod plenitudo sit secundum quid: siquidem ea, quæ simpliciter (eo autore) dicitur, esset uocanda plenitudo secundum quid, & cum additione. Præterea si audiunt incrementum humorum cum sanguine, quod scilicet illi dumtaxat aucti sint, sanguis autem minimè; sed tamen sint simul cum sanguine confusi; ea quidem non est dicenda plenitudo secundum quid; sed malus succus, & cachochimia, ut Galenus autor est

Donati An. opĩo

Impugnatio opinionis huius.

Prima ratio.

2. Ratio.

Cap. 11.

Cap.13. est tum libro de plenitudine, tum libro decimotertio methodi medendi. At verò si intellexerint sanguinē etiam cum aliquo ex prędictis succis adauctum; opus est, ut hanc simul cum alijs plenitudinem simpliciter uocemus: quæ res confirmatur, quia Galenus quem tamen is auctorem sequitur ne minimum quidem habet in confirmationē opinionis huius; placet hic referre eius uerba, ut proposita tractatio careat omni difficultate. sic.n.inquit. Nihil est igitur, quod neque tumorum sigillatim species; neque cachochimiæ, hoc sermone cupias audire; sed cum aut cuncti pro ueteri portione aucti fuerint, aut unus ex eis breuem, quendam cęperit excessum.]deinde uerò declarans cur dixerit. [breuem quendam excessum] addit. potest ergo sanguis in plectoricis dispositionibus excessum amplissimum adipisci: nullus autem aliorum potest: humorum enim prauitatis id genus, non plenitudo, neque plectora nuncupatur: eam ob rem pulsus quoque in cacochimijs proprij adamussim sunt humorum notæ, in supradictis uerò multitudinibus non perinde euidentes seruant differentias, quoniam superfluens humor omnino cum copioso sanguine est.] hæc Galenus. ex quibus colligere est differentiam aliquam esse uerę plenitudinis (non secundum quid dictæ) cum vnus humor breuem excessum acceperit simul cum ipso sanguine. verum quia dixerat plenitudinem esse cum aliquispiam humor breuem quendam excessum acceperit, ne plenitudinem, & cacochimiā inuicem confundere uideretur; uoluit explicare; quo modo vnius humoris abundantiam intelligat, sic enim inquit. Porrò singulis ijs, quos enumerauimus iuxta sanguinem quoque oportet augeri: nam si flaua bilis aliquando sola, ut in ictericis superauerit, talis affectus, non plenitudo, aut abundantia; sed cachochimia: hoc est humorum vitium est, idem quoque in atra bile, & pituita.] Non conturbent autem

Libro de plenitudine.

Dictorū Galeni explicatio.

Ibidem.

nos

nos Galeni uerba quibus is distinguens signa differentiarum plenitudinis, videtur solum in medium afferre signa quæ dominium significant simplicis humoris citra sanguinem. Verba in hunc modum habent. Verùm species multitudinis cum scilicet in totum corpus porrecta est, distingui hac ratione conuenit. Ruborem pręse fert sanguinis copia: flaua bilis pallorem; pituita vbi dominatur ad albidius, quàm natura postulat, ut si potior sit atra bilis ad nigrius declinat.] nam his uerbis uoluit distinguere species plenitudinis à signis proprijs, quæ hoc modo sunt intelligenda. Primum uerò omnium hoc sciendum est quod in hoc conueniunt omnes plenitudines, ut ruborem præseferant, nisi humores altè occubuerint; uerum hic rubor aliquando magis, aliquando minus apparet; magis quidem euidens est in ea in qua omnes humores fuerint æquabiliter aucti; atque in ea similiter in qua solus sanguis redundauerit. in alijs minus apparet, in ea in qua sanguis simul cum pituita abundat, color ad albidius uergit: idest apparet quędam rubedo ad albedinem decliuis. & flaua bile cum sanguine redundante sese offert nobis rubedo permista cum palliditate: & melancolico succo superante alios humores, rubedo quædam conspicitur permixta nigredini. Hic certè sensus est uerborum Galeni. hucusque igitur diximus, quid sit plenitudo, quot plenitudinis genera, quomodo fiat, nunc reliquum est ut doceamus an simul cum plenitudinę sanguinis intemperantia possit consistere. Recentiores quidam medici hoc fieri posse negauerunt; ego autem puto id affirmandum esse, quod nunc doceo. Primum uerò hoc est animaduertendum omnem plenitudinem, tam eam, quæ vasorum capacitatem respicit, quàm eam, quæ ad uirtutem dicitur præcipuè indicare affectum in ipsa quantitate consistentem: tamen cum hoc affectu potest aliquis in qualitate error aduenire siquidé. in

Dubitatio.

Rubedo signũ plenitudinis, quõ.

An sanguinis intemperies simul cum plenitudine consistat.

in ipſo ſanguine, quemadmodum in alijs omnibus humoribus intemperantiæ uitium gigni poteſt. hoc autem ſi non fuerit corriigibile non amplius dicitur ſimplex plenitudo. uerùm ſi poteſt corrigi dicetur plenitudo, & plectora: huius rei teſtimonium affert Galenus noſter, qui hoc in plenitudine quoad uires admittit, quanto igitur magis hoc in altera, quæ vaſorum capacitatem reſpicit, fieri contingit? uerba Galeni hæc ſunt. Nunc uerò hoc tantum ſufficiat adiungere his, quæ prius à nobis ſunt enarrata, quod
2. apho. 27. incipere quidem poteſt ea quę ad uires refertur multitudo, abſque corruptione: verùm non poteſt optima permanere, nam omnino neceſſe eſt, ut ſecundum qualitatem tranſmutetur, & proceſſu temporis corrumpatur. uerùm & ſi iſtud fiat, interim multitudinem ipſam nominabimus; donec ex ſuperflui euacuatione reſiduum optimum fieri poſſit. quod enim in vinis aceſcentibus accidit, tale quoddam, & in ſanguinis alteratione contingit. quod autem in uinis accidit tale eſt, ubi ex toto acida facta ſunt, nô redeunt ruſſus ad vini naturam: paruo autẽ in ipſis facto momento, ita quod acidum quidem habent ſaporem, nondum tamen acetum ſunt, multa ſępius ex his priſtinam naturam rẹcuperauerunt: hoc idem & in ſanguine euenit: nam & ipſe, vbi magna in eo facta eſt corruptio, non redit amplius ad habitum naturalem: ſi uerò paulatim fiat, ubi id quod ſuperfluum eſt, fuerit euacuatum, quod reſiduum exiſtit, ad naturam ſuam reſtituitur.] ex his igitur patere omnibus poteſt ſimul cum plectoricis diſpoſitionibus ſanguinis intemperantiam conſtare poſſe, dum tamen corrigibilis fuerit; qualis aliquando in aceſcentibus uinis contingit. Cæterùm hoc loco addendum putaui, quod quemadmodum morbus magnus dicitur dupliciter: aliquando quidem actu, aliquando autem potentia: ſic plenitudo quæcunque tandem ea fuerit

actu

actu quidem aliquando talis nuncupatur; cum humores actu in uenis, aut habitu corporis, aut alia qualibet particula supra naturalem mediocritatem redundauerit. Aliquando plenitudo facultate, & potentia dicitur; ut cum ex suppressis mariscis, uel menstruali sanguine, uel alia consueta euacuatione plenitudinem certò expectamus. aut etiam cum humoribus omnibus fluentibus ad determinatam particulam veremur loci illius plenitudinem; sed de proposito negocio satis diximus; quæ placet in sequenti schemate in iuniorum gratiam describere.

Plenitudo

De signis Plenitudinis, tam in genere, quàm sigillatim. Caput sextum.

AFferamus modo propria signa earum plenitudinum,de quibus hactenus locuti sumus. Atque exordiamur à plenitudine quo ad uasa, & uirtutem; deinde verò de reliquis sigillatim dicemus.
Cōmune sign. sed prius animaduertendum est; quod corporis rubedo signum est proprium, atque inseparabile unius cuiusque plenitudinis. nisi altè humores occubuerint: nam cutis color indicat humores corporis, ut
1. aph.2 Galenus testatur in Aphorismis: possunt tamen tam profundè contineri humores, ut ab hoc signo, nisi alia conueniant, aliquid certi nequeat desumi nisi præterea eiusce modi rubedo contracta fuerit, aut ex sole, aut ex balneo, aut ex immoderato exercitio, aut ex calore, aut ex ira, & verecundia, aut ex alia denique occasione extrinseca oriatur. sed opus est corpus vndequaque hoc colore æqualiter affectum esse: si debet existere sanguineæ plenitudinis inditiū.
Plenitudinis quo ad uasa inditia quæ. Plenitudinem igitur quo ad vasa indicat, venarum distentio, quotiescunque præ copia venæ ipsæ distenduntur: verùm quia possunt distendi uenæ citra sanguinis copiam, ut à flatuoso spiritu; addere opus est alias notas; à quibus scientificam cognitionem habeamus:
Primū. harum vna est venarum tumor qui sanè videtur cum tensione propriam cognitionem afferre
Secundū huiusce plenitudinis: cæterum quod ad tumorem spectat, sciendum est, hunc signum esse plectoricum: vbi corpus ita se habuerit, ut neque interna externis, neque hæc illis; caleant magisq́; : nec præterea calor immodicus uniuersum corpus detineat. Cauendum etiam erit, ne particula illa decliuis fuerit, neue paulo ante cæteris uehementius mota: in summa uerò plenitudo à uenarum tumore indicabitur

cabitur si omnes corporis partes eandem constitutionem obseruauerint, idque cum mediocri calore. aduertendum etiam ne hic tumor fuit aut ab ebullitione, aut ex ipsa fusione; ut Galenus adnotauit: His quidem addito pulsuum motionem:Erit enim pulsus plenissimus; propter abundantiā uirium: erit magnus, propter uirtutem ualidam. Quibus si nos subiungamus, pleniorem uictum, otiosam uitam: excrementorum fluere consuetum cohibitionem; ut sanguinis ex naribus, ex vtero, ex mariscis; aut alterius cuiuspiam humoris cum sanguine permisti; perfectam signorum syndromen habebimus. quod uerò pertinet ad eam plenitudinem, quæ tum vasa, tum corporis habitum inuadit: præter communem illam significationem, quam de colore tradidimus; alia etiam adest nota satis euidens: carnis scilicet moles: quæ gigni solet à copiosiori sanguinis confluxu. atque meo quidem iudicio, hæc est propriè affectio, κατὰ τὸ ἔγχυμα quasi secundum sanguinis effusionem dixeris. sed Galeni uerba faciunt dubitationem, quæ in hunc modum habent. Hallucinantur etiam qui inter plectorica inditia carnis tumorem reponunt. & parum infra. Carnis autem (ait) et adipis moles eorundem multitudinem indicabit, non tamen plectoricæ plenitudinis quæ desideret euacuationem signū existet. Huic dubitationi satisfacimus, quod carnis moles non indicat plenitudinem venarum; sed plenitudinem in habitu corporis. & causa est; quia citra uenarum plenitudinem potest esse carnis moles: ut nos quotidie obseruamus. dupliciter enim fieri potest carnis incrementum; uno modo cum sanguinis venarum abundantia: alio modo citra plectoram uenarum; carnis moles cum rubore, cum uenarum plenitudine significat plenitudinem totius habitus: & propterea supra diximus, quod uenarum plenitudo non facit ex necessitate plenitudinem habitus: sed

Tertiū.

Postremum.

Libro de plenitudine.

ſed hæc ſemper illam præſupponit. Plenitudinis uerò quo ad uires indicium euidentiſſimum eſt, grauitas ſenſitiuæ potentiæ: ergo ut rectè admonuimus hæc plenitudo non pertinet ad omnes uires uerùm ſolum ad animales ſenſitiuas: neque omnes particulæ hanc plenitudinem patiuntur: ſed duntaxat, quæ habent uim ſentiendi. nec tamen quotieſcunque pondus loco alicui inſedeat, ibi etiam humorum multitudo aggregabitur: quandoquidem ſi facultas ſit imbecillior, poterit uel ex ipſis met ſolidioribus membris grauari, quemadmodum in corporibus reſolutis contingit: ſi quidem præ reſolutione imbecillioribus redditis muſculis ſentit ille qui reſolutus eſt in motu grauitatem inſignem: ita tamen ut reſolutus muſculus ſibi ipſi minimè grauis uideatur; quocirca minimè poteſt exquiſitè dignoſci; quid ſit id, quod primum grauet, quodque primum grauetur, niſi primum ſciatur id, quod primum in nobis vnamquamque mouet particulam. Ad quod quidem uir, tum in diſcernendis potentijs, quæ nos gubernant peritus, tum in anatome exercitatus deſideratur. Eam uerò plenitudinem, in qua unuſquiſpiam humor iuxta ſanguinem adaugetur, præter communia ſigna, de quibus diximus, color cutis clariſſimè teſtatur. ſanguineam, in qua color admodum rubeus eſt: pituitoſam, in qua ad albidius rubedo declinat: климat: biliosam, cum ad palliditatem rubedo ipſa uergit; melancolicam, rubedine ad nigrum inclinante. His indicijs per vniuerſum corpus apparentibus, uniuerſalis erit plenitudo: ſi uerò in determinata quapiam particula ſe ſe oſtenderint, plenitudo eſt particularis: quæ res contingit in phlegmonibus corporis: ut in phrenetide, pleuritide, hepatide, ſplenetide ac alijs id genus, tam internis, quàm extrinſecis tumoribus, modo fiant ab uberioris ſanguinis fluxu. non conturbet autem nos, quod Galenus

Plenitudinis quo ad vires ſignum.

Libro de plen. 71. Epit.

nus inquit libro de plenitudine, quo loco videtur affirmare particulares tumores non indicare plenitudinem, uerba eius sic habent. Neque igitur particularium tumorum, neque uitiosi succi species in hoc sermone audire desiderandum est: sed cum vniuersi iuxta pristinam proportionem increuerint, uel exiguũ quendam excessum unus inter eos cœperit.] hæc ille. Vides igitur, quod extra plenitudinis aleam, & particulares tumores, qui in uarijs partibus accidunt,& vitiosi succi redundantiam reijciendum esse. soluere autem præsentem dubitationem oportet, quod particulares tumores non possunt indicare plenitudinem vniuersalem; quam Galenus parum supra definiuerat, dum ait. Plenitudo est humorum in animantis vniuerso corpore redundantia: nihilominus possunt denotare plenitudinem particularem. Secundò dicimus. quod plenitudo particularis non indicatur ab vnoquoque tumore: quia non ab Erisipelate, non ab herpete, non à scirro, non ab oedemate: sed ab vno dumtaxat tumore: ab eo inquam, qui concitatur à sanguinis uberioris confluxu. Plenitudinem actu insinuat nobis, cum adfuerint actu ea signa, de quibus mentionem fecimus supra. Potẽtia verò cum suppressæ fuerint solitæ quædam euacuationes sanguinis: ut suppressis mensibus; mariscis; narium fluore, ac id genus alijs. Verùm satis hæc de plenitudinis signis. *Dubitatio.* *Solutio.*

De plenitudinis curatione. Caput septimum.

EXplicaturus hoc loco, quid uerè indicat missionem sanguinis in primis nonnulla in medium afferemus de curatione plenitudinis; quæ huic negotio maximè conducunt. Itaq; sciendum est vtrique plenitudini, tam uidelicet ei, quæ uasorum capacitatem respicit; quàm ei, quæ uires premit aliquando conuenire missionem sanguinis. nam pleni- *Missio sanguinis cõuenit utrique plenitudini.*

F tudo,

tudo, quæ uires aggrauat, premitque venæ sectione curatur; quia cum uires eam humorum copiam ferre non possint, eorundem custodiam destituunt, atq; propter hanc rationem necessariò computrescunt: rectè igitur præcautum fuerit, si anteaquàm ad putredinem accesserint, prius vacuentur. nam opus est continuò putredinem sequi ubi talis fuerit plenitudo, ut Galenus in secundo Aphorismorum tradidit. Alia est quinetiam causa propter quam hoc idem præsidium administramus, nempè ratione reuulsionis: solent enim aggrauatæ uires illos ad imbecilliores partes protrudere, sicq; fluxionem facere, ut traditum est à Galeno locis sexcentis, potissimum verò libro secundo de humana natura: sed afferamus in huiusce rei cõfirmationem eius autoris uerba nono methodi medendi, quæ sic habent. potest sanguis, uel ita multitudine creuisse, vt aut uires premat; aut tum uenas, tum arterias, uel distendat, uel findat, uel obstruat: ac in his quidem missio sanguinis utilis est ceu euacuantium præsidiorum vna: in alijs ceu, quod humorum uehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, aut per propinqua deriuet.] hæc ille. ex quibus liquet in plenitudine quo ad uires necessariã esse missionem sanguinis tum ratione reuulsionis, tum deriuationis; quibus nos addimus, conuenire propter euacuationem, ut inhibeatur imminens putredo. In plenitudine autem quo ad uasa uenæ sectio administranda est ratione, vt dixit Galenus euacuationis. hoc enim pacto nullum amplius imminebit periculum, uel disruptionis uenarum; uel repentinæ suffocationis. quam rem docuit Galenus his uerbis. Ac illud uel me tacente constat, ijs præsertim qui librum de plenitudine studiosè perlegerunt, quanquam & nunc quoque à me dicetur, non esse nunc nobis de ea abundantia sermonem, quæ ad uirtutem comparatur (quippè quæ non sic obstruit uenarum ora, ut refri-

Plenitudo quoad vires postulat missionẽ sanguinis duplici ex causa.

Gal. 2. aph. 17. Com. 1.

Cap. 11.

Plenitudo quoad uasa postulat sangui. miss. propter euacuationem.

refrigerationem prohibeat, nec tunicas earum disten dit, nec ruborem, nec tumorem inuehit, multóque minus, uel carnis, uel cutis transpirationem moratur.] uerum de ea, quæ contineri à uasis ultrò nō ualet, quæq; ob id ipsum tum prærumpere uasa, tum rē cludere solet, obstructionem, distentionem, tumorem, ruborem] & paulo post curationem docens enumeratis eius symptomatis inquit. Ergo festinare ad sanguinem detrahendum oportet, quo uenarum natura ex transpirando, uentilandoq; naturalem temperiem seruans, humoribus eo, quo inter initia modo dominetur, quando si ad intemperiem uersa labo rabit, metuendum est ne hi putrescant.] hæc ille. Potest etiam in hac plenitudine secari uena propter reuulsionem: si quidem hæc eadem potest in partes decumbere, tumores efficere, atque apoplexias demoliri, ut à Galeno libro de ratione curandi per missionem sanguinis scriptum legimus. Habet autem dubitationem hoc loco minime contemnendam, quid agere expediat ubi non solum sanguis multitudine creuerit; sed etiam tali affectus putredine fuerit, quod impossibile sit amplius ad pristinam naturæ suę bonitatem redire. Ego sanè ex propriis principijs dubitationi in hunc modum satisfacio; nulla scilicet ratione conuenire missionem sanguinis; quia non est amplius plenitudo, sed humorum uitium, cui debetur purgatio; neque uerò hoc admirandum est, quoniam sanguis exquisitè putrefactus naturam sanguinis non seruat: sed transit in alienam speciem. Eius enim tenuior pars in flauā bilem degenerat, (quæ prima mutatio est) crassior autem in melancoliam uertitur: ut à Galeno traditum est libro secundo de febrium differentijs: idcirco uti debemus purgantibus medicamentis. Secus autem dicendum esset ubi sanguinis putredo non fuisset admodum intensa; sed leuis, & ut sic dicam, in ipso fieri, quæ uidelicet posset corrigi.

9. meth. med. c. 5.

Plenitudo quo ad uasa postulat sec. uenæ rat. reuul.

Cap. 6.

Dubitatio.

Solutio.

Sanguis ex quisite putridus non fert missionē sanguinis.

vt Galenus admonuit acescentium vinorum exéplo
Com.17. libro secundo Aphorismorum. tunc enim quoniam adhuc multitudo est, neque in cacochimiam degenerauit, sanguis mittendus uenit. Verùm de sanguinis putredine, & de ea febre, quam eius putredo concitat multa disputauimus prętcr aliorum opinionem libro quarto de febribus. Docuimus hactenus cuique plenitudini conuenire missionem sanguinis; nunc uerò consequitur, ut doceamus, an semper hoc præsidium administrare conueniat: quod etiam similiter non mediocrem affert propositæ tractationi utilitaté. Quamobrem in curatione plenitudinis non continuò indigemus missione sanguinis: nam plenitudo ex natura sua nihil aliud indicat, quàm succi peccantis euacuationem: pluribus autem modis hanc facere euacuationem consueuimus. aliàs enim sola sufficit inædia; quę, quamuis ex accidenti, multitudinem adimit. Aliàs satis est balneum: aliquando fricationes adhibemus, & digerentia medicamenta, nonnunquã uerò necessarium est uenam incidere. his quidem omnibus modis plenitudinem euacuamus, ut Galenus hisce uerbis testatur. Ergo plectora tum sanguinis missione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione, præterea digerentibus medicamentis, & præter hęc omnia inædia; de quibus in ijs, quę de sanitate tuenda sunt prodita dictum abunde est.] Verùm hoc loco causam exponamus propter quam continuò plenitudini vna ratione nó medemur. Primum igitur sciendum est uarios esse plenitudinis gradus: nam aliquando maxima est in utraque specie multitudo; aliquãdo minima; aliquando medio quodam modo se habet: secundum horũ graduum uariationem uaria pręsidia adhibenda sunt: nam affectibus magnis, magna; minimis, minima, medijs uerò media sunt auxilia accommodanda. nam inuicem proportionantur, morbus, & auxilium. Ergo si aliqua tibi offertur

Plenitudo non semper postulat miss. san.

13. meth. med. 6.

Plenitunis gradus.

Morbus & auxi-

fertur exigua plenitudo ſatis fuerit, uel inædia, uel exercitatione ipſam corrigere. at uerò ſi maior fuerit, frictiones, balnea, atque digerentia medicamenta in uſum uenient: at ubi maxima fruſtra quidem tentantur hæc leuiora preſidia; ſed his relictis ad ea accedere neceſſum eſt, quę magna ſunt. Duo autem reperiuntur magna auxilia; uenæ ſectio, & purgatio at uerò cum minimè conueniat purgatio: Auxiliũ enim hoc debetur humoribus ſua qualitate peccantibus: neceſſario ſequitur accedẽdum eſſe ad ſectionem uenę. ſic ſanè Hippocrates bonum athletarum habitum cũ in extremo bonitatis conſtiterint, & in melius profi cere non poſsint uenæ ſectione tollit. Quamobrem ubi multitudo magna fuerit, modumq; & mediocritatem exceſſerit, ſemper uiget indicatio de mittendo ſanguine. ſed hęc de plenitudine, quod ad pręſentem tractationem pertinet, ſufficiant.

lium proportionãtur.

Magna auxilia duo.

2. apho. 29.

Purgatio quibus debeatur.

1. aph. 3.

De duplici miſſione ſanguinis, reuulſiua, & euacuatiua. Caput octauum.

HVic quod nos proximè iecimus fundamento, alterum haud profectò minoris momenti addere oportet: hoc autem eſt ſolere nos duplici ex cauſa ſanguinem mittere: harum altera eſt ut ſanguinẽ reuellamus: Altera uerò, ut ſanguinem euacuemus. Igitur quamuis in ſectione uenæ educatur ſanguis, non tamen continuò educitur, propterea, quod is euacuationem indicet; ſed aliquando quoniam debet ad alias partes transferri. Nos clarioris doctrinæ gratia duplicem ſtatuemus eſſe miſſionem ſanguinis, alterã reuulſiuam; alteram euacuatiuam: Quarum Galenus in nono methodi medendi meminit hiſce uerbis. Memineris uerò mihi ad ea, quæ dicenda ſunt, quorum gratia uenæ ſectio petitur: Nam quoniam hęc ſanguinis euacuandi gratia adhibetur; ſanguis autem

Sanguis mittitur duplici ex cauſa.

Cap. 5.

Sanguis naturæ inutilis dupliciter.

utilis naturę est, utique hanc probè administrari con ueniet, sic ut quod inutile naturę sit emittat, sit autē sanguis naturę inutilis bifariam; uel cum propriam qualitatem ad unguem non seruat, nec amplius sicut prius cum utilis esset, nutrire potest: uel ita multitudine creuit, ut aut uires premat, aut tum uenas, tum arterias uel distendat, uel findat, uel obstruat: ac in his quidem missio sanguinis utilis est ceu uacuantiū presidiorum una: in aliis ceu, quod humorum uehementiorem impetum ad diuersam partem reuocet, uel per propinqua deriuet.] & in alio opere. Cæterū (ait) non contemnenda uenæ sectio est, tanquam sit auxilium reuulsorium, cum me sępenumero conspexeritis in ualida sanguinis è naribus eruptione eo usum repente fluxionem sedasse.] Quoniam igitur nos pro posuimus docere, quid uerè indicet missionem sanguinis primum docebimus, quid indicet uenæ sectionem tanquam prędidiū reuulsiuum: deinde uerò quid indicet tanquam euacuatiuum auxilium: quibus expositis, iam omnia uidebor enarrasse, quę iudicari possent pro pręsenti tractatione necessaria: nihilq; amplius relinquetur, quàm ijs quęstionibus satisfacere, quę propositas opiniones tueri uidentur.

Libro de miß. san.

Quid indicet reuulsionem per missionem sanguinis. Caput nonum.

Reuulsionem per miß. san. quid indicet.

Itaque sanguinis missio tanquam reuulsiuum præsidium, à motu atque à fluxu sanguinis indicatur, siue is intra corpus fluat, siue autem extra. pro cuius rei clariori intelligentia, hoc loco breuiter docere oportet, quid sit reuulsio, & quibus humoribus debeatur. Reuulsio igitur, quamr Græci ἀντίσπασιν uocant, est humorum ad contrarium attractio. Magna quidem inter nostrates medicos viget controuersia, quid intelligere contrarij nomine debeamus: an

Reuulsio quid.

scilicet

ſcilicet contrariam partem ei, quæ laborat, utputa laborante parte dextra, contraria erit ſiniſtra, & è contra, ſiniſtra laborante, dextra erit oppoſita; ſuperiori opponitur inferior, & è contra: atque ſic de reliquis partium oppoſitionibus dicendum eſt. An autem per contrarium audire debeamus contrarium motum fluenti humori: non autem affectæ particulæ. Quæſtioni ſatisfaciunt nonnulli dicentes, Galenum ancipitem uideri, cum modo unam partem, nunc uerò alteram faueat, nam in methodo medendi, & libro artis medices per contrarium intelligit contrariam partem: alibi uerò, ut libro quinto methodi, & paſſim intelligit contrarium fluenti humori motū, cum tradat omnes fluxiones reuellendas eſſe ad ſuū principium, & originem: porrò fluxionis origo non ſolum eſt in oppoſita parte, ſed etiam aliquando in eadem, & aliquando in uicinia. Tandem uerò concludunt eſſe intelligendum contrarij nomen contrarietate, quæ eſt humoris motui: atque in huius opinionis confirmationem afferunt multa, quorum ſumma hæc eſt. Quod ſemper fluxionis origo ſit ſpectanda: quodque ad hanc ipſam retrahendi ſunt humores. ſic reuelluntur humores à capite deorſum fluentes acribus medicamentis, quale eſt illud ex thapſia quo utitur Galenus, capiti adhibitis: Eadem ratione cum à digito pedis mala quædam affectio cerebrum inuadit, comitialemque morbum facit, quod non raro uidimus, remedia quæ alteri cruri adhibentur, nihil ad reuulſionem faciunt: quoniam fluxionis originem haud continent: ſed affecta ſede ſcarificata ad inferiores partes aſcẽdentem auram reuellimus. quo modo enim fieri poſſe putabimus, ut remedia, quæ fluentes humores minimè attingunt, illos ſiſtere ualeant? Eodem pacto ſcribit Galenus libro ſecundo ad Glauconem, cum ad genu humores confluunt ad fluxionem arcendam ſecandam eſſe uenam in cubito e-

Contrarij nomine quid intelligendum.

Io. Argenterij opi.

5. methodi med.

iuſdem lateris, & non in cubito aut in crure oppoſito; ſi quidem in his non fuiſſe excitatas fluxiones cognoſcebat. ſed à ſuperioribus partibus lateris eiuſdem. ex his quidem concludit, in omni reuulſione ad contrarium motum fluxionis retrahendum, atque ad ipſam originem, uel ad partem origini proximam: quæ ſi uera ſunt clariſſimè poſſunt oſtendere, maximo in errore verſari quoſdam medicos, qui vbi reuellendum fuerit ſtatim eligunt oppoſitam partem in qua reuulſionem exerceant: nullo adhibito iudicio circa mittentem partem, atque fluxionis originem: contingit enim in aliqua particula fluxionem fieri, eius tamen originem non eſſe in contrariã partem, ſed in eodem loco conſiſtere; aut illi maxime vicino; cui primum prouidere opus eſt, reliquis tamen pro corporis, & affectus conditione minimè contemptis: Ergo nullius eſt momenti cõmunis illa ratio, qua perſuadetur, ſemper reuulſionem fieri in partem contrariam: quia poteſt etiam fieri in uicina parte, & proxima ſi in ea fluxionis origo conſtiterit. Deducunt præterea Curtium plurimum erraſſe, cum docuerit libello ſuo de miſſione ſanguinis in pleuritide, in reuulſione perpetuò motum naturæ obſeruandum eſſe, eoque ducendos eſſe humores, quo natura uergit. ſi .n. reuulſio eſt retractio quædam humorum ad contrariũ, quomodo quis reuellendo poterit naturæ motũ imitari? quomodo fluẽtibus humorib. ſurſum, nobiſque deorſum reuellentibus, eò ducemus humores, quo natura uerget? qua præterea ratione ſanguine ex naribus fluente uenam ſecamus, ut motum compeſcamus, ſi eo ducendum eſt, quo natura uergit? Tandem verò, quoniam non ſolum Galenus, ſed omnes medici tradiderunt, reuulſionem fieri ad partes admodum diſtantes; quod præceptum opponitur, illi; quod tradunt ad fluxionis originem reuellendum; cõ traditionem conciliant, dicentes. igitur vbi certa

Curtius & eius opinio reprobata.

Lib. 13. meth.

est coniectura de locis, a quibus incipiunt fluxiones, certum traditur præceptum, quod est, fluxiones esse ad suam originem reuocandas: ita enim præcipiunt medici cauteria capiti admouenda, ubi fluxiones decumbunt in pulmonem. ubi verò incerta sunt inditia, illud rectè præcipitur ad distantissimas partes reuellendum esse: sic enim ab omnibus, quæ mittere possunt humores retractio fit. Qua ratione maiores nostri iusserunt, reuellendum esse ad crura, cum caput fluxione tentatur, & ad brachia si pedes idem patiuntur. Hæc igitur summa est horum hominum sententia. In quibus profectò multa sunt, quæ mihi minimè satisfaciunt: atque illud in primis; quod putat, reuulsiones fieri posse in parte laborante, aut in parte illi uicina: nam hoc modo uidetur confundere deriuationem, aut etiam euacuationem, cum ipsa reuulsione: hæc enim semper fit in remota, & contraria parte: Deriuatio in proximiori: euacuatio verò in eadem particula. Dignitas quidem est in re medica. non esse idem auxilium reuulsionem simpliciter dictam, & deriuationem. Dignitas etiam est. deriuationem fieri ad latus, & ad partes viciniores: quomodo itaque statuendum reuulsionem ad latus fieri, & in parte vicina? meo quidem iudicio hoc vnum ex illis est, quæ nullam probabilitatem habent? Quod si dixeris potest origo fluxionis consistere in affecta particula? igitur humores ad propriam originem sunt reuellendi? huic quidem dicendum; quod si per originem fluxionis intelligunt, occasionem, principium, siue causam fluxionis; toto (quod aiunt) aberrant cælo: dolor.n.calor, ictus, contusio, ac id genus alia possunt originem fluxionis præstare: quis igitur ad dolentes partes attraheret? ab his procul reuellendum: & humorum impetus ad contrarium reuocandus: Pone, propter dolorem in genu, concitari in eodem loco fluxionem, & imminere periculum

Argenterius, & eius opinio reprobata.

Deriuatio & reuulsio differunt.

Deriuatio ad latus.

Quomodo fluxiones ad suam originē sunt retrahendæ.

Nota.

lum

lum phlegmonis; an sanguinem ex eodem crure mittens? aut si uulneratus magnam patiatur hemorragiam, ex uicino loco sanguinem mittes? Quamobrem non est spectanda fluxionis origo; sed hoc dubio procul spectandum est; à quibus partibus humores confluunt, & ab illis quidem reuellendum: possunt enim demandantes particulæ maximam fluxioné parere preterquam quod in his adsit fluxionis origo. Ergo si demandantes particulæ spectandæ sunt, nunquam fiet, quod eædem partem demandent, atque eædem recipiát? neque enim eadem simpliciter agit, & patitur? sic quidem concludendum nunquam in eadé parte reuellendum. Pariter etiam concludendú nunquam ex uicinis hoc idem fieri posse: quia si uicinæ dumtaxat mandant (quod equidem aut impossibile, aut admodum rarum est) deriuatio exercenda est, non reuulsio: si uerò cum his etiam remotæ conueniunt; à maximè remotis primum reuellendum; secundo autem loco à vicinis deriuandum. atque hæc sanè est ueterum medicorum obseruatio. Amplius in eo est error, quòd putat non semper debere fieri reuulsionem ad distantissimam partem; sed tunc duntaxat, cú ignotæ sunt nobis demandantes particulæ, nam primum semper cognitæ sunt nobis per signa partes transmittentes: igitur núquam reuellendum esset ad partes distantissimas; præceptumque Galeni, ac aliorum medicorum de reuulsione ad partes admodum remotas uanum esset. Demum uerò cognitis ttansmittentibus partibus semper fit reuulsio ad maximè remotas; obseruata tamen rectitudine: ut à dextris, ad sinistra; à superioribus ad inferiores reuellimus maiori distantia obseruata secundum rectum vt dixi κατὰ ἶξιν græci uocant. longe præterea decipiútur cum putant Galenum modo unam, modo alteram opinionem tueri. nam in hac tractatione semper sibi constat Galenus. non enim contraria sunt hæc duo

Mandantes particulæ spectandæ in ipsa reuulsione.

Reuulsio séper fit ad distantissimas partes κατὰ ἶξιν obseruata.

Galenum in tráctatu de

axio-

axiomata. reuulsio fieri debet ad partes contrarias, & remotas: & hoc alterum. Reuulsio fieri debet, ad partes demandantes, aut in partibus illis uicinitate coniunctis: quia hæc semper sunt contrariæ recipientibus partibus. quamobrem siue vnum, siue alterum à Galeno proferatur Axioma; nihil refert, cum utriusque idem sit sensus. Postremò cum confu sunt idcirco spectandam originem fluxionis quia Galenus capiti adhibet medicamētum ex thapsia. & crura scarificat accedente mala quadam aura; potius nostram opinionem, quam suam confirmat: nam medicamentum ex thapsia fluxionem reuellit ad pulmones tendentem. hic uides contrarietatem partium; uides etiam maximam distantiam; uides contrarium motum humori fluenti: partes opponuntur, quia vna inferior, altera superior: motus contrarij sunt, quia affectus preternaturam deorsum pellit humores; ars uerò sursum retrahit: maxima verò distantia est, quia maior nequit reperiri. idem est iudicium de cru rum scarificatione, & legaturis: nam afficitur cerebrum epilensia: retractatio fit ad crura: quæ partes sunt admodum remotæ: sursum mouetur maligna qualitas; ars eandē deorsum pellit: maximè verò sunt contraria cerebrum, & crura: ex quibus illud etiam manifestissimum est hosce homines parum fuisse suorum principiorum memores; nam si ad partes admo dum remotas conuenit reuellere, cum nobis mandan tes particulæ incognitæ sunt: Cur reuellimus eiusdē autoritatæ acri fluxione ad pulmones irruente, àd caput: atque etiam aura mala ad cerebrum appellente ad crura? quæ maxima est distantia, ut superius de monstraui: sed hæc satis contra hos homines; nunc ve rò doceamus quid pro ueritate sentiendum. Verùm anteaquam id explicemus; primum scire oportet duplicem in vniuersum reuulsionem esse; alteram quidem simpliciter dictam, atque etiam uniuersalem; quam

reuulsione non esse uarium.

Propria opinio.

quam nos ſupra definiuimus. Altera uerò reuulſionem particularem quæ etiam ſecundum quid à peripateticis appellari poſſet; hæc à Galeno localis reuulſio, & locale remedium dicitur: hæcque ut docet Palladius græcus author, & Ioannes, quem recentiores cõmentatorem Alexandrinum appellant, in Cõmentarijs ſecundæ ſectionis ſexti libri epidemiorum; reſpicit uarias, & contrarias differẽtias particularum eiuſdem mẽbri in corpore utputà, occipitis, & ſincipitis in capite: non autem reſpicit, extremas totius corporis differentias. & quia nos mittentes ſanguinẽ utimur hoc auxilio, tã pro reuulſione ſimpliciter dicta; quã ꝓ altera; quam etiã Galenus aliquãdo deriuationẽ uocat; idcircò poſtquã hoc capite, quid ſimpliciter dictam reuulſionem indicet, docuerimus: ſequenti capite de altera pertractabimus. Huius igitur reuulſionis vniuerſalis duæ ſunt conditiones vniuerſales: quarũ una eſt, vt procul trahatur humor ab ea parte, cui timemus; vel quæ laborare cæpit: altera, vt in contrarium, quàm feratur, ſuccus cõuertatur. Quoniam verò duplex eſt contrarietatis ratio: nam non ſolum extrema, extremis contraria ſunt: ſed etiam media medijs opponuntur: verùm illa ſimpliciter contraria ſunt; hæc autem ſecundum quid in vniuerſali reuulſione attendenda eſt contrarietas ſimpliciter, quæ duplex eſt in humano corpore: dextri ad ſiniſtrũ: ſuperioris partis ad inferiorem. Quęrentibus igitur: quid per contrarium intelligere oporteat; an contrariam partem, an contrarium motum. Reſpondemus, quod vtrunque venit meritò intelligendum; & nunquam ſtatuenda eſt vera reuulſio, quæ haſce ambas conditiones non habeat, oportet primum, quod pars a qua volumus reuellere ſit verè contraria, ei parti in qua adhibetur reuulſiuum remedium: atque ita quidem ſit pars diſtantiſsima in eodem oppoſitionis genere, ſemper obſeruata κατα ἴξιν, ideſt rectitudine;

Reuulſio duplex.

Reuulſionis conditiões duę

Prima.

Secũda.

Cõtrarietatis ratio duplex.

Reſpon. ad qõnẽ.

Reuulſio ſimpliciter ſit ad partes remotiſsimas.

ne; notare autem oportet hoc loco, quod hæc distantia contrariarum partium intelligenda est habito respectu ad particulam demandantem: quandoquidem in ea parte fieri debet reuulsio, quæ proximè respicit particulas impellentes, & illi vicinitate coniuncta; porrò hoc modo omnes difficultates dissoluũtur; quæ à recentioribus medicis proponi solent de reuulsione simpliciter dicta; manetque perpetuum illud præceptum Galeni, tum in decimotertio methodi medẽdi, cum passim alibi, quo admonuit reuulsionem fieri ad partem remotissimam. Necessaria est præterea altera conditio, vt scilicet humores moueantur contrario quodam motu, quam prius mouebantur; & hoc propriè est retrahere: est enim impossibile humores ad partem contrariam reuellere, nisi fiat hic motus contrarius. sed nunc, quia satis de reuulsionis definitione diximus; doceamus, quibus humoribus debeatur reuulsio. Humoribus qui iam fluunt; & qui non fluunt, sed propter corporis aliquem affectum, aut humorum qualitatem fluxioni parati sunt, debetur reuulsio. Triplex enim est humor. alter qui in partis substantiam iam sparsus: alter qui in venis eius partis continetur: atque tertius, qui ad affectum locũ mouetur, & nisi sistatur affectum auget, aut moueri aptus est. Hinc triplex à medicis excogitatum est remedium: ei qui fluit, aut impetum facturus est, reuulsio simpliciter adhibenda est: illi, qui continetur in venis partis, deriuatio. alteri autem ab ipsa met læsa parte euacuatio adhibenda. sic quidem tum apud omnes medicos, tum autem maxime apud Galenum obseruatum legimus; dum docet, genu fluxione, & inflãmatione laborante venam secari oportere in ipso cubito ad fluxionem reuellendam. nulli autem dubitationem facit, sectionem quæ fit in brachio educere non posse sanguinem, qui in venis genus continetur; quamobrem is non est, qui reuellitur, sed qui ab

Cap. 6.

Reuulsio simpliciter quib. humoribus debeatur.

Humor triplex.

Reuulsio.

Deriuatio.

Euacuatio.

Curtij error. ab alijs partibus confluit actu, aut potentia. Quæ si vera sunt, manifestum faciunt Matthæum Curtium, virum alioquin doctissimum, non parum in hac tractatione aberrasse, dum contendit, eūdem humorem esse, qui reuellitur, & qui deriuatur: cum tamen, vt prætermittam Arabas medicos, Galenus passim contrarium admoneat: nempè in inflammationum principio humores prius esse reuellendos: deinde autem deriuandos. sed hæc, aliaque maximi momenti contra hunc hominem, alibi diligenter prosecuti sumus; nunc verò ad propositum reuersi statuamus deberi reuulsionem fluentibus humoribus. Deberi etiam & quiescentibus, dum tamen solent fluere ad affectam aliquam partem: vt Galenus libro de venæ sectione testatur. vbi scribit easdem venas secandas esse in præseruatione, quæ in inflammationum principio secantur. idque optima sanè ratione. idem enim est humor, qui in præseruatione, & præsente iam affectu reuulsionem postulat. differunt autem quod in vno casu non fluant, in altero verò iam moueatur. itaq; si in vtroque fluxionem intercipere volumus, & hunc præcipuum scopum habemus idem remedium reuulsiuum adhiberi debebit. sed quia omnia, quæ ad reuulsionem pertinent, alio opere sumus abunde prosecuti; hic tantum dixisse sufficiat, quantum nostro expediat proposito; quæ hic desiderantur, ibidem legere oportet. reuersi nunc ad institutam disputationem, sciendum est reuulsionem posse multis modis exerceri. nempè cucurbitulis, scarificatione, frictionibus, deligaturis, enematis, purgatione, venæ sectione, atque id genus alijs: quamobrem, quid ipsam reuulsionem indicat hactenus videmur explicasse, at verò nondum exploratum, quid reuulsionem per missioné sanguinis: id igitur venit in præsentia docendum. Memoria id principium repetamus, de quo etiam supra mentionem fecimus, nempè venæ sectionem magnū quod-

Reuulsio debetur humoribus quiescentib. nota.

In li. 9. medic. 4.

Reuulsio multis modis fit

Reuul. per sanguinis mis. quid indicet.

quoddam esse præsidium: quod equidem adhiberi nō debet nisi morbus fuerit magnus: quamobrem non qualiscunque sanguinis fluxio generosum hoc remedium postulat: aliquando enim pro fluxione intercipienda satisfacit frictio; aliquando cucurbitulę: quādoque autem scarificationes; vt puta si leuis sangui nis motus fuerit, & corpus plectoricum non extiterit. verùm si fluxio fuerit affatu digna, aut certè vereamur ne talis fiat, statim profectò ad sectionem venę confugimus. sic quidem in vehementibus sanguinis fluxionibus, ab vtero, ex mariscis, ex naribus, ex vulnere, aut vndelibet erumpentibus, quamuis nullum sit in corpore plenitudinis indicium venam pertundimus: quo sanguinis motus ad contrariam regionem feratur: atque idem in inflammationibus externis, & internis accidit; vt Angina, Pleuritide, Pulmonia, Phrænetide, Hæpatide, Nephritide, & id genus reliquis. nam in harum principio fluente sanguine vtiliter ipsa sanguinis missione pro reuulsione vtimur. Porrò idem est indicium de inflammationib: quæ futuræ suspicantur: tales verò fiunt aut propter calorem, aut dolorem: hæc enim duæ sunt fluxionis causæ: aut etiam si aliqua sit pars imbecilla, corpus verò ipsum plectoricum fuerit, præsertim quo ad vires; tunc vereri oportet ne fiat inflammatio; atque huius causa tutò venam pertundimus. Ergò vt rem ipsam vnico expediam verbo, vbi magnus fuerit fluentis sanguinis impetus, aut talis timeatur, tunc reuulsionis causa pſens est de mittēdo sanguine indicatio.

Fluxio sang. magna ind. sectionē venæ

Extra corpus.

In corpore.

Pro par. disputationis cō clusio.

Quid indicat missionem sanguinis tanquam deriuatiuum præsidium. Caput decimum.

Deriuatio quib. humoribus debeatur.

PORrò autem quibus humoribus debeatur deriuatio non facilè est explicare: in hoc enim negocio anceps videtur Galenus; is enim scribit decimotertio

tertio methodi deriuandum esse humorem qui inflammationem facit: siue quod clarius docet libro secundo ad Glauconem, humorum, qui iam obsederunt membrum deriuationem medelam esse. At verò alibi idem autor scribit inueteratos affectus deriuatione tolli: qua sententia constat nunquam vtendum esse deriuatione in recentioribus morbis, at verò possunt recentes existere affectus, in quibus humor in partis substantiam iam insederit. At verò Matthæus Curtius putat fluentibus humoribus deriuationem deberi; hancque perpetuò reuulsionem præcedere. sed vtrunque profectò, maximo errore arbitratus est. Primum enim, quod proprium est reuulsionis, vt superiori capite docuimus, id ipsum ad deriuationem pertinere non potest. Deinde verò si humoribus, qui iam impacti sunt in partis substantiam, vt Galenus docet, deriuatio debetur, quomodo fluentium humorum remedium esse potest? atque si præterea inueteratis affectibus in quibus humores vix confluũt, aut certè non violenter mouentur competit deriuatio, quid potest adhiberi humoribus maximè fluentibus: His addo falsissimum esse deriuationem prius exercendam quàm reuulsionem: Clarissima enim est sẽtẽtia Galeni.tum decimotertio methodi medẽdi, tum lib. secũdo ad Glauconẽ, inflammationes in earũ principio prius reuulsionem exigere, demum verò deriuationem ipsam. Sed quid ego hic Galeni sententiam affero, cum euidentissimum sit axioma apud omnes cuiuscunque factionis medicos, in quo non parum admiror, virum hunc toto, quod aiunt, cœlo aberrauisse. Quid ergo in hac re dicendum suppetit? nempè rectè Galenum sensisse, deriuationem deberi humoribus in inflammatione contentis, atque in affectibus inueteratis: quæ res venit diligenter explicanda, quoniam difficultatem non mediocrem habet. Primum quidem sciendum est, affectum aliquem inueteratũ

Gal. sententia.

Curtij opinio. Impug. multis rõnibus,

Opinio propria. Galeni opinio defenditur & declaratur

ueteratum dupliciter dici: vno modo vt tempore diu turno perdurauerit, atque nihil penitus confluat in affectum locum: alio modo pro affectu in quo humores non adhuc vehementiori impetu mouentur; sed magnus ille fluxionis impetus iam restiterit, aliquid tamen adhuc confluit, mouetúrque. quamuis maior sit pars humorum, qui confluxerunt. deinde autem, notandum est: humores in affecto loco contineri ita quidem ne amplius ne minimum quidem illorũ fluat: aut ita, quod quamuis pars aliqua fluat sit tamen exigua ad fluxum collatione habita. His in hunc modum sese habentibus dicendum est, deriuationem esse quandam reuulsionem, sic autem diximus, & non simpliciter reuulsionem, quia est particularis & localis reuulsio, vt supra putauimus. Ergo quia reuulsio est adhiberi debet humoribus fluentibus: quoniam verò humores dupliciter fluunt, vel enim maximè mouentur, quod in inflammationum principio contingit, vel parum fluunt, vt in alijs temporibus. tunc sanè cum impetus maximus est adhibenda est reuulsio: cum verò is maiori ex parte restitit, tunc sanè præstat deriuare per loca vicina: hoc enim inuicem differunt: quòd illa ad partes distantes, hæc verò ad propinquas deducit. sic sanè vteri affectus per vesicam deriuamus, atque huius pasiones per vterum: similiter deriuamus affectiones intestinorum per locos muliebres, aut vesicam: ergo leuiorum fluxionum proprium auxilium est deriuatio. Hæc quæ vniuersaliter diximus de ipsa deriuatione opus est, vt particulariter ad missionem sanguinis retrahantur, de qua disputatio est. Putamus itaque sanguinis leuiorem fluxionem deriuationem indicare, modo tamen affectus habeat canales, ac riuulos vicinos, per quos eiusmodi deriuatio cõmodè fieri possit. non enim quamuis deriuatio semper fiat per partes vicinas; omnis fit per sectionem venæ. siquidem non

Inueteratus affectus dupliciter.

Deriuatiuum p sect. venæ quid indicet.

Deriuatio nõ fit semp per venæ sectio.

G omnes

omnes affectus habent venas proximas, per quas humores deriuari possint. ergo deriuandum per sectionem venæ, tum cum sanguis leuiter confluit, tum etiam cum affectus locus venas habet propinquas per quas ceu per canales potest sanguis deriuari, ex his, quæ hoc loco diximus, patet deriuationem non deberi humoribus, qui iam impacti sunt in affectam particulam. sed ijs, qui leuiter mouentur, quorum tamen portio locum inflammationis subijt. deinde verò constat quomodo Galeni sententiæ interpretandæ sunt, atque postremò quid deriuationem indicat per missionem sanguinis. Cæterùm quia hæc quæ diximus de deriuatione habitura sunt non mediocrem dubitationem apud clarissimos quosdam medicos, velim vt hoc loco supponantur: quoniam in nostris disputationib. totum hoc negocium diligentissimè absoluimus.

Quid indicat missionem sanguinis, ut euacuatiuum præsidium. Caput vndecimum.

DOceamus modo, quid indicet missionem sanguinis tanquam euacuatiuum auxilium; quod totius institutæ disputationis reliquum est. itaque vbi plenitudo magna fuerit, modumque, & mediocritatem excesserit, semper uiget indicatio de mittendo sanguine. hac ipsa multitudine præsente, semper adest indicatio; absente verò abest. Quamobrē si vera sunt, quæ diximus, venæ sectionem tanquam euacuatiuum præsidium, semper modum excedens multitudo indicabit. Possumus autē dupliciter multitudinem contemplari: vno modo quatenus est citra morbum: alio modo quatenus est cum aliquo affectu præternaturam. vtroque modo semper indicabit missionem sanguinis. verùm quoniam hæc habent non nullas difficultates opus est, vt de his agamus diligētius. Primum igitur sciendum est, veterem quæstionem

nem fuisse an à multitudine venæ sectio indicetur. Nam empirici semper, vbi illa signorum syndromes apparuerit (sic enim vocant concursum, atque congenem signorum, quæ plectorica sunt) continuò mittendum esse sanguinem tradiderunt. Contra quos tamen validissimis rationibus æstuat Galenus; docens conuenire multis sectionem venæ, in quibus non adsunt signa plectorica; atque tandem plenitudinem ipsam non indicare missionem sanguinis, eo potissimum argumento persuadet, quod plerisque sanguis mittatur ipsorum etiam empiricorum testimonio, reuulsionis causa in quibus minimè consistit plenitudo. Cæterùm meritò quidem empirici refelluntur: primum quia in sanguine mittendo fuerunt temerarij: non enim sufficit, ut sanguis cōmodè mittatur plenitudinem adesse, sed amplius venit distinguēdum an maioribus, an autem minoribus auxilijs veniat vtendum, quæ res innotescit nobis ex varia plenitudinis differentia, vt supra declarauimus. deinde verò quia scopum non attigerunt, repræhendendi sunt; si enim res hoc modo haberet, sanguis nunquam esset detrahendus nisi habentibus plectoricam syndromen, quod tamen falsissimum esse, nemo est, vel tantillum in arte medica exercitatus, qui non cognoscat. Nos verò qui plenitudinem esse verum scopum significauimus, longè diuersi sumus ab horum hominum sententia. nam hi in sola plenitudine quo ad vasa mittendum esse sanguinem consuluerunt; nos verò non solum in hac; sed etiam in altera, quæ vires respicit. illi in omni plenitudinis differentia quo ad vasa generosum hoc præsidium admiserunt: nos verò in sanis, ægrotisuè vtimur cum plenitudo est magna, quæ scilicet alijs facilioribus mitioribusque præsidijs arceri non possit. empirici citra plenitudinem nunquam sanguinem mittunt. Nos verò in plenitudine quidem admittimus euacuationis cau-

ſa; Citra plenitudinem autem reuulſionis ergo, vt ſupra declarauimus. Empirici ſolam plenitudinem in actu conſiderandam duxerunt: nos verò eam etiã, quæ futura eſt. Tandem empirici ſolam admittere videntur vniuerſalem plenitudinem: nos verò vniuerſalem, & particularem eſſe neceſſariam tradimus. Porrò vniuerſalem plenitudinẽ, voco, quæ totum corpus æqualiter obſidit: particularem uerò, quæ determinatam particulam inuadit, ut aliàs diximus. Rurſus autem quẽadmodũ morbus magnus, tũ apud Galenũ, cum apud alios auctores dupliciter dicitur; uel actu, uel potentia: ſic plenitudo ſimiliter aut actu, aut potentia dicitur. actu cum omnes partes ſanguinis abundantia abundant; potentia cum aut vniuerſum corpus, aut eius determinata particula recipere multitudinem debet, vt putà cum retento ſanguine, qui, e mariſcis, aut ab vtero fluere conſueuit veremur ne totum corpus plenitudine laboret; aut cũ propter dolorẽ, & calorem ad aliquã ſedẽ confluit ſanguis inflammationem facturus. qua de re optimè quidẽ noſter Galenus conſuluit ſyndromen ſignorum non eſſe obſeruandam in ſanguine mittendo, cum non raro eadẽ abſente venã ſecare oporteat, tũ euacuationis cauſa, cũ futurã aliquã plenitudinẽ ſiue vniuerſalem, ſiue particularẽ timemus: tum etiã propter reuulſionem ſanguine nimium confluente. His equidem diſtinctionibus adhibitis primum clariſſime apparet quomodo Galenum interpretari debeamus: deinde uerò quantum noſtra hæc opinio ab opinione empiricorum differat. ergo ſanguinis miſſio ſemper adhibetur propter hãc cauſam, ut euacuetur ſanguis: ſanguinem uerò euacuamus, aut cum is nimium confluxerit; aut cum multitudine maximè creuerit: nam cum ſanguis qualitate peccat, is ſanè uel purgatione, uel contemperamento corrigitur.

Plenitudo vniuerſalis particularis.

Plenitudo actu, potẽtia.

Dictorũ cõcluſio.

Confir-

Confirmatio ex Galeno, & Auicenna eorum, quæ dicta sunt. Caput duodecimum.

VErùm ut hæc, quæ diximus, omni careant difficultate, potiſſimum apud eos medicos, qui niſi aduocatis teſtibus fidem aliquã adhibent, confirmemus. tum Galeni, cum Auicennæ ſententijs. Atque in primis hunc campum ingrediatur Galenus. Is itaq; ſtatim in principio libri de rat. curan. per miſſionem ſanguinis proponit hæc rerum capita ſe ueſtigaturum circa propoſitum negocium: horum primum eſt, vt cognoſcantur affectiones, quæ euacuationem deſiderant: deinde uerò alterum ſuccedit, nempè, qui affectus poſtulent miſsionem ſanguinis: Tertiò autem dijudicare oportebit, quæ corpora hanc euacuationẽ ferre poſſint. demum ex qua uena ſit neceſſarium mittere ſanguinẽ. Poſtremum uerò caput docet ſcopos, & intentiones, quibus habitis conueniat ſanguinem detrahere; & an ſemel repenteq; euacuandum: an autem partire euacuationem conueniat. Cum hæc igitur in hunc modum habeant, ſingulum quoque caput expediens Galenus, docensq; affectiones, quæ curantur per miſsionem ſanguinis, earum duntaxat meminit, quæ fiunt à plenitudine, & ab ipſius ſanguinis fluxu: quæ res clariſsimè apud omnes patet legenti caput quintum & ſextum libri de ratione curandi per miſſionem ſanguinis; quo loco proponit uenæ ſectionem tanquam euacuatiuum præſidium: & confirmatur, quoniam ſequenti capite docens miſsionem ſanguinis non modo præſentibus morbis, ſed etiam futuris utilem eſſe inquit. ſed illud prius uidendum quid ſit id, quod in illis accreuetur; ſiquidem nonnullis amaræ bilis ſuccus plus cæteris colligitur, quibuſdam bilis atræ, aut pituitæ, alijs ex æquo omnes in quibus ſanguis abundare dicitur. hos ergo omnes vacua-

bis: ficuti etiam podagricos, & artriticos ueris principio exhibito fcilicet aut medicamento purgante, aut fanguinis miffione:] Capite uerò decimoquinto, decimofexto, ac fequentibus explicans quibus affectibus pro reuulfione uenę fectioné adhibere debeamus, eorum mentionem facit, qui fanè à fanguinis fluore originem habent: Ex his igitur Galeni opinio fatis euidens uidetur. fed alios etiam eius uiri locos afferamus. libro quinto de fanitate tuenda inquit. Itaq; etiam uere tales naturæ maximè ijs morbis patēt qui ex plenitudine oriuntur: quales funt finanche, deftillationes, quos catharros uocant, hæmorrhoides, fanguinis profluuia, articulares morbi, ophtalmiæ, peripneumoniæ, laterum compunctiones, reliqui denique omnes quorum genus eft phlegmone; quare etiã anticipare per ueris initium fanguinis detractione oportet, aut per incifam uenam, aut fcarificatis malleolis.] & libro fexto eiufdem operis ait. At fi fanguinis quidem abundantiam corpus accumulauit, mittendus is eft: fin uitiofum fuccum, vacuandus hic eft medicamento, quod fuperantem humorem purgat.] in Aphorifmorum autem Commentarijs eandem fententiam confirmat his uerbis. Nos enim oportet ut anticipemus euacuare uere aduenięte, uel per uenæ fectionem, fi plenitudinis pafsionibus fubijciuntur: uel purgatione fi eis, quæ ex corruptione proueniunt.] & parum infra. Venæ itaque fectio (inquit) commune eft earum, quæ ex plenitudine fiunt difpofitionum; purgatio verò fiquidem fecundum genus inaudias vnũ quoddam auxilium exiftit, non tamen fecundum fpeciem.c.] Præterea tum primo aphorifmorum cũ paffim alibi purgationem definiens, dicebat eam deberi humoribus fua qualitate peccantibus: euacuationem autem fi quantitate peccauerint: porrò per uitium in qualitate hominem intelligere malum fuccũ: in quantitate autem plenitudinem, certius eft, quàm quod expli-

Cap. vlt. idem 4. lib. c. 10. & ca. 4.

Cap. 13.

6. Aph. 47.

Cõm. 2. & 3.

explicari debeat. Afferamus in confirmationem horũ, quę diximus, quomodo Hippocrates mulierem quandam tremore corporis totius correptam, persanauerit. Ancilla Estemargo erat (inquit) cui à puerperio puellæ sanguis nullus fluxerat: matricis os ei conuersum est ad ischia: doluit cruribus iuxta malleolum phlebotomata ualuit: & quidem toto corpore tremebat.] Galenus uerò hunc locum enarrans ait. Quid iste enigmaticè aliud insinuet, quàm quod alius tremorem frigidum affectum ratus, sanguine calido existente eam non phlebotomasset? non enim in affectu calidis egente, quisquam sanguinem detrahere audeat: sed ausus inquit ego sum, & rationem reddit, dicens ad causam ueniendum est, & impetum ipsius: quod infestabat (inquit) noueram, & causam molestiæ. sanguinis copia infestabat. Causa, vteri conuersio ad ischiam quo muliebria defecerant. Enim uerò quem vacuari sanguinem oportuit, non uacuatus, sed corpore pererrans erat naturę onerosus; quamobrẽ sanguinis copiam esse tremoris causam cognoscens, & causę impetum uteri affectionem; ad hęc plenitudinem indicationem euacuationis dare, locum autẽ affectum vnde sit euacuandum demonstrare; his ambobus iunctis uenam pedis secuit: phlebotomiã quidem, quod sanguinem uacuare volebat: à pede quod maxime afficeretur uterus: quod autem redundante sanguine sit detrahendus sanguis censeo cuiuis esse apertum cum à uenis sanguis cõplectatur.] ex his quidem colligendum est: Primum, quod in affectionibus frigidis non conuenit sanguinis missio: Deinde quod nunquam accedere ad phlebotomiam oportet, nisi fuerit sanguinis abundantia. Postremò plenitudinem indicare missionem sanguinis: quod sanè uenit intelligendum, cum fuerit plenitudo affatu digna; cuius causa magnus aliquis morbus factus fuerit, aut immineat; ut iam declarauimus: Quibus addere est, hanc

Libro 6. Epidemiorum.

Libro de tremore palpitat. a.c.ca.5.

non esse vniuersalem plenitudinem, sed particularē: nempè solius vteri. Alter est etiam locus Galeni in methodo medendi, quo optimè nostra opinio confirmatur. sic enim ait. Memineris uerò mihi ad ea, quę dicenda sunt, etiam quorum causa uenę sectio petitur: nam quoniam hęc sanguinis euacuandi gratia adhibetur; sanguis autem utilis naturæ est; utique probè hanc administrare conueniet, sic ut quod inutile naturę sit emittat: fit autem sanguis naturę inutilis bifariam: uel cum propriam qualitatem ad vnguē non seruat; nec amplius nutrire, sicut prius cum utilis esset potest: uel ita multitudine creuit, ut aut uires premat, aut tum uenas, & arterias, uel distēdat, uel findat, uel obstruat: ac in his quidem missio sanguinis utilis est ceu uacuantium præsidiorum una: in alijs autem ceu quod humorum uehementiorem impetum ad diuersas partes reuocet, uel per propinquas deriuet.] Huc etiam pertinent, quę libro quarto de sanitate tuenda de sanguinis missione hisce uerbis conscripsit: ubi paululum uel citra sanguinem restitum, uel utra progressum est: audacter mittendus sanguis est: vbi plus consideratius agendum: vbi plurimum in his nullus mittendus est: inspicere uerò & quantitatem conueniet, ut uerbi gratia si bonus sanguis exiguus sit, reliquus uerò succus plurimus, utiq; in his abstinendum à detractione sanguinis est. sin is quidem exiguus, sanguis uerò copiosus audacter incidenda uena est.] hæc ille. quę nobis demonstrant sanguinem non esse mittendum ubi mali succi abundauerint, quod est in ipsa, vt Gręci dicunt κακοχυμία. Postremum uerò idem Autor libro de ratione curandi per missionem sanguinis explicans pręcipuos scopos in sanguinis missione obseruandos, duos recēsuit, dum sic loquitur. Primum uerò scire conuenit, dum propositi scopi huius pręsidij augentur maiorem indicari euacuationem: dum uerò exoluuntur tantū detrahendum

9. metho di med. cap.

Cap. 4.

Cap. 13.

trahendum

trahendum de sanguinis missione, quanto illi minores euaserint. Morbi itaque magnitudo cum uiriũ robore primi erant mittendi sanguinis scopi: ille quidẽ quæ facienda sunt indicans; hic tanquam illum haud prohibens: id quod contraindicare iuniorum medicorum quidam appellant.] Ex hac uerborum serie euidentissime constat, quòd unum solum est, quod indicat missionem sanguinis: Nempè morbi magnitudo. Verùm non possumus nos simpliciter magnitudinem affectus intelligere, quandoquidem ut exposuimus priori libro, hec nihil aliud de se indicare potest quàm magnum presidium: addere igitur magnitudini oportet, quod solam indicet uenæ sectionem: quid uerò hoc est, quod in præsentiarum addendum sit? causam nempè à qua fit morbus magnus in hunc modum. Magnitudo illius morbi, qui fit à sanguinis plenitudine aut fluxu perpetuò indicat missionem sanguinis: magnitudo morbi à plenitudine tanquam euacuatiuum auxilium: à fluxu uerò, tanquam reuulsiuum & deriuatiuum presidium. sic quidem interpretandus est Galenus, & nullam penitus difficultatem habent eius uerba: patetq;, quod unum perpetuò vnum indicat pro ut fuerit natura eius quod indicat: Videor ex his Galeni uerbis iã satis superq; explicasse, quod plenitudo modum excedens; aut magnus morbus à plenitudine (idem enim sunt hæc inter se) indicat missionem sanguinis pro euacuatione facienda: sanguinis autem motus: aut magnus affectus à sanguinis motu indicat reuulsionem, aut deriuationem per sectionem uenæ. Nunc uerò reliquum est, ut Auicennam eandem opinionem habuisse ostendamus. Is igitur in quarta primi capite de phlebotomia sic ait. phlebotomia est euacuatio uniuersalis, quę multitudinẽ euacuat: multitudo autem est augumentum humorũ supra equalitatem ipsorum in uenis.] & paulo post declarans, quibus debeatur uena secari addit. & nemo

Propria expositio.

Cap. 20.

mo quidem est phlebotomandus nisi unus duorũ:unus est eorum, ægritudinibus pręparatus, qui cum ipsius sanguis multiplicatus fuerit cadet in eas: alter est cadens in eas.] idest nemo quidem indiget euacuatione per sectionem uenæ, nisi ægrotus fuerit propter sanguinis multitudinem, aut uereamur, ne propter sanguinis copiam, aut fluorem facilè in morbos incidat. de scopo, qui uerè indicat missionem sanguinis, hęc sufficiant.

Singulorum morborum enumeratio, quibus venæ sectio debetur. Caput decimumtertium.

NVnc verò quod generatim hactenus prosecuti sumus id ipsum particularius doceamus inductione facta in singulis morbis, quibus uenæ sectio debetur. horum enim explicatio manifestum faciet generosum hoc præsidium nunquam adhibendum esse nisi aut sanguinis abundantia, aut eiusdem uiolenta' fluxio morbos procreauerit. ergo primum omnis inflãmatio, quam Græci phlegmone uocant tuto sanguinis missione curari solet. sic profectò ea felicissime utimur in phrænetide, in hepatide, nephritide, pleuritide, parotidis, peripneumonia, angina, ophtalmia, aurium inflammatione, atque in uteri', pudendorum, inguinum, alarum, brachiorum, crurum, articulorum, & omnium tàm internarum quàm externarum partium phlegmone. His addere est cum euidentes causæ fluxionem proritant, ut contusio, dolor, ardor: atque eiusdem generis aliæ. Capitis dolor, letargus, uertigo, morbus attonitus, Epilensia. non tamen semper, sed cum à sanguine originem traxerint, uenæ sectionem postulant, & cordis quædam palpitatio. Postulant autem idem remedium, Carbunculus, furunculus, scabies omnis humidior, omnisque rubor per corporis summa efflorescẽs, &

quicunque

quicunque ad istorum naturam conditionemque accedunt. Omnis præterea sanguinis uiolēta eruptio, eodem curatur auxilio, ut ipso fluente ex naribus, auribus, mariscis, utero, intestinis, aut alijs partibus inflictis vulneribus, aut alijs causis venis ipsis ruptis, vel exæsis, vel apertis. Quod autem pertinet ad febres iam quidem illud citra omnem controuersiam patet omnes sinochos tam biliosas, quàm sanguineas putridas, atque non putridas curari per sectionem venæ; quandoquidem in omnibus sanguis supra mediocritatem abundat, siue ipsa uasa distendendo, siue vires grauando. At uerò in reliquis febribus siue continuis, siue intermittentibus abstinendnm est à missione sanguinis: non quod is aliquando salubriter nō mittatur in hisce febribus: sed eo sanè consilio abstinendum, quod quantum sit de harum febrium natura sanguis minimè redūdat, nec ad aliquas particulas uehementer agitatur, ac mouetur saluberrimum. tamē in omnibus fuerit secare venam, cum cachochimiæ plenitudo permixta est: aut cum ueremur ne sympto matis cuiuspiam ratione sanguinis plenitudo fiat: aut fuerit sanguis confluxurus: sed hæc infra diligentius docebimus.

Quid contraindicat missionem sanguinis;
Caput decimumquartum.

IAm quid missionem sanguinis indicet hucusque, nisi fallimur, diligenter explicauimus, nunc verò superest, ut doceamus, quid contraindicare venæ sectionem dicatur. Igitur uires ipsæ dicuntur contraindicare tam priori, quàm posteriori contraindicationis notione intellecta: exponendum autem quid nos ipsi per uires intelligamus. Omnes facultates tam ingenitas quidem illas singulis partibus, quàm cōmunes & influentes hoc nomine audimus: His cōplectimur

Contraindicāt uires missionē sanguinis.

Vires quid significēt.

plectimur. calidum innatum: spiritus influentes & uagos, insitosque in omnibus particulis: quoniam uerò tres sunt qui influunt spiritus naturalis ab hepate, animalis à cerebro, uitalis à corde: atque similiter facultates tres: horum omnium substātiam, vim, & temperiem uniuersali hoc uirtutis nomine significamus: hæc si uera sunt, ut putantur: vires naturales, animales, & uitales contraindicabunt. Atque idcircò illi perperam tradiderunt, solo pulsui tanquā signo minimè fallaci attentos esse de virium robore iudicaturos: id certe magnum quippiam, at nondum satis esse iudico, quandoquidem pulsus ferè inconstans, incertusq; est, & externarum complurium rerum interuentu perturbatur, mutationemque suscipit. Deinde ingens, copiosaque euacuatio alias vires non minus, quàm uitalem concutit; atque earum occasu haud secus emorimur, atque si vitalis intercideret: quare uidetur aliarum etiam facultatum obseruatio ad uacuandum necessaria: si quis enim uehementi, & diuturno morbo, vt lienteria, atrophia, marasmoue è extabuit, huic profectò non fuerit sanguis mittendus, etiam si nunc existit plenus, & ualidus: quocirca non vnius, sed trium uagarum, & influentium facultatum, neque harum solum, vt recte concludit Fernelius, uerùm etiam insitarum, quibus actio uitæ continetur ad ipsam euacuationem, quæ fit per missionem sanguinis validitas, & infirmitas obseruanda est. si enim validæ fuerint contraindicare dicentur ea significatione, qua dicebamus, idem insinuari modo tamen contrario, quod ab indicante suggerebatur: qua significatione usus est Galenus libro de ratione curādi per mis. san. nam admittunt, neque repellunt sectionem uenæ; non eo modo quo affectus pro sui curatione indicat sed modo contrario pro sui conseruatione: curatio enim & conseruatio contraria sunt: quemadmodum morbus &

Spiritus tres.

Terapē. lib. 2.

Cap. 13.

& sanitas: morbus indicabit euacuationem pro sui ablatione: uirium robur eandem indicabit modo contrario, quod est cõtraindicare, pro sui scilicet præseruatione. At verò si uires fuerint imbecillæ, contraindicabunt: quia non idem indicabunt, ostendentque: sed potius contrarium, ut quia morbus postulat uacuationem, & inædiam: uires postulant refectionem, & uictum: itaque cum illius contrarium indicet, non poterunt admittere sanguinis missionem.

Quòd quamuis vnum sit, quod verè indicat missionem sanguinis; scopi tamen sunt plures. Caput XV.

VErùm quia nõ statim ad opus accedendũ est, vbi id quod indicat inuentum fuerit, multa enim impedimento esse possunt, quæ contrarij indicatiua sunt, idcircò sanè in omni opere medico non solum id quod indicat expendere oportet, sed etiam contrarias indicationes animaduertere, & obseruare debemus, illasque inter sese diligenter conferre, atque ad id accedendum cuius indicatio vires maiores habuerit. sed rem exemplo declaremus. Frigidam quidem omnibus febribus utilem esse docet febris ipsius natura: hæc enim affectio est ignea calida scilicet & sicca; quamobrẽ prima indicatio est de adhibẽda frigida: quæ suapte natura est frigida & humida. hæc igitur præpositio veritatẽ habet. febris semper indicat frigidam. Hæc autem falsa est; in omni febre exhibenda est frigida. Vnde igitur hoc discrimen? cur itaque habita indicatione statim non accedimus ad opus? quia contrariæ indicationes aliquando magis ualent: si enim harum fuerit vis maior, hebescunt statim primæ indicationes: si enim putredo frigidos humores inuaserit: si obstructio in uisceribus fuerit notabilis: si imbecillo fuerit ægrotus ipse uentriculo: si puer aut senex: si inualido corporis habitu; atque

si non

ſi non aſſuetus frigidæ abſtinere debemus à potu frigidæ : quemadmodum ſi adfuerint contraria, accedendum eſt ad illius uſum . id igitur , quod indicatur nõ fit ſemper: ſed aliquãdo exercetur opus contrariũ. Quamobrẽ ſi quis rectè uoluerit frigidam exhibere, is profectò ad omnes ſcopos neceſſarios animum adhibeat , ut ſcilicet , quod febris ſit ardens à calidis humoribus genita : quod æger validas habeat uires: quod in uiſceribus nõ adſit phlegmon aut obſtructio, quòd habitus corporis non ſit minimum gracilis , atque id genus alia , quæ nos docebimus in tractatione de febribus . Hæc ſanè omnia uocantur ſcopi neceſſarij ſine quorum obſeruatione non debemus accedere ad potionem frigidæ . Vides igitur vnum eſſe , quod remedium hoc indicat , plures tamen ſcopos obſeruandos eſſe, ut tutò ad opus accedamus : ſic profectò res habet in miſſione ſanguinis ; nam quamuis multitudo,aut ſanguinis impetus id remedium indicet, non tamen ſemper his præſentibus uenam incidimus , ſed tunc cum nihil ſit, quod repugnet . Quamobrem antiquiores medici dum hac de re agunt , multos enumerant ſcopos neceſſario conſiderandos anteaquam ad hoc auxilium accedamus : quos tamen omnes admirabilis Galenus ad duos præcipuos , maximosque redegit : quibus præſentibus ſemper accedendum eſt ad opus , abſentibus autem nunquam . Hi uerò ſcopi ſunt , magnitudo morbi à ſanguinis multitudine, uel motu : & uirium robur , illa tanquàm indicans miſſionem ſanguinis : hic uerò ceu admittens , quod contraindicare medici nuncupant . ergo ut ſtatim accedamus ad ipſum opus , duo ſunt ſcopi , qui id nobis oſtendunt non tamen ambo , ut indicantes id auxilium;ſed ut neceſſarij ad ipſius indicati executionem. Vides hic quàm falſa ſit recentiorum quorundam noſtri temporis opinio , qui ſtatim inferunt : ſcopi in mittendo ſanguine obſeruãdi duo ſunt,aut tres,ergo

duo

duo ſunt, aut tria à quibus indicatio de ſanguine mittendo præſtatur: non rectè ſanè colligentes ab operis executione ad indicationem ipſam: Vnum ſanè eſt, quod indicat opus, at opus non fit ſtatim habito eo, quod indicat; ſed cum ea, quæ impedimento eſſe poſſunt inuicem conſpirant, & idem opus admittant, minimeque prohibeant. Ergo ſcopi ſunt compoſiti ex vere indicantibus atque ex contraindicantibus. quibus in unum conſpirantibus ſtatim ad operis executionem accedimus. hæc ſanè quæ hoc loco à nobis declarata ſunt quemadmodum nullam habent difficultatem apud eos, qui Galeni doctrinam callent: ſic profectò ignorantiam quorundam noſtri temporis medicorum, manifeſtiſſimè arguunt.

Libri ſecundi de miſſione ſanguinis, finis.

DE SANGVINIS MISSIONE LIBER TERTIVS.

Quid actum sit superioribus libris, & quid in hoc tertio agendum sit. Caput primum.

POSTQVAM igitur nos libro huiusce tractationis primo, enarratis opinionibus medicorum nostri temporis, diligenter & in vniuersali, atque in particulari docuimus nõ indicari missionem sanguinis à morbi magnitudine, virium robore, atq; ætate consistenti: deinde neque à multitudine, neque à sanguinis vitio idem auxilium demõstrari, declarauimus: Altero qui hũc antecedit libro, tractationem absoluimus de plenitu ne, quæ sanè maximas proposito negocio vtilitates afferebat; à qua demum progressi, & sanguinis missionem in duo capita diuidentes, aperuimus, multitudinem affatu dignam, aut magnum affectum à multitudine venæ sectionem, quatenus euacuatiuũ est auxilium, indicare. sanguinis autem motum, vehementem quidem reuulsionem, non vehementem verò deriuationem per sanguinis detractioné postulare: singulaque confirmauimus Galeni sententijs; atque postremo loco docuimus, quod quamuis vnũ sit, quod verè indicat missionem sanguinis, scopos tamen esse plures, qui necessario sunt obseruandi anteaquam non solum ad sanguinis missionem, uerũ etiam ad aliud opus medicum accedamus. nunc reliquum est, vt ijs quæstionibus satisfaciamus, quæ tum nostram opinionem videntur subuertere, tum recentiorum opiniones confirmare. id quod ego docere iam iam instituo.

An

An in phrænitide conueniat ſanguinis miſsio.
Caput ſecundum.

QVicunque igitur in malorum ſuccorum abũdantia ſanguinis miſſionem conſulunt nobis curationem phrænitidis objjciunt; in qua non mõdo Galenus, verùmetiam omnes medici venæ ſectionem admittunt, cum tamen à cacochimia originem habeat: nempè à flaua bile in ipſius cerebri ſubſtantiam putrefacta. Tria hoc loco dicenda ſuppetunt mihi, primùm quod rectè quidem colligunt, in omni phrenitide detractionẽ ſanguinis eſſe nõ parũ oportunã: deinde verò, quod malè cõcludũt propterea in cacochimia ſimplici quidem illa & citra plenitudinem generoſum hoc auxilium conuenire: Poſtremò falſum eſſe, quod putant curationem phrænitidis noſtris principijs opponi. Quamobrem poſito eo fundamento in quo nos ipſi conuenimus; reliqua doceamus. Principium autem inſtitutæ tractationis hoc ſit, nempè quod phrænitis fit à ſanguinis particulari multitudine, quæ ſcilicet in ipſum congeritur cerebrum, & non fit à flaua bile, quatenus habet naturam ab ipſo ſanguine diſtinctam: & quia nos de hac re diſputationem conſcripſimus, in qua omnia, quæ ad eſſentiam phrænitidis pertinent ſumus diligenter proſecuti, capita duntaxat propoſitæ diſputationis afferemus, ex quibus clariſſimè conſtabit nihil penitus habere medicos recentiores contra opinionem noſtram.

Phrænitis quomõ fiat.

Prima igitur ſit concluſio.

IN uenis non continetur niſi ſanguis, diuerſarum tamen partium, & naturarum; quæ propter ſimilitu-

dinem cum humoribus, & excrementis, illorum nomine ſignificantur.

Secunda concluſio.

Phrænitis eſt inflammatio cerebri, & membranarum, quæ id intrinſecus ambiunt.

Tertia concluſio.

Subſtantia cerebri continuò inflammatur in omni phrænetide inflammatione ſicca.

Quarta concluſio.

Phrænitis non eſt ſemper aliquis tumor præter naturam: quoniam citrà tumorem poteſt conſiſtere.

Quinta concluſio.

Cerebri ſubſtantiam perfecto apoſtemate, quo in tumorem attollatur, eſt impoſſibile: fieri tamen poteſt, ut ibidem eius principia conſiſtant.

Sexta concluſio.

Phrænitis non fit a flaua bile, vt a ſanguine diſtinctam naturam habet; ſed a ſanguinis fluore ad cerebrum, aut men inges.

Septima concluſio.

Sanguis a quo fit phrænitis eſt ſanguis tenuis, craſſus, & mediocrem conſiſtentiam habens.

Poſtrema concluſio.

Phrænitis fit a ſanguine putrefacto, & a ſanguine non putrefacto.

HAEC igitur ea ſunt, quæ nos eo in opere conſcripſimus, quæ profectò manifeſtiſſimam fidem faciunt, in ipſa phrænetide duo adeſſe, quæ ſecundum noſtra principia ſanguinis detractionem indicant. Horum primum eſt ſanguinis motus, & fluxus ad principaliſſimam partem; cuius cauſa indicatio de reuulſione admodum viget. Alterum verò ſanguinis abũdantia & multitudo particularis in cerebrum, aut eius meninges congeſta; quæ venæ ſectionem indicat tanquam euacuatiuum principium. Præſtat autem hoc

loco

loco aliorum opinionem afferre,postquam explicaui, quid pro veritate sit sentiendum. inter antiquos scriptores Asclepiades negauit in phrænetide conuenire missionem sanguinis hoc potissimum arguméto.quod neque insania esset nisi febre intenta, neque febre non remittente sanguis rectè mitteretur proinde dicebat in principio phrænetidis sanguinem mittere, nihil aliud esse, quàm si ægrotantem trucidaremus. Hunc optimè refellit Coruelius Celsus his verbis. Sed ipse in his somnum multa frictione quæsiuit, cum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remissione febris vtilis sit: itaque hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur hoc est? multa in præcipiti periculo rectè fiunt, alias omittenda, & continuata febris habet tempora, quibus etsi non remittit, non tamen crescit: estque hoc, ut non optimam, sic tamen secundum remedij genus. quod si ægri vires patiantur, sanguis quoque mittendus est.] hæc Celsus. febris igitur intentio non prohibet missionem sanguinis; tum quoniam maximum periculum immineat ne ægrotus moriatur: at imminenti periculo multa rectè fiunt, quæ aliàs essent omittenda, tum quoniam nos possumus sanguinem mittere in phræneticis eo febris tempore, quo ipsa etsi non diminuitur, non tamen crescit. sed prætermisso Asclepiade quid alij senserint inspiciamus. Gentilis Fulginas medicus quidem, ut eius testantur monumenta subtilissimus, asseruit venæ sectionem non conuenire in omni phrænetide, duas enim species phrænetidis constituit, quarum alteram biliosam dicit; quæ scilicet sit a flaua bile a natura sanguinis distincta: Alteram uerò sanguineam a sanguine eam concitante, nuncupat. in hac posteriori missionem sanguinis conuenire, in altera autem minimè. quam rem probare nititur hisce rationibus: & primum, quia vbi humores a natura sanguinis di-

Asclepiadis opio. *Impugn. ex Cor. Celso.* *Libro.3. Cap. 18.* *Gentilis Fulginatis opio.* *Prima ratio.*

ſtauerint, a ſanguinis detractione abſtinendum eſt: vt Galenus teſtatur libro quarto de ſanitate tuenda; ſed flaua bilis a natura ſanguinis plurimum diſtat.

2. ratio. Deinde uerò, quia id præſidium eſt omittendum, quod periculoſum eſt; eſſet autem maximè uerendum ſi mitteremus ſanguinem flaua bile dominante, ne flaua bilis excandeſceret, moueretur, atque uehementer per vniuerſum corpus fureret: ut Auicennas admonuit. his præterea addidit rationem a

3. ratio. ſimilitudine: nam quemadmodum eriſipelas, quæ fit a flaua bile non curatur per miſſionem ſanguinis, ſed per medicamentum purgans vt Galenus teſtatur:

Libr. 2. ad Gla. 2 ſic phrænitis bilioſa non poſtulat ſectionem venæ, quoniam ab eiſdem humoribus originem ducit. Huic ſuæ concluſioni alteram adiungit, nempè quod in phrænitide ut plurimum uenam incidere ſaluberrimum eſt: nam raro aduenit fieri hunc affectum niſi a ſanguine, aut ab humore ſanguini permiſto: atq; hac diſtinctione illorum ſententias interpretatur, qui dixerunt in omni phrænitide mittendum eſſe ſanguinem: quod uidelicet hoc ut in pluribus intellexerũt, aut de phrænitide a bile ſanguini permiſta. Hæc ſumma eſt huius hominis opinio. ſed profectò, ut uerum ingenuè (pro mea conſuetudine) fatear, pue-

Impug. opi̅onis huius. riliter lapſus eſt. Primum quidem falſiſſimum eſt, quod aliqua phrænitis fiat a flaua, quoniam omnis fit a ſanguine uel tenui, uel craſſo, uel mediocrem conſiſtentiam habenti, quemadmodum ſupra admonuimus, atque in noſtra tractatione de phrænetide clariſſimè demonſtrauimus. Deinde uerò poſita huiuſce fundamenti ueritate adhuc nihil rectè concludit ſanguinem mittendum non eſſe; quoniam propter imbecillitatem particulæ, & calorem, & dolorem fiet maxima omnium humorum ad caput attractio, qua inflammatio plurimum augebitur: quod enim humores ad motum incitat, quòdque eos attrahit, id quidem

id quidem in phrænitide contingit: dolor quidem, & calor id efficiunt: Confluente autem flaua bile sincera circa meninges cerebri, impossibile est, quin maximi dolores fiant; atque etiam, quoniam humor est omnium calidissimus, & siccissimus, ingens circa læsam partem æstus adueniet. hæc est igitur causa propter quam in phrænitide quamuis biliosa, & in corpore malo succo abundanti aduenerit, mittitur sanguis; nempè, ut humorum fluentium impetum reuellamus; particularemque plenitudinem euacuemus: & quia sanguis est, qui fluit; & copia aggrauat cerebrum, is merito reuellendus est, & euacuandus: hinc rectè admonuit libello de ratione curandi per missionem sanguinis, quod incipientes inflammationes reuulsione euacuare oportet. Hæc similiter est causa propter quam in ijs, qui recenter vulnerati sunt, aut ex alto ceciderunt, etsi nulla in toto corpore conspiciatur plenitudo sanguinem tamen mittimus ita indicante multitudine particulari futura in læsa particula propter confluxionem sanguinis. Amplius in eo est error, quod putat flauam bilem excandescere, & furere misso sanguine: hoc enim simpliciter ueritatem non habet, vt suo loco docebimus, sed tunc duntaxat, cum flaua bilis circa præcordia nimium exæstuat: hæc enim fuit Auicennæ sententia ut dicemus. quod verò in erisipelate non sit sanguis mittendus, id utique uerissimum est, sed tamen de sincero intelligendum erisipelate, non de phlegmonode: nam hoc postulat id remedium: phrænitis autem nunquam est sincerum erisipelas. quod uerò ex Arabibus quidam huius opinionis fuerint, quod non conueniat sanguinis missio, id quidem nos ultro negligimus; cum sit multo melius cum Græcis sentire, qui contrariam opinionem

Cap. 16.

habuerunt; deinde uerò neque omnes in hanc opinionem uenerunt, nam Auicennas cuius est præcipuus interpres Gentilis in omni phrænetide consuluit detractationem sanguinis. Cæterùm sentit multò melius Ioannes Matthęus de Gradi uir quidem, ut eius Cōmentaria in nonum Rasis, & in Auicennam, atque medicinalia consilia testantur, circa hoc negocium sentit. nam in omni phrænetide phlebotomiam esse necessariam consuluit, quod in hoc affectu sanguinis missio futuræ inflāmationis incrementum inhibet; humores ad contrariam partem quam sponte ferantur, deducens: non euacuationis igitur causa, sed præseruationis à magnitudine apostematis in phręnitide simpliciter biliosa expedit sanguinem mittere. Rectè quidem concludit Matthæus, stante supposito, quod admittenda veniat phrænitis, quæ simpliciter fiat à flaua bile; in quo supposito ut supra demonstrauimus est error; Amplius in hoc etiā toto, quod aiunt, cœlo deceptus est, quod putauit in omni phrænitide phlebotomiam exercendam, quia magnus est morbus, & quia refrigerat corpus: non enim ratio qua sanguinis mittitur est morbi magnitudo, ut multis primò libro declaratum est à nobis; sed plenitudo affatu digna, aut sanguinis motus generosum id præsidium insinuat, ut libro, qui hunc præcedit diligenter narrauimus. Præterea quod pertinet ad refrigerationem corporis, dicimus id nunquam vsu uenire: quoniam & si ab omni sanguinis missione, (ut hoc concedamus) quęcunque tandem ea sit, corpus refrigeretur: tamen non fit sectio uenæ illius causa: siquidem refrigeratio per accidens sequitur missionem sanguinis; at remedium ab eo, quod est per accidens indicari non potest: nam si uerum est illud axioma, quod tamen uerissimum esse omnes medici confirmant, indicationes desumi à rei natura; id quod per accidens ab ipso

Opinio Io. Matthæi de Gradi in nono ad Alm. cap. de phrænetide.

Impugnatio opinionis huius.

remedio

remedio sequitur, Non potest ab aliquo indicari: at per accidens sequitur totius corporis refrigeratio: per se autem sanguinis euacuatio, aut reuulsio. Deinde in hoc, me iudice, deceptus est, quod putat omnem uenæ sectionem refrigerare: cumid quidem verum non sit, aliqua enim est, quæ calefacit, quam rem infra diligenter dum Auicennæ sententiam contra recentiores medicos habere ueritatem demonstrabo; clarisime docebo. sed de proposita quæstione hec sufficiant.

An in letargo conueniat missio sanguinis. Caput tertium.

PErquiramus hoc loco causam, propter quam in letargo mittere sanguinem conueniat: quoniam ex huiusce affectus curatione non leue argumentum desumi uidetur contra opinionem nostram. Fit enim letargus à pituita in cerebri substantiam putrefacta, quę medicamento purgante educenda est, non autem uenæ sectione, cum nec adsit plenitudo, nec sanguinis impetus: ita quidem secundum nostra principia dicendum uidetur. Omnes tamen medici, uno dumtaxat excepto Mesue, sanguinis misionem præceperunt: hinc uerò factum est, quod latini interpræ tes cum ignorarent causam propter quam in hoc affe ctu sanguis educitur, putarunt non conuenire detractionem sanguinis. sed iam in quanto fuerint errore doceamus. Sciendum est igitur in letargo nulla ratione sanguinem mitti indicatione habita ad morbũ iam inceptum fieri, scilicet ab ipso letargo: quoniam cum fiat à phlegmate nõ debet educi sectione uenæ, sed purgatione: uerum indicatione habita ad morbũ futurum, semper nisi aliquod sit quod prohibeat, sanguinem mittere debemus. Causa est, quoniam propter caliditatem in cerebro existentem, & dolorem,

atque ipsius imbecillitatem recipitur in cerebrum,attrahiturq; ab eodem multus sanguis, potissimum verò tenuis qui primus omnium semper cõfluit. Quamobrem ne hic confluat in cerebro, ad quod sponte paratus est, ne'ue membra transmittant, opus est diminuere sanguinem: ita enim compescemus fluxionem, & membra in retinendo reliquo sanguine auara fient. sed hoc loco dubitaret fortasse aliquis, hanc missionem sanguinis futurã potius detrimento, quàm iuuamento; tum quia euacuando sanguinem totum corpus magis refrigeratur, ideoq; humoris pituitosi copia magis augebitur: cum etiam quoniã confluens in cerebrum sanguis, incommodi nihil affert; primũ quia sua caliditate pituitæ frigiditatem temperabit: secundò, quoniam tenuitate viscidam pituitam incidet. sed nos respondentes dicimus neutrum usu uenire: non primum, quoniam stultum equidem esset id medici iudicium, quod considerata corporis qualitate, non metiatur quantitatem detrahendi sanguinis: tantum uidelicet sanguinis demendo, quantus pro suo proposito conueniat, nec vniuersum corpus refrigeret. non enim quælibet sanguinis missio refrigerat, sed ea dumtaxat quæ copiosissima est. Verum quantum ad alterum pertinet id notabimus, quod cõfluens sanguis quamuis fortasse frigiditatem pituitæ temperabit; obesse tamen quantitate multo magis aptus est, quàm prodesse qualitate: at uerò nos sanguinem detrahimus nõ propter qualitatem, sed propter quantitatem: atque idcircò dicimus multitudinem in hoc affectu indicare missionem sanguinis, in ipso scilicet cerebro adfuturam, nisi ars ipsa præuiderit. Adde etiam, quod cum in cerebro sit ignea caliditas, quod confluens sanguis magis inflammaret; fieretque mixtus quidam affectus ex phrænitide, & letargo. Patet igitur ex his, quæ diximus, quod cõstante uirtute in letargo semper sanguinem mittimus. Vnum tamen

lectorem hic obiter admoneo, quod ubi letargus ad alios sequitur affectus, nunquam opus est venam incidere: tum quia signum est calorem naturalem nimis refrigeratum esse ex præcedentium affectuum cũ ratione: tum uerò quia probabile est uires nimium à morbi diuturnitate fuisse labefactatas: At uerò ubi ex se incœperit letargus, tunc continuò sanguis mittendus est.

An saluberrimum sit in omni febre putrida sanguinem mittere. Caput Quartum.

SEd enim hoc loco communem medicorũ ferè omnium nostri temporis errorem aperiamus; nam in omni febre putrida sanguinem esse mittendũ consulunt, non equidem ratione alia moti; quàm pessimè intellectis Galeni uerbis, quę in hunc modum ha bent. Saluberrimum autem (ut prædiximus est) in febribus uenam incidere non continuis modo, uerùm etiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat. leuata nanque quæ corpus nostrum regit natura, exonerataq; eo, quo uelut sarcina premitur, haud ægre, quod reliquum est uincet: itaque proprij muneris haud oblita, & concoquet, quod [concoqui est habile, & excernet, quod potest excerni.] hæc Gale nus. Duo igitur hoc loco docenda ueniunt: horum pri mum sit missionem sanguinis putridis omnibus febri bus minimè conuenire: Alterum uerò, quomodo pro posita Galeni sententia interpætanda sit. Quod igitur ad primum pertinet meminisse oportet eorũ, quæ superiori libro ex eodem autore diximus; nunquam videlicet mittendum esse sanguinem, ubi humores à sanguinis natura plurimum distauerint. Pone igitur aliquam febrem ab eiuscemodi humoribus concitari, in hac minimè ad generosum hoc præsidium accedendum est. quod si quæsiueris, qui sint humores, qui à sangui-

Lib. 11. metho. cap. 15.

Lib. 4. de sa. tuenda cap. 4.

Humores à sanguinis natura distantes. sanguinis natura & forma plurimum distant: inquam ego serosas humiditates esse, humores biliosos,& pituitam. quod autem de his humoribus diximus ita uenit intelligendum,cum scilicet excrementitij sunt, qualis est bilis, quę in chisti fellis continetur. melancolia, quæ in hepate reconditur: & pituitæ species, quę circa ventriculum & intestina continentur: diuersam enim habent formam, & naturam ab ipso sanguine. secus autem dicendum est de hisce humoribus, qui in uenis continentur: nam partes quędam sunt sanguinis, & illius forma continentur, ut alio loco diligenter declaratum est à nobis. Amplius si omnis febris putrida postulat missionem sanguinis, uel hoc ipsum contingit, quatenus febris est,uel quatenus putrida: si quatenus febris, omnis itaq; febris hoc auxilium exigeret, quod profectò adeo falsum est, ut nihil magis; quis enim aut in omni ephemera,aut in omni hectica, aut in omni pestilenti tutò accedet ad missionem sanguinis? si febri quatenus putrida est, hoc genus auxilij competit, hoc illi alia ratione conuenire non potest nisi propter putredinem, & obstructionem: hinc duo sequētur, primum quod putredo, quatenus putredo curatur missione sanguinis: deinde quod obstructio idem auxilium semper postulet. utrunque tamen falsum esse Galenus hisce uerbis exponit. Verùm quoniam nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionem potest,vt quę alia remedia, ceu prius monstratum, desiderent: reponi sanguinis aliquid ad curationis spacium debebit, quo minus intempestiuè nutrire necessitate ulla cogamur.] Quod verò ad ipsam obstructionem pertinet, clarissimum est, non semper curari missione sanguinis: nam cum à tribus causis, eodem autore, fiat. ab humorum scilicet multitudine, uel crassitie, uel uisciditate; horum quodlibet peculiarem postulat curandi uiam. nam crassities attenuantibus remouetur;

Lib. II. meth. 14

tur;

tur; uiſciditas abſtergentia; multitudo uerò euacuantia poſtulat. quomodo itaque omnis obſtructio ſanguinis miſsione curabitur? Deinde uerò febrium curationes, quas ex propoſito Galenus libro ad Glauconem priore proſequitur, fidem faciunt manifeſtam, in omnibus putridis febribus non eſſe ſaluberrimum uenam incidere: nam agens de tertianis exquiſitis, & de quotidianis, ne uerbum quidem fecit generoſi huiuſce præſidij: in quartanis autem admittit, ſed diſtinctione adhibita; ex quibus patere poteſt, quæ ſit Galeni ſententia circa miſsionem ſanguinis in febribus putridis. Idem etiam iudicium recentiores Græci habuerunt, qui Galenum ſecuti de miſsione ſanguinis in tertianis, & quotidianis nihil dixerunt. Satis diximus, quod non conuenit ſanguinis miſsio in omnibus putridis. quid igitur ad Galenum. Nempè quod alio modo interpretandus eſt; quàm fiat à recentioribus medicis. quod anteaquam à nobis explicetur, prius dicam, quid alij ſenſerint. Viderunt Arabes difficultatem ex Galeni uerbis propoſitam, & in iſtos non infimæ nothæ Moiſes quidam; qui etiam ſuo modo in Aphoriſmis eam ſententiam interpretatur dum ait. Galenus dixit in vndecimo ingenij, melius eſt, quod dixi, vt phlebotométur uenæ non in febribus acutis tantum: ſed in omnibus febribus accidentibus ex putredine humorum. Ait Moiſes. dubitat quis in operatione ſua facere operationem in omnibus febribus, quia Galenus inhibuit in particula de phlebotomia, & alibi minutionem in febre phlegmatica pura, in qua humores ſunt crudi, & indigeſti: & ſimiliter inhibuit minuere in febre quartana pura, niſi accidat ex dominio ſanguinis: & ſicut mihi videtur diſſolutio huius dubij eſt, quia intellexit per dictum ſuum in omnibus febribus putridis, ideſt in qualibet febre putrida, cuius non humor ſingularis; ſed multiplex eſt corruptus: & reditres, in quali-

25. part. apho.

qualibet febre ex putredine sanguinis accedente: quia cum phlegma, uel melancolia putrefit cum sanguine utilis est phlebotomia; & si putrefit phlegma, uel melancolia tantum phlebotomia est prohibenda. quare oportuit etiam dicere hoc proprium, & in omnibus febribus accedentibus ex humoribus putridis]. Hæc Moises. Verùm hæc hominis huius interprætatio mihi quidem minimè satisfacit: quoniam Galeni mentem non attingit: ait enim Galenus, saluberrimum est in omnibus febribus sanguinem mittere non sinechis modo; sed omnibus, quas putrescens humor concitat]. quibus uerbis clarissimè innuit non loqui se de febribus sanguineis dumtaxat, quæ sunt continuæ: sed uniuersaliter de omnibus, quas putrescens humor concitat. Recentiores quidam putant saluberrimum esse mittere sanguinem in febribus putridis, propter obstructionem tollendam: quoniam omnium febrium putridarum causa est obstructio: hæcque secta uena optimè propellitur de qua re audire oportet Leonardum Iacchinum sic loquentem. Porrò sententiam illam adeò ratam, firmamque ueteres uoluere, ut fidissimus Galeni paraphrastes Paulus cum primum putridarum febrium curationes aggrediatur; statim scribit. Τῶν δυναμέων ἰσχυρῶν οὐσῶν τὸν ἐπισημπτέδονι πυρέττοντα φλεβοτομητέον αὐτίκα χωρὶς ἀπεψίας τῆς κατὰ γαστέρα,] ut igitur uideamus quantum] secum utilitatis afferat venæ sectio in eo morbi genere, meminisse eorum oportet, quæ libro octauo scripta sunt. Curabat eo loco Galenus diarias ex obstructione, quæ διὰ μηνυομένην παρακμῆν iam suspectæ esse cęperat, in quibus primo loco venam secari iubet, quamuis nulla adsit plenitudo. sic enim inquit plurimus uitiosus succus detrahitur vna cum sanguine uacuatus: tutoque uti possumus ijs, quæ obstructiones soluant: eædem profectò rationes sunt, quamquam mutatis uerbis, quas libro vndecimo pro-

Impugnatio huius opinionis.

Opinio recentiorũ & Leonardi Iacchini. libro de acutorũ morborũ curatione.

positum

positum monstrat quod.n.libro octauo plurimum uitiosum succum uacuari ait: hic naturam leuari onere dixit: neque enim oneris nomen ad multitudinem referre oportet, sed potius succi uitium significat. solent enim quæ molesta sunt, oneri esse dici. rursus quod scribit libro octauo; & quæ foris ad obstructiones tollendas admouentur suspecta esse, & quæ propinantur; hic ait: medij corporis prouidntiam ante uacuationem parum tutam esse. quamquam & alia quoque non exigua cõmoda in his febribus afferat venæ sectio, hæc tamen, ut quæ excellant, ijs locis tetigisse uoluit] & parum postea explicans scopos quibus præsentibus semper, & absentibus nunquam sanguis mittendus ueniat inquit. Num igitur uniuersales scopos semper sibi proponere debet, qui rite de secanda uena consulat? sunt autem hi uirium robur: magnitudo morbi, ætas florens: nam quibuscunque adsunt siue acuto morbo, siue longiori detineantur, sanguinem mitti exposcũt.] Deinde uero causam explicans propter quam in febribus intermittentibus uenam secare oporteat, confugit ad magnitudinem morbi futuram. sic enim ait. Porrò intermitentes febres, quamuis salubres esse dicantur, attamen uel ob ægri intemperantiam, aut aeris malitiam, siue astantium inscitiam nonnũquam ob naturam laborantis, & continuas, & magnas fieri quid uetat? nec quisquam est, uel mediocriter in artis operibus eruditus, qui hæc sæpè fieri non uiderit. quamquam alia quoque periculi causa est; eaque non leuis; quæ ex auxiliorum natura ortum habet, ubi obstructiones præcipuè ualidiores tollere est animus, seu intus assumantur, seu extrinsecus admoueantur. igitur propter has, atque eiuscemodi causas, Galenus in febribus putridis sanguinem mitti suadebat: quod in omni febre aliqua ex causa periculum oriri poterat.] hæc Iacchinus. Sed multa profectò sunt, quæ mihi

Impugnatio Leonardi Iacchini.

in hoc homine parum satisfaciunt. Primum, quod non rectè causam assequatur propter quam in febribus diarijs ex obstructione sanguinem mittẽdum esse Galenus consulat: de qua re nos capite sequenti disseremus. deinde uerò, quia putat indiscriminatim in omni magno morbo sanguinem esse mittendum; in qua re quantum ab ipsa ueritate aberret, ex ijs, quæ supra diximus, clarissimè constat: nam magnus est morbus hidrops, quam tamen nemo ausus est sanare per missionem sanguinis, ut inquit Galenus quarto de ratione uictus acutorum; magnus est affectus colicus dolor; in quo si semper uenam incideremus, maximum ægrotanti incõmodum adueniet: in uniuersali omnis dolor modum excedẽs magnus est morbus; admirabilis tamen Galenus iubet adhibendam esse distinctionem an mittere sangninem, an autem purgare oporteat: hæc quidem, & alia quæ priori libro contra cõmunem opinionem disputata sunt, huius hominis sententiam clarissimè refellunt. Amplius non satisfacit mihi ea causa qua mouetur ad persuadendum in febribus intermittentibus sanguinem mittendum esse: duas enim refert, magnitudinem futuram; & periculum: quod ad has causas attinet is quidem nunquam persuadebit exquisitam tertianam magnum esse morbum; & periculosum; neque etiã in hoc numero quartanam collocabit: quoniam sunt febres omni uacantes periculo, ut Hippocrates, & Galenus non semel testantur. quod autem ait posse magnas fieri propter aeris malitiam, aut ægrotantis intemperantiam alias'ue causas, dicendum quod cum hoc ex accidenti conueniat, ab arte considerandum non est, quæ ea contemplatur, quæ per se adueniunt: & ad hoc respicientes antiqui medicinæ autores dixerunt tertianam exquisitam & quartanam periculo uacare: secus autem dixissent, si morbus esset magnus futurus utraque febris. Quod uerò pertinet ad quo-

quotidianam, quis eſt, qui non uideat, nulla ratione in hac febre, quatenus talis eſt neceſſariam eſſe miſſionem ſanguinis? nonne humor longè diſtat à natura, & forma ſanguinis? nonne illud Galeni præceptum citra omnem controuerſiam ueriſſimum eſt, nõ debere nos mittere ſanguinem humoribus à ſanguinis forma diſtantibus? Quod autem ait, Galenum ſanguinis miſſionem conſulere vbi adſit crudorum humorum copia; id quidem non ſolum ueritatem habet, verum etiam noſtram opinionem confirmat, tantum abeſt ut refellat; de qua re infra diſputabimus, cum eum Galeni locũ interpretabimur. Cæterùm quod is, ſimul cum alijs recentioribus medicis ad obſtructionem confugiat quaſi quod cuiuſcunque obſtructionis remedium ſit uenæ ſectio: ego quidem ridiculum puto: nam çum uariæ ſint obſtructionum cauſæ, uarias exigunt medendi rationes, ut capite ſequenti dicemus. Hæc igitur cum ita ſint, quomodo locum hunc Galeni interpretabimur? Ego ſanè breuiter dicam quod ſentio. Quod Galenus inquit, ſaluberrimũ eſſe in omnibus putridis febribus uenam incidere verum quidem eſt: at hoc remedium ſemper conuenire non uerum, duo ergo ſunt inter ſeſe plurimum diuerſa. Vnum eſt, in omni putrida febre ſaluberrimum eſt ſanguinem mittere: hoc axioma ueritatem habet. Alterum uerò. in omni febre putrida ſaluberrimum eſt ſemper ſanguinem mittere: non uerum. modum itaque explicemus, quomodo utile, & non utile ſit in hiſce febribus uenam incidere. Febres omnes putridæ ab humoribus putrefactis pendent: hi putrefactionem adempti ſunt, quia prohibita eſt euentatio: prohibetur autem, quoniam adeſt obſtructio: quicunque igitur putridis febribus mederi uoluerit; is quidem ad obſtructiones primum admoueat animum: hæc.n. ſtatim remouendæ ſunt. ſed inſpiciendæ ſunt obſtructionum cauſæ: quæ in uniuerſum ſunt

Opinio propria, & noua interpretatio ad Galenũ.

tres,

tres, multitudo: humorum uiſciditas: tertia humorum craſſities, qualis cernitur in melancolicis humoribus. hæ cauſæ diuerſas medendi rationes exigunt: multitudo euacuationem poſtulat per ſectionem venæ: uiſciditas abſtergentia medicamenta: craſſities autem incidentia requirit. Hæc quæ diximus, ut Galeni fide, & teſtimonio confirmata ſunt, ita ſanè carent omni dubitatione, ut nihil ſit clarius, & certius. quamobrem his hoc modo conſtitutis dicamus, in omni febre putrida aliquando conuenire miſſionem ſanguinis: iſtud autem intelligẽdum eſt cum obſtructio ab humorum multitudine ortum duxerit: ergo quacunque exiſtente febre putrida, ſi obſtructio à plectora fiat; ſemper mittendus eſt ſanguis. Nihil in tertiana exquiſita (in qua alioquin tanquam peſtis vitari debet, ut alias explicabo) impedit, quia ſtatim hæc præſente obſtructione ſanguinem mittamus: idem quoque iudicium eſto de quartana, & quotidiana febre: ita quidem ſanguinis miſſionem indicat in hiſce febribus. non putredo, quatenus putredo eſt: ſed eius putredinis proxima, & immediata cauſa, à qua curationem ipſam exordiri cõuenit. ſi hoc modo, Galeni ſentẽtiam interpretamur, nihil reliquum eſt, quod facere dubitationem poſſit. Alter etiã eſt exponendi modus nẽpè ut ſtatuamus in omni febre putrida, quæcunq; ea tandẽ ſit ſaluberrimum eſſe ſanguinem mittere, cum ſcilicet ille in corpus plectoricum inciderit. Quid enim uetat, corpus ſanguine copioſo abundans febrem pati tertianam, quartanam, & quotidianam? nihil quidem atque in hoc caſu ſaluberrimum eſt ſanguinem mittere præſeruationis & præcautionis cauſa: quoniam ueteri opus eſt, ne in magnos morbos eiuſcemodi febres terminentur. quod autem utraque expoſitio conueniat Galeno, ex eius uerbis colligendum eſt. nam is cauſam exponens propter quam generoſum hoc præſidium conferat; dixit.

xit. exonerata enim natura, eo quo ueluti ſarcina præmitur &.c.] hæc uerba manifeſto declarant intellexiſſe Galenum in corpore adeſſe plenitudinē: quoniam grauitas ſignum eſt plenitudinis inſeparabile: ſed ſatis de hoc negotio.

An Diaria ex obſtructione curanda ſit per miſſionem ſanguinis. Caput quintum.

LOcus eſt Galeni libro octauo methodi medendi, quo loco proſequitur rationem curandi febres diarias ab obſtructione genitas, qui uidetur maximè opinionem communem confirmare, quod ſcilicet in omni febre putrida ſanguinis miſſio conueniat. Verba Galeni in hunc modum habent. At ſiquidem uel puer, uel ſenex ſit ſanguinem detrahere non licet; inter has ætates ubi robur ægro non deeſt ſecanda uena eſt, etiam ſi plenitudinis ſigna non adſunt; præſtat enim uitioſi ſucci maiori parte emiſſa ad detergendas obſtructiones accedere, cum alioquin metus ſit, ſi obſtructionibus liberandis prius quàm vacuaueris ſtudeas, ne ipſas magis impingas.] hæc Galenus; qui ſupponit obſtructionem à uiſcidis humoribus factam, ſanguinem tamen mittit. quomodo igitur hæc coherere poſſunt cum ijs principijs, quæ ſupra poſuimus? Ego quidem, quamuis non me lateat, quam plurimos eſſe, qui putent Galenum à contradictionis nota vindicari non poſſe; puto hanc ſententiam benè, quemadmodum decet intellectam, minimè nobis contrariari: atque nullam habere difficultatem. duobus igitur modis hanc ſententiam interpraetor. vnus modus eſt, quem ego in Annotationibus meis ſupra methodum Galeni, conſcripſi. nempè vt dicamus: Galenum duo ſibi præſupponere: alterum febrem diariam ab obſtructione ab humoribus uiſcidis genitam fuiſſe: Alterum uerò corpus eſ-

Libro 8. meth. me den. 4.

Annotatio. 132. ſuper librū octauum metho. med.

se plectoricnm: in hoc casu præcipit missionem sanguinis, quoniam cum multi, & tenaces humores sint in corpore vereri oportet, ne obstructiones magis impingamus, deductis inquàm humoribus ad locos obstructionis. uenam igitur secare iussit, nō propter uiscidos humores, sed ob multitudinem. Sed dices, uerba Galeni hanc expositionem non recipere quia is inquit, etiam si plenitudinis signa non adsint.] huic ego respondeo, quod hæc uerba sunt referenda ad obsttuctionem, non ad affectum corporis hoc modo. etiam si non adsint signa plenitudinis facientis obstructionem; quamuis adsit plenitudo in toto corpore. Aliam etiam affero expositionem loci huius. Nempè ut dicamus hanc sententiam à Galeno fuisse prolatam contra Menodotum, & cōtra Empiricos, qui nunquam accedendum esse ad missionem sanguinis cōsulebant, nisi præsens sindromes illa plectorica fuisset: qua excludebant plenitudinem quo ad uires, ut multis explicatum est à nobis superiori libro. Galenus itaque dicit, mittendum esse sanguinem in obstructione à uiscidis humoribus factum, si adfuerit plenitudo quo ad uires; etiam si non adsint signa plenitudinis, quo ad uasa: quam significabant empirici per sindromen illam, congeriemque signorum. hæc expositio admodum arridet mihi; & consona uidetur Galeno: quoniam passim, ubi de sanguinis missione pertractat, cōtra Empiricos inuehitur, admittētes hoc auxilium dumtaxat conuenire in multitudine quo ad uasa. Porrò hanc ego interpretationem affero, ut ostendam Galenū sibi ipsi constare, & de una eademque re uaria non conscripsisse: quomodo enim aliter interpretabimur? si uerum est, quod passim Galenus tanquàm axioma nobis inculcat. obstructionem à uiscidis humoribus sanari abstergentibus: ab humoribus crassis, incidentibus: à multitudine uerò sectione uenæ? Erit igitur quoddam cōmune auxilium ad omnes obstru-

Altera expositio.

ctiones sanguinis missio? quod quoniam nunquam à Galeno traditum est, ego sanè recipere non possum: sed satis de hoc argumento.

An Causus curetur per missionem sanguinis. Capitulum sextum.

RVrsus autem in cachochimia citra plenitudinem phlebotomiam esse necessariam contendunt recentiores medici, quia causus ardentissima quidem febris missionem sanguinis postulat. Nos uerò ut ostendamus, neque hoc ipsum, quod afferunt, nostram opinionem subuertere; primum docebimus, quid nomine causi intelligendum sit: deinde quid alij sentiant: Postremò autem locò propriam opinionem afferemus. Nomen causi est ex eorum numero, quæ uerè æquiuoca sunt; cum multis febribus conueniat quæ cōmunem naturam non habent. Primum quidem hac uoce significamus febres intermittentes, quas putredo bilis concitat, ut Galenus tum libro de febr. differ. tum cōmentario quarto in librum de ratione uictus in morbis acutis, atque passim alibi clarissimè ostendit; sed hæc est nimis impropria appellatio; multo autem magis uidetur ad naturam affectionis accedere ea significatio, qua pro continuis dumtaxat quibusdam febribus nomen causi intelligitur; hæ febres duę sunt continua ex flaua bile: & ex phlegmate salsa: sed illam non solum proprium causum nuncupabimus; sed etiam exquisitum: hunc uerò proprium quidem; exquisitum tamen minimè; at spurium, & nothum. legitimus igitur est causus qui ex flauæ bilis putredine fit, multis autem modis exquisitum hunc causum fieri constringit. Primus cum bilis ad paruas uenas propè cor existentes attrahitur, aut ab alijs partibus ad easdem expellitur; & putrescit: appello autem in præsentia paruas uenas prope cor, uenas uentricu-

Causi nomen æquiuocum.

Gal. 4. de rat. uict. acut. primo et 13.

punctus. lib. 2. ca. 28. li, & eius ostij: uenas hæpatis, pulmonis, et ieiuni intestini: hoc uerò contingit cum hæ uenæ nimiũ exiccatę fuerint, atq; præternaturã affectę. Aliter etiam fit causus, cum sanguis biliosus expellitur, aut attrahitur extra uenas ad carnes uentriculi, hæpatis, & pulmonis, *4. de rat. vict. acu. 18. & 5. de loc. af. 6.* in quibus erisipelas, uel phlegmon, quod erisipelate participet, concitatur. Hi duo causi sunt ex affectione unius determinatę particulæ quamobrem merito particulares nuncupandi sunt. Siquidem alter etiam est vniuersalis causus, qui scilicet ex putredine concitatur biliosi sanguinis in omnibus uenis, aut certè maioribus, quæ sunt inter alas, & inguina. *Gal. 16. & lib. 2. de Crisi. cap. 2. & 6. 4. aph. 59.* differentiæ autẽ huius sunt duæ: nam hic sanguis in illis uenis putrefit, uel quia ab illis attractus, aut ab alijs partibus ad illas expulsus est: atque hic causus habet accessiones, quales etiam habent alij superius dicti. altera verò longè diuersa est ratio cum sanguis tenuis acrimonia participans in ijs venis abundans totus simul putrefactionem subijt pręterquam quod ab illis fuerit, vel attractus, vel expulsus: atque hic non solum verus, & legitimus est causus, sed inter legitimos *2. de feb. dif. 2. 2. de Crisib. 6. Paulus lib. 2 cap. 28.* pręcipuos nuncupatur. hic est sinochus illa putrida, quam flaua bilis efficit, omniq́ue accessione, & circuitu carens: vnam duntaxat à principio ad finem usq; accessionem continens. Porrò hæc, quæ de causi appellatione, & significatione hucusque diximus, supponenda sunt: quoniam in nostra tractatione de febribus libro quarto, diligentissimè comprobata sunt: *Cap. 14.* ad quem locum lectorem relegamus. Cum hæc itaque sic habeant, accedamus ad explicationem eius, *Differen. 175.* quod secundo loco proposuimus. Petrus Apponensis cognomento conciliator inquit, quod regulariter operando, & frequentissimè in causo non competit uenæ sectio. demum uerò addit, quod aliquando per accidens tamen conuenit, vt cum materia fuerit furiosa sanguini commista: utrunque *Petri Apponensis opinio.*

autem

autem probat. & primum ſanè duplici ratione;quarum vna eſt, quod phlebotomia eſt euacuatio vniuer ſalis plenitudinem euacuans;at in cauſo non eſt multitudo; quamobrem curari non poteſt per ſectionẽ venæ: ſed medicamentum poſtulat colalogum, uel phlegmagogum: cum ſcilicet fiat a flaua bile, uel a phlegmate ſalſo. Altera ratio eſt. In cauſo non cõpetit id auxilium, quod ipſum magis exagitat, commouetque: at ſanguinis miſſio hoc equidem facit: nã euacuato ſanguine, qui dicitur eſſe phrænum coleræ; hæc facile fiunt, turget, uiolenterque mouetur: & non mediocre periculum imminet, ne ad partes nobiles appellat. Quod uerò rariſſimè,& per accidẽs conueniat hoc auxilium, comprobat;quia cum ſit cau ſus cum quadam ſanguinis abundantia, uel cum cor ruptione ſanguinis dum ſcilicet tranſmutatur pars eius tenuior in flauam bilem; tunc utique euacuando ſanguinem, partem educimus humorum peccantium: & quia tum rarum admodum eſt, tum per accidens, quod fiat hoc modo cauſus, idcircò per accidens dicitur cõuenire ſanguinis miſſio. hæc quidẽ cõciliator. Sed multa ſunt, quæ mihi parum admodum ſatisfaciunt: & primum ſanè; quia cum cauſi nomen tam latè pateat, is non diſtinguat de quo ſermonem habeat: alterum uerò, quoniam concluſiones falſæ ſunt: nam prima,quæ inquit, ut plurimum non eſſe neceſſariam ſanguinis miſſionem, in uero, & exquiſito cauſo falſiſſima eſt, ut oſtendemus: altera uerò non eſt magis uera, cum ait, quod per accidens conuenit uenæ ſectio: cum potius contrarium dicendum eſſet, nempè quod per accidens hoc auxilium non conuenit: quod uerò ad rationes pertinet, nihil quidem, quod nobis id perſuadere poſſit, inuenio. nam quamuis aſſumptum ſit uerum, falſum tamen eſt, quod cauſus omnis fiat mali ſucci uitio. nam ut demus hoc in aliqua cauſi differentia contingere, ut in ea, quæ fit à

Opinionis huius impugnatio.

I 3 ſalſo

ſalſo phlegmate, id tamen in omnibus euenire omni ratione caret. Deinde autem, quod dicat ſanguinem eſſe phrænum choleræ, & eo euacuato uereri oportere ne bilioſi humores turgeant, & in furiam (ut loquar illius conſuetudine) agitentur; ſimpliciter ſanè uerum non eſt, de qua re infra loquemur, cum Auicennæ ſententiam interprætabimur. Alij verò putant, Galeni ſententiam in Aphoriſmis de miſſione ſanguinis in ardentibus febribus uſque ad animi deliquium, non eſſe intelligendam de febribus bilioſis; ſed de ijs, quas putreſcens concitat ſanguis, quæ ſinochi dicuntur: nam is autor in methodo medendi quo loco harum curationem proſequitur, in eandem opinionem uenit; euidentiſſimum inditium utrobique de eiſdem febribus loqui. quamobrem debet excludi febris ardens à flaua bile: in qua nulla ratione conuenit, quantum ſit merito ſui venæ ſectio. hoc confirmant uerbis Auicennæ in curatione febris ardentis, dum ait. [& non phlebotometur, fortaſſe enim inflãmabit eos]. & alibi. [& ſummopere tibi caue, ne ægrum ad unam duarum perducas rerum, ſcilicet humorum cholericorũ ebullitionem, et frigidorum cruditatem.] hæc illi. Cæterùm hæc opinio mihi nunquam ſatisfecit. Primum quia in ardentibus febribus ut mox dicam, conuenit ſemper ſanguinis miſſio: quamuis non in omnibus. Demum uerò falſum eſt per febres ardentes Galenum intellexiſſe ſinochos ab ipſo ſanguine. non enim dixiſſet [adhibita diſtinctione] quoniam in ſanguineis non oportet diſtinguere, an expediat ſanguinem mittere: an autem uti medicamento purgante, ut euidentiſſimè patet ex nono methodi medendi; in quo purgationem prætermittit. ſolam admittens miſſionem ſanguinis, & potum frigidæ: ea igitur uerba manifeſtè indicant opinionis huius falſitatem. Præterea falſum eſt, quod ſinochus à ſanguine ardens febris nun

Aliorum opinio.

Impugnatio opinionis huius.

cupari debeat, quam rem, quoniam Donatus prosequitur; hoc loco minimè docebo. Reliquum est modo, ut explicem, quid pro ipsa ueritate sit sentiẽdum: quod ut cõmodius fiat per capita respondemus.

Primum.

In febre ardente, quatenus intermittentem febrem significat, non conuenit sanguinis missio.

Explicatio.

Id quidem per se intelligendum est: nam ex accidenti, alicuius scilicet connexi ratione, ut plenitudinis, id auxilium aliquando necessario adhibetur.

Secundum.

In vero causo, notho tamen; ex phlegmate salso non conuenit sanguinis missio.

Explicatio.

Huic enim quantum sit meritò sui nihil aliud competit, quàm medicamentum salsam pituitam præparans, & expurgans.

Tertium.

In uero causo legitimo semper conuenit uenæ sectio.

Explicatio.

Fit hic dupliciter, ut diximus, cum paruæ uenæ propè cor existentes exinanitæ, & præternaturam excalefactæ tenues, & acres humiditates ad sese attraxerit: aut ab alijs partibus transmissas receperint, vel cum earundem partium carnes erisipelas, uel phlegmonem erisipelatis participem patiantur: in utroque casu saluberrima est sanguinis missio. quoniam in utroque adest multitudo. in priori quidem futura, propter calorem affectæ partis, & imbecillitatem, & attractionem; uereri.n.oportet, ne quemadmodum acres humiditates & serose attrahuntur; ne pariter attrahatur sanguis abundantior, quàm partis affectæ conditio ferat. In altero autem conuenit: quia iam præsens est particularis plenitudo: & ualdè pertimescendum est, ne maximè adaucta flu

xione adaugeatur: Vides igitur quantum hæc conueniant noſtris principijs.

Quartum.

In cauſo exquiſito præcipuoque ſemper incidenda eſt uena.

Explicatio.

In omni enim ſinocho tam bilioſa, quàm ſanguinea nullum maius atque utilius præſidium inueniri poteſt, quam ſanguinem mittere uſque ad animi deliquium: adhibita tamen diſtinctione an ſanguinem

1. *Apho.* 23 mittere, an purgare oporteat.] ſed propter quam cauſam Galenus hoc modo loquitur? quoniam ſciebat non in omnibus ardentibus febribus generoſum hoc præſidium adminiſtrandum eſſe: ſed aliquando hoc prætermiſſo medicamentis expurgantibus utendum. Cauſa uerò propter quam in bilioſa ſinocho ſemper incidere uenam expediat, eſt hæc. quia eiuſcemodi febris nnnquam eſt citra plenitudinem, aut quo ad uaſa, aut quo ad uirtutem uniuerſalem, uel particularem; præſentem aut futuram. ſed hæc ſatis de propoſito negocio.

An in crudorum humorum copia ſanguinem mittere expediat. Caput ſeptimum.

HVmoribus crudis, uel in uenis, uel in uentriculo alijsq; partibus exiſtẽtibus aliquãdo ſanguis mittitur, aliquando autem minimè. tunc enim mittitur cum à ſanguinis natura parum diſtauerint: tunc non mittitur cum plurimũ; cum uerò medio modo ſe habent inter parum, & plurimũ mittitur quidem, uerum maiori adhibita cautione. Hæc quæ hoc loco tradidimus ex Galeno deſumpta ſunt libro de ſanitate tuenda. Eo autem pertinent, ut oſtendamus Galenum ſibi ipſi minime contrarium eſſe, cum aliquando conſulat in crudornm humorum copia mittendum

esse sanguinem: aliquando autem minimè: Atquè idcircò nostris principijs non opponi eius sententiam; quibus confecimus non esse mittendum sanguinem citra plenitudinem. Quid aliud significat in crudorum humorum copia secandam uenam si parum à natura sanguinis distauerint? nihil meo iudicio aliud quàm crudos humores cum sanguine in uenis dominari, atque illos ita crudos esse, ut parum absint à sanguine? sed si hæc uera sunt, ut putantur, hoc nihil aliud est, quàm una plenitudinis differentia, quemadmodum nos ex Galeni placitis superiori libro declarauimus. Quid igitur in mentem uenit Iacchino, & alijs iunioribus medicis dum consulunt in magnis morbis pituitæ copia genitis perpetuò uenam esse incidendam? cum Galenus hoc clarissimè inhibeat quarto de sanitate tuenda? & alibi passim idem explicat; sed notiora sunt hæc meo iudicio, quam quod pluribus explicari debeant.

An in Apoplexia, Vertigine, & morbo comitiali conueniat sanguinem mittere. Caput octauum.

AFferunt præterea pro confirmatione recentiores medici, quod Galenus libro de ratione curandi per missionem sanguinis. præseruationis causa in morbo comitiali, & vertigine; atquè etiam pro appolexia curanda venæ sectionem consulat. maximum quidem, si illis credimus argumentum, quod in omni morbo magno à frigidis, viscidisque humoribus genito mittere sanguinem expediat. verba Galeni in hunc modum habent. ij etiam si nullum in corpore symptoma extiterit, ineunte tamen uere sanguinem mittere expedit similiter qui promptè morbum comitialem, aut apoplexiam incurrunt.] uerum homines isti ad pauca respicientes facilè enũciant: nam si ea, quæ eodem capite Galenum conscripsit dili-

I 5 genter

genter animaduertissent, hac praua hæresi spreta, veritatem cognouissent. verba Galeni afferenda sunt. quibus res ipsa clarissima euadet. sed illud in primis uidendum quid sit illud, quod in illis aceruetur: si quidem nonnullis amaræ bilis succus plus cæteris colligitur, quibusdam bilis atræ, aut pituitæ; alijs ex æquo omnes in quibus sanguis abundare dicitur: Hos ergo omnes euacuabis, sicut etiam podagricos, & artriticos ueris principio exhibito uidelicet aut medicamento purgante, aut sanguinis diminutione]. hæc Galenus. ex quibus profectò patet quando in his affectibus conueniat sanguinem mittere; & quando minus. Regula enim est, quam non licet præterire: quod mittendus est sanguis cum affe ctus à sanguinis abundantia traxerint originem, aut sanguis plus cæteris abundauerit: Purgandum autem quotiescunque uitiosi adfuerint succi. Itaque cũ epilensia,&vertigo in corpore aduenerint plectorico, aut cũ à multitudine originem duxerint, securè venã incidito: alioquin abstineas. idem quoque iudicium sit de morbo attonito: qui non solum fit à pituitoso humore confestim omnes cerebri ventriculos replen te, sed etiam generari solet à sanguinis abundantia. quemadmudum Galenus hisce uerbis testatur.

An in missione sanguinis uerendum sit, ne ægrotum ad biliosorum humorum ebullitionem; aut frigidorum copiam perducamus. Caput nonum.

QVoniam uerò in biliosorum humorum abundan tia venæ sectionem esse necessariam contendunt, & Auicennam erroris insimulant, dum admonuit, ne deducamus ægrotos uel ad biliosorum humorum efferuescentiam, uel crudorum abundantiam: nos, qui supra, quod ad biliosorum humorum copiam pertinet, atque in uniuersum ad malos suc-

cos opinionis huius falſitatem oſtendimus: nunc reli quum eſt, ut doceamus quomodo Auicennæ ſententia veritatem habeat: ſed in primis uidendum, quid contra Auicennam afferri ſoleat. Primum igitur, quod miſſo ſanguine flaua bilis non efferueſcat, aut inflãmetur; perſuadent, quoniam in febribus ardentibus id maximè contingeret, in quibus ad animi deliquium uſque ſanguinem mittimus: contra tamen fieri uidemus, cum ex tali opere nulla pœnitus efferueſcentia inſequatur. Deinde verò omnis uenæ ſectio refrigerat, quoniam ſimul cum ſanguine, & flaua bile calor etiam diſſoluitur, & totus corporis habitus refrigeratur: nihil autem eſt in morbis bilioſis, utpotè calidiſſimis, quod ipſa refrigeratione magis conneniat: quam rem Galenus teſtatur tum libro nono methodi, tum primo libro aphoriſmorum: hæc ſummatim dicuntur contra Auicennæ ſententiam. *Rationes cõtra Auicennam.*

Nos autem qui in magiſtri verba non iurauimus, cum conſtanter profiteri poſſumus nihil citra maximam rationem ab Auicenna dici, hoc loco docebimus, quomodo intelligenda ſit illius ſententia: quod ut fieri à nobis poſſit cõmodius, per concluſiones, & capita totum negotium explicabimus. *Auicennæ defenſio.*

Sit Prima concluſio.

Sanguis bilioſus in uenis exiſtens, per miſſionem ſanguinis euacuatus, facere non poteſt, ut reliquus ebulliat, inflammeturque.

Explicatio.

Propoſitam concluſionem, quoniam Fernelius diligenter explicat, illius uerbis explicabimus; quæ libro ſecundo Terapentices in hunc modum habent. inciſa uena, idque patente ſatis foramine continendi facultas nequit obliquis fibris tam arcte ſanguinem continere, ac inhibere, quin is aperta uia decidat defluatque. immo ſi forte conetur auidius complecti, atque ſupprimere, contractis venis hunc

vberius,

vberius, è vulnere profundet. emanat autem non quemadmodum in purgatione seorsum hic, illeuè humor; sed sanguis vniuersus, qualem in uenis habe ri commemorauimus; atque tametsi moderatus, aut etiam paucus sit, motu tamen impetuque suo prorumpit, nihil aut minimum protrudente natura. neque per morbos in quibus uitiosa est humorum constitutio natura potest sic opus moderari, ut aperta uena id solum quod uel redundat, uel vitio contaminatum est effundat. in Crisi (fatear) nonnunquam in festum humorem concoctione præparatum ab alijs segregat, ac tandem per vias idoneas excludit: at nihilominus si tum venam incidere contingat per eam minimè possit tantulo tempore vitiatum humorem secernere, atque exigere: Itaque quod Auicennas vetuit, ne secta uena æger uel ad biliosorum efferuescentiam, uel ad pituitosorum cruditatem, perducatur; de permistis venarum humoribus id protulisse non potest: esset.n.falsissimum, atque inconsiderantiæ plenissimum neq;.n.serum prius quàm bilis, neque hæc prius quam pituita, uel melancolia; neque inutilis, aut deprauatus humor anteaquam integer & familiaris elabitur, quemadmodum quotidiano euentu manifestum est. quomodo igitur bilis flaua in uenis reliqua efferuescere potest? si ex proportione quam supra diximus eadem omnino in uenis permanet? nam (ut exemplo rem doceamus) si sanguinis libræ quatuor sunt in uenis, & flauæ bilis libræ duæ: euacuatis his per sectionem venæ, eadem prorsus aderit horum proportio: videlicet si ita contingat duæ sanguinis libræ, & vna bilis. hæc itaque quomodo efferuescere, & furore agitari poterit, quæ non agitabatur: hoc igitur minimè Auicennã uoluisse puto.

Secunda conclusio.

Misso sanguine potest flaua bilis excrementitia circa uentriculum, aut hæpar consistens, in venis attrahi: atque

atque hoc modo inflammari ac furore agitari.

Explicatio.

Quotiescunq; hic acris humor, uel in vẽtriculo, vel in vicinis partibus cõtinetur, secta uena oẽs quidẽ ratione uacui in uenis attrahentur: attracti autem inflãmationem adaugent multo magis quæ in sanguinea massa consistebat: atque secundum hanc sententiam uereri debemus flauæ bilis efferuescentiam. porrò quod humores qui in primis uenis continentur, secta vena in maiores uenas trahantur: Galenus hisce uerbis comprobat. quibus bonus sanguis exiguus est, crudi autem humores plurimi, his sanguis mittendus non est, nam incisa vena bonum sanguinem emittit (is nempè facile fluit) malum, qui in primis maximè venis circa iecur colligitur in totum attrahitur corpus.] hæc ille. ex qua uerborum serie id manifestum est humores per missionem sanguinis agitari, atque moueri; & potissimum illos, qui in ventriculo, vel in mesenterio, uel circa iecur consistunt: quod si de crudis humoribus, qui, ut plurimum viscidi sunt, & tenaces hoc Galenus contendit, quid putamus tandem sentire, ubi biliosi humores in primis venis recondantur: sunt enim tenuissimi, & qui leuissima occasione facilè mouentur: non solum igitur est verisimile hos in maiores venas attrahi: sed etiam necessarium. His hoc modo constitutis doceamus quomodo Galenus vereatur in mittendo sanguine bilis flauæ efferuescentiam. Is enim docens scopos sanguinis mittẽdi, & eos qui prorsus dehortantur missionem sanguinis, habet hæc verba. Veluti autem in his, qui ad naturalem euacuationem, quæ sensu vsurpetur non leuiter attentum esse oportet, ita alibi uel ad naturam ipsam, uel ætatem, uel cæli statum. sunt enim nonnulli ad exhalandos, digerendosque corporis succos natura propensi pueri certè propter ætatem perpetuò: cœli verò status, vbi calidus mini-

Galenus 4. de san. tuen. 5. cap.

Gal. 5. meth. 5. cap.

minimum est, & siccus: voco cæli statum ipsam ambientis aeris temperiem, sub qua, & anni tempus, & regio comprehenditur: quando horum quoque vtrunque ex ambientis indicatione mutuatur: propensi autem ad digerendos corporis succos sunt, quicunque natura sunt humidi: magisque si accedat caliditas: præterea qui raro sunt corporis textu: ad hæc quibus os uentris, aut amara bili abundat, aut imbecillum est, aut supra modum sensibile. atque hæ quidem indicationes sunt, quæ sanguinem detrahendum dehortantur]. Hæc Galenus: quæ si diligenter expendas, inuenies illum vereri in missione sanguinis ne bilis excandescat: nam hæc agitatur, moueturque: quamobrem timendum ne uentriculi dolores, atque sincopem concitet. Præterea quo loco

4. de san. tuen. 4. docet rationem curandi lassitudinem iubet intensiua, atque etiam in Phlegmonosa mittendum sanguinem, atque eum copiose extrahendum: in ea uerò, quæ ulceris sensum facit (hanc flauæ bilis in uniuersum corpus affluxus excitat) prorsus abstinendum à missione sanguinis, sed tunc utendum esse medicamento purgante. sed cur abstinet à sectione venæ? certè non ob aliud, quàm quod secta uena uereatur bilis efferuescentiã, ut optimè ait Auicenas. Amplius in erisipelate, & in erpete; qui affectus fiunt à flaua bi-

Lib. 2. ad Glauco. cap. 3. le in lib. ad Glauconem idem autor prohibet missionem sanguinis. sed ob quam causam? aliam ego inuenire non possum, nisi quod attraheretur bilis in ipsis uenis, & inflãmationem faceret. Idem præterea patet ex ratione curandi cardialgiam; in qua nullus quidem meminit huiusce remedij: nisi tamen fieret ab inflãmatione, & phlegmone oris uentriculi: hæc quidem satis persuadent, quomodo veritàtem habeat proposita Auicennæ sententia. habet autem hoc loco dubitationem non contemnendam id suppositum, quod ex Galeno supra docuimus, nempè humores à

primis

primis venis ad maiores uenas attrahi: quoniam idē autor contrarium videtur ſentire libro quarto de ſanitate tuenda, quo loco agit de laſsitudine phlegmonoſa: nam ſanguinis miſsionem ab habitu corporis ad venas ſaguinem trahere confitetur: porrò contrarij ſunt motus à primis venis, & à centro; ad ipſam circumferentiā: & à circumferentia corporis ad centrum. Verba Galeni ſic habent. Igitur quoniam in laſsitudine phlegmonoſa ſanguinis multitudo collecta calidi per corporis molem eſt. uenæ autem diſſectio humores euacuat, quicunque in uenis ſunt, ſatius fuerit poſt priorem euacuationem tantum interponere temporis ſpacium, quo ad ex corporis mole in uenas transferatur aliquid.] hæc ille. Quid itaque ad hanc contradictionem dicemus? Nempè utrobiquè à Galeno rectiſsimè dictum fuiſſe. Nota igitur, quod ſanguinis miſsio per ſe & primo humores à centro ad venas attrahit; quod ſanè accidit duplici ex cauſa: vna eſt propter vacuum: nam maiores venæ à minoribus & hęc ab alijs donec ad hæpar, & ventriculum fuerit peruentum, fit attractio: altera verò, quia naturalis eſt motus attrahendi uenarum à primis venis, quotieſcunque illæ proprio alimento deſtituuntur. verum ſecundario atque ex accidenti ex corporis mole fieri poteſt eiuſcemodi attractio: cum ſcilicet copioſus ſanguis ſupra molem effluxerit: inditium quidem quod ex accidenti hoc fiat, ex Galeni verbis deſumitur. quia nō ſtatim atq; miſſus eſt ſanguis à mole corporis ad venas fit ſanguinis attractio: ſed aliqua mora interpoſita: ſtatim tamen fit attractio à primis venis vt demōſtrauimus ſupra ex Galeno. Quid igitur impedimento eſſe poteſt, quod duo fiant contrarij motus diuerſa tamen ratione, alter quidem per ſe: alter verò ex accidenti? hæc ſi vera ſunt, nobis manifeſtum faciunt veriſsimam eſſe Auicennæ ſententiam.

Contradictio in Galeno.

Contradictionis ſolutio.

Sanguinis miſſio humores à mole ad uenas trahit. quomodo.

Tertia conlusio.

Non omnis mißio ſanguinis refrigerat.

Explicatio.

Quomodo probabunt recentiores medici, omnes phlebotomiam refrigerare, ſi veritatem habent quæ diximus? herpes, & Eriſipelas poſtulant refrigerantia remedia: at in his prohibetur ſanguinis mißio. ſed ſi refrigerat propter quam cauſam non adhibetur? laſsitudo ulceroſa, quæ fit à flauæ bilis affluxu, omnium humorum calidißima, & ſiccißima exigit refrigerantia: Galenus tamen mißionem ſanguinis negat? Calefacit igitur aliqua ſanguinis detractio: quæ ſcilicet bilem flauam à centro ad uenas trahit.

Quarta concluſio.

Omnis venæ ſectio rectè adhibita refrigerat.

Explicatio.

Rectè adhibitam venæ ſectionem diximus, propter eos affectus in quibus id genus auxilij non competit: in quibus bilis flaua miſſo ſanguine maximè inflammaretur. ſed hic animaduertito, quod quamuis refrigerat, hoc tamen ex accidenti contingit non per ſe euacuatis uidelicet calidis humoribus: qua ratione ſimiliter diceremus ſcamoneum, & reubarbarum refrigerare: quia bilioſos humores educunt. Quamobrem nulla eſt neceſſaria cõſequentia, quod vbi ſit refrigerandum, ibi ſit neceſſaria uenæ ſectio: ut pueriliter arbitrantur quidam noſtræ huius prouinciæ medici: ſed hæc alias.

Quinta concluſio.

Mißio ſanguinis copioſior, quam aut corporis conditio, aut affectus, poſtulat facta: humores crudos auget.

Explicatio.

Cæterum quod crudi humores augeantur ex intempeſtiuè miſſo ſanguine nemo eſt, meo iudicio, qui ignoret: ſi quis autem ex omnibus eſt qui neſciat, is

Galeni

Galeni nonum librum methodi medendi diligenter legat, nihil amplius habiturus, quod aliquam facere dubitationem poſsit.

Verborum Hippocratis quarto libro de ratione victus in morbis acutis, explicatio. Caput decimum.

INquit Hippocrates libro quarto de ratione victus in morbis acutis. in acutis morbis, ſi uehemens morbus uideatur, florueritque ægrotanti ætas, & uirium adfuerit robur, ſanguinem mittes.] Quæ verba ſatis videntur aduerſariorum noſtrorum opinionem confirmare. ſed anteaquam doceamus, quomodo hæc verba interpretari debeant, uideamus, quid alij ſentiant. Dominicus Butius tradit, eam ſententiam Hippocrate dignam non eſſe, quia non vtitur propria dicendi grauitate: & quia improprie admodum loquitur. ſi.n. omnis acutus morbus eſt magnus ut paſſim Galenus teſtatur; cur autor eius libri inquit. in acutis morbis ſanguinem mittes ſi vehemens morbus videatur. ſed leuiſſima eſt hominis huius opinio. primum quia Galenus in eius loci cõmentario ſententiam admittit tanquam Hippocrate dignam, admiraturque cur eam inter aphoriſticas ſententias non repoſuerit. Deinde autem falſum eſt, quod omnis acutus morbus, ſit magnus aut uehemens: quoniam variæ ſunt apud omnes antiquos acuti morbi ſignificationes: nam aliquando idem, quod breuis affectus denotat, aliquando verò idem cum magno morbo eſt. Quamobrem optime quidem ab ipſo Polibo, aut ab altero eius maximi hominis diſcipulo factum eſt cum admonet, mittendum eſſe ſanguinem in acutis morbis, ſi uehementes fuerint: quaſi quod dicat: in ſolis magnis id genus auxilij neceſſariò adhibendum eſſe. Nos igitur qui admittimus hanc tanquam dignam maximo Hippocrate ſenten-

Tex. 19.

Dominici Butij opinio.

Dominici Butij opinio reprobata.

tiam: quid dicemus, aut quomodo interpretabimur, ut noſtris principijs minimè uideatur oppoſita? oſtendemus profectò facilem eſſe loci huius expoſitionem & non ſolum nobis non opponi: ſed etiam maxime ſuffragari, quam rē pauci admodum animaduerterunt. Hoc igitur docere aggredior. Propoſita Hippocratis propoſitio veritatem habere non poteſt, niſi vniuerſalibus quibuſdam Theorematis prȩſuppoſitis. hæc uerò uniuerſalia Theoremata ſunt: ſanguinis miſſionem nunquam exercendam eſſe niſi morbus originem habuerit à ſanguinis multitudine; uel motu: quicunque enim voluerit citra errorem hoc generoſum præſidium adhibere; is primum contemplari debet, qui nam ſint ij affectus, qui ſecta vena curantur: qno habito, neque ſtatim etiam, ut perbelle Galenus admonuit accedere oportet; ſed tunc quidem cum uehementiam habuerit morbus, & uires fuerint ualidæ, uehementia morbi neceſſaria eſt; quoniam plenitudo non ſemper poſtulat miſſionem ſanguinis, neque etiam qualiſcunque ſanguinis motus idem exigit; ſed tunc ſanè id fieri præſtat cum illa, & hic fuerint affatu digna. leuis enim plenitudo, ijs quæ leuiter euacuant, corrigitur: leuis autem motus, ijs, quæ leuiter auertunt, ac deriuant. Ergo qui ab Hippocrate ſcopi proponuntur non ſunt venæ ſectionem indicantes: cum vnus duntaxat id efficiat, nempè uehementia morbi à ſanguinis multitudine, uel motu: ſed connexi ſunt ex uerè indicantibus, atque ex contraindicantibus: ut optime Galenus noſter interpretatur. Hinc colligito errorem medicorum noſtri temporis, qui ex hac indefinita propoſitione, vniuerſalem faciunt: quod ſcilicet in omnibus magnis morbis citra eam, quam ſupra dedimus diſtinctionem, miſſio ſanguinis conueniat: cum in quibuſdam facere id expediat, in quibuſdam uerò minime.

Expli-

Explicatio verborum Caleni Quarto methodi medendi.
Caput undecimum.

QVando si vehemens fuerit morbus cum virium robore, nemo est utique qui artis operibus sit exercitatus, qui sanguinem non mittat: Inquit Galenus quarto methodi medendi. quæ uerba non sunt intelligenda, ut medici nostrates faciunt, quod in omnibus id ipsum faciendum sit nulla adhibita distinctione, & quod indicent missionem sanguinis: quoniam ut is autor testatur, scopi ex indicantibus & contraindicantibus compositi sunt. sed audienda sunt uniuersalibus suppositis; de quibus hactenus diximus. habet autem dubitationem, quod Galenus dicat hosce scopos indicare missionem sanguinis: huic ego ex Galeno respondebo: quod tres illi scopi non verè indicant: sed quidam primo & per se magnitudo morbi sanguinis multitudine uel motu: quidam uerò non prohibent; quod est contraindicare, uel loco secundo indicare missionem sanguinis, ut robur uirium: hoc igitur modo dixit Galenus indicare. & nisi nos sic interpretemur, nulla quidem ratio inueniri poterit; quæ Galenum à contradictionis nota vendicet. Hactenus de Galeno. quod uerò pertinet ad rationes aliarum opinionum, nihil hoc loco dicendum est, quoniam ex ijs, quæ supra diximus, clarissima apparet solutio.

Dictorum Epilogus. Caput duodecimum.

HVcusque igitur explicauimus missionem sanguinis non indicari à magnitudine morbi, virium robore, & consistenti ætate: neque hanc indicationem desumi, uel à plenitudine simpliciter sumpta: uel à sanguinis uitio: simulq; de plenitudine diligenter disputa-

ſputauimus ; atque missionem ſanguinis, quatenus euacuatiuum eſt præſidium, à multitudine affatu digna ; uel à morbo uehementi, quem ſanguinis copia concitauerit: quatenus verò reuulſiuum, à ſanguinis motu uehementi ; aut à morbo magno ab illius fluxu ; indicari demonſtrauimus . tandem uerò omnibus dubitationibus ſatisfecimus, quæ noſtram opinionem uidebantur euertere.quamobrem nihil reliquum eſt, quod amplius dubitationem faciat.

FINIS.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I.

Omnes ſunt quaterniones, præter E, & I, qui ſunt quinterniones.

Errores sic corrigito

fol. i. a medices artis — lege medicæ artis 75
5. a. præsentib. l. Absentibus
6 a. ad ægrotantes l. ne ægrotantes
7 a soluendos. l. soluendū
8. b. oīb obseru°. l. in oīb obs°.
10. b. sine illud. l. siue illud
12 b. iurantes. l. nec iurantes.
13. a sic sane. l. hic sane
14. b. his. l. hos
16. a purgari dbet. l. purgar nō dbent
17. b. passim docuisse l. passī nō recte docuisse
ibidē. at sanguinis. l. at à sanguinis
20. b. quidem. l. quidam
ibidē reperire l. reperiri
23. [illegible] inuenimus. l. inueniemus
24. a artis medices. l. arti medicæ
ibi. b. natibus. l. naribus
25. a acuta īflamōne l. oborta inflam^e.
b. sanguine redūdat l. et sanguine redūdat
30 a quod leuissimū l. aliud quod leuissimū
3[illegible] a simplex l. simplicis,
35. b. plenitudine l. plenitudo

39. a. magisq	Lege magis.
40. a fuit.	l. fiat
41. a reijciendū	l. reijciendam
42. a moratur] uerū.	l. moratur, uerum
46. a legaturis	l. ligaturis
47. a et illi uicinitate.	l. et illi ẽ uicinitate
49. a. putauimus.	l. probauimus
58. b. à flaua quoniā.	l. à flaua bile, qm
59. b. Sanguinis	l. sanguis
ibid. uir qdem ut.	l. uir qdē doctissimus ut
62 a et in istos.	l. inter istos
61. b. humor's biliosos et pituitam.	l. humores biliosos, melancolicos et pituitam
66. a an causas.	l. an causus
67. a facile fiut.	l. facile fient
b. hisce uerbis testatur.	l. libro ꝯ missione sanguinis testatur
. a. supra molem..	l. supra modum
t. a. multitudine	l. à multitudine,